

MASTEROPPGAVE

Mulighetene ligger i utfordringene.

En studie av krysskulturell identitet.

The opportunities lie in the challenges.

A study of cross-cultural identity.

Jakob Sisselson Hamre

Master i samfunnsfagdidaktikk

Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett

Institutt for pedagogikk, religion og samfunnsfag

Veileder: Vibeke Vågenes

Innleveringsdato: 01.06.2021

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle

kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 12-1.

Forord

Etter 5 fantastiske år er jeg nå ferdig som student. Det har vært en begivenhetsfull reise, hvor jeg forhåpentligvis har lært en ting eller to. Jeg ser nå frem til den nye tilværelsen som yrkesaktiv, og de utfordringene som den måtte bringe.

Det gir en god følelse å ha skrevet denne masteroppgaven. Spesielt fordi denne tematikken ligger meg svært nær. I dette arbeidet har jeg tilegnet meg mye kunnskap og forståelse rundt den krysskulturelle tematikken, og jeg føler det har styrket meg både som lærer og menneske.

Jeg vil her takke min dyktige veileder Vibeke, som har lovet meg trygt i havn. Takk for all hjelp, fleksibilitet og ikke minst den entusiasmen du har vist for prosjektet.

Andre viktige veivisere som jeg vil takke, er min far Ole og min tante Kristin. Hjelpen jeg har fått fra dere har betydd mye.

Jeg vil også takke min fantastiske samboer Anney, som har stått igjennom denne prosessen med meg. Uten hennes varme ord, oppmuntring og evne til å holde livene våre sammen, hadde dette aldri vært mulig. Som en utømmelig kunnskapskilde på denne tematikken, har jeg uendelig mye å takke deg for.

Til slutt vil jeg takke de fantastiske informantene mine. Dere har gitt meg muligheten til å se mennesker fra et nytt perspektiv, noe som har beriket mitt liv. Deres mot, visdom og innsikt kan ikke beskrives, og jeg bøyer meg dypt i støvet. Tusen takk.

Jakob Sisselson Hamre

Bergen 01.06.2021

Sammendrag

Tema for denne masteroppgaven er krysskulturell ungdom, og deres potensial som samfunnsressurs. I en verden i rask endring er tilpasning og fleksibilitet viktige og nødvendige egenskaper. Ungdommer med en krysskulturell identitet, er en ny gruppe unge som balanserer mellom to eller flere kulturer, der de hele tiden må være fleksible i forhold til sin egen identitet. Hvordan kan krysskulturell ungdom bruke sine erfaringer og sin kompetanse, og i kraft av dette bli en ressurs for samfunnet?

Studien datamateriale er hentet fra er det kommunale pilotprosjektet «Kultursommerjobben 2020». Dette var et ungdomsprosjekt som skulle representere byens mangfold og flere av deltakerne var derfor krysskulturelle. Oppgavens empiriske grunnlag er bygget på semistrukturerte dybdeintervjuer med flere av de krysskulturelle ungdommene som deltok. Gjennom sine fortellinger, skildrer de opplevelsen av å være krysskulturell og hvordan deltakelse i prosjektet, påvirket deres forhold til egen identitet.

Studiens funn peker på at disse unge krysskulturelle innehar unike egenskaper og ferdigheter i kraft av sin identitet. Som balansekunstnere mellom ulike kulturer, oppfattes de som særdeles tilpasningsdyktige og endringskompetente innenfor flere ulike områder. Disse ferdighetene og egenskapene velger studien å betegne som «krysskulturell kompetanse». Samtidig trekkes det også frem at kultursommerjobben er et eksempel på en arena hvor disse ungdommene får aktivisert og utviklet denne kompetansen.

I sluttkonklusjonen fremheves det også at krysskulturelle kan inneha viktig kompetanse i forhold til endring, i denne studien betegnet som endringskompetanse. Slik kompetanse vil være viktig for alle i møte med en verden som forandrer seg stadig raskere. Unge krysskulturelle kan derfor bli veivisere i forhold til fleksibilitet og forandring. Men det forutsetter at deres kompetanse og identitet defineres og anerkjennes av samfunnet.

Denne oppgaven har til hensikt å belyse krysskulturell identitet, og derved skape økt bevissthet rundt muligheten og ressursene som disse unge menneskene kan tilføre samfunnet.

Abstract

The theme of this master's thesis is cross-cultural youth, and their potential as a social resource. In a rapidly changing world, adaptation and flexibility are important and necessary qualities. Young people with a cross-cultural identity are a new group of young people who balance between two or more cultures, where they must always be flexible concerning their own identity. How can cross-cultural youth use their experiences, and by this become a resource for society?

The study data material is attained from the municipal pilot project «Kultursommerjobben 2020». This was a youth project that was to represent the city's diversity and several of the participants were therefore cross-cultural. The empirical basis of the thesis is based on semi-structured in-depth interviews with several of the cross-cultural young people who participated. Through their stories, they portray the experience of being cross-cultural and how participation in the project affected their relationship to their own identity.

In the main conclusion, the study points out that these young cross-cultured people possess unique qualities and skills by their identity. As balancing artists between different cultures, they are perceived as extremely adaptable and capable of change. These skills and qualities the study chooses to describe as "cross-cultural competence". At the same time, it is also emphasized that «kultursommerjobben is an example of an arena where these young people can activate and develop this competence.

The study's findings also suggest that cross-cultural may possess important competence concerning change, in this study referred to as change competence. Such competence will be important for everyone in the face of a world that is changing ever faster. Young cross-cultural people can therefore become role models concerning flexibility and change. But it presupposes that their competence and identity are defined and recognized by society.

This thesis aims to shed light on cross-cultural identity, and thereby create increased awareness of the opportunity and resources that these young people can bring to society.

Innholdsfortegnelse

Forord	2
Sammendrag	3
Abstract	4
1. Innledning	9
1.1 En verden i endring	9
1.1.1 Identitet i endring	10
1.1.2 Krysskulturell	10
1.2 Bakgrunn for studien.....	11
1.3 Studiens problemstilling.....	12
1.4 Studiens struktur	12
2. Bergen kommunes «Kultursommerjobb»	14
2.1 Om Kultursommerjobben.....	14
2.2 Bakgrunn	15
2.2.1 Det svenske kulturprosjektet.....	15
2.2.2 Kultursommerjobb i Oslo	16
2.2.3 950års jubileet.....	17
2.2.4 Kultursommerjobb i Bergen 2020	18
2.3 Mål.....	20
2.4 Struktur og Prosess.....	23
2.4.1 Strukturen	23
2.4.2 Prosessen.....	24
2.5 Etter Prosjektets Slutt.....	25
2.5.1 Resultater og tilbakemeldinger.....	25
3. Krysskulturell identitet – Teori og relevant forskning	27
3.1 Identitet.....	27
3.1.1 Sosial identitet	27
3.1.2 Kulturell identitet	28
3.1.3 Etnisk identitet.....	29
3.1.4 Valg og tvang.....	29
3.2 Identitet og samfunn.....	30
3.2.1 Fra Mekanisk til Organisk solidaritet	31
3.2.2 Giddens og det seinmoderne samfunnet.....	31
3.3 Krysskulturelle mennesker og samfunn	33
3.3.1 Assimilering og Integrasjon	34
3.3.2 Forskningstradisjon og tidligere betegnelser.....	36

3.4 Det krysskulturelle begrepet.....	37
3.4.1 Å finne et begrep.....	37
3.4.2 «Krysskulturell»	38
3.4.3 Hvem er de?.....	39
3.4.5 Under utvikling.....	40
3.5 Opplevelsen av det krysskulturelle.....	41
3.6 Krysskulturell kompetanse	43
4. Metode	46
4.1 Bakgrunn	46
4.1.1 Undersøkelse av identitetstematikk	46
4.1.2 Kvalitativ metode.....	46
4.2 Kultursommerjobb og krysskulturell ungdom.....	47
4.2.1 Mentor og deltager.....	47
4.2.2 Valg av informanter.....	48
4.3 Kvalitativt intervju	49
4.4 Bergen kommune og KSJ.....	50
4.4.1 Ustrukturert intervju.....	50
4.4.2 Podkast	51
4.5 Intervju - 7 ungdommer med krysskulturell bakgrunn.....	51
4.5.1 Semistrukturert dybdeintervju	51
4.5.2 Forberedelse.....	53
4.5.3 Gjennomføring.....	54
4.5.4 Etterarbeid.....	55
4.6 Reliabilitet og Validitet	56
4.6.1 Studiens reliabilitet.....	56
4.6.2 Studiens validitet	57
4.6.3 Reaktivitet og Refleksivitet	58
4.7 Etske hensyn.....	60
4.7.1 Personvern og NSD.....	60
4.8 Identitet – et problematisk tema	61
5. Balansekunstnerne	63
5.1 Ungdommene	63
<i>INFORMANTSKJEMA</i>	64
5.1.1 Anya.....	65
5.1.2 Sara	66
5.1.3 Emma.....	67
5.1.4 Daniel.....	68

5.1.5 Mohammed.....	69
5.1.6 Babak.....	71
5.1.7 Amal.....	72
5.2 Hvordan balansere? – Å ha en krysskulturell identitet.....	74
5.2.1 Identitet og identitetsdiagram – subjektivt og sentralt.....	74
5.2.2 Familie og sosial omgangskrets.....	79
5.2.3 Tilpasning - De ulike rollene.....	86
5.2.4 Byggekløssene – Å plukke verdier.....	91
5.3 Oppsummering.....	95
6. Opplevelsen av kultursommerjobben.....	97
6.1 Trygghet i mangfold.....	97
6.2 En kompetansearena.....	99
6.3 Å representere sin egen historie.....	105
6.3.1 I samfunnets interesse.....	106
6.4 Kultursommerjobb i fremtiden.....	107
6.5 Oppsummering.....	109
7. Hvorfor balansere? – Studiens konklusjon.....	111
7.1 Krysskulturell identitet og Kultursommerjobb.....	111
7.2 Identitet i det moderne samfunn.....	111
7.3 Endringskompetanse.....	112
7.4 Mulighetene ligger i utfordringene.....	113
7.5 Veivisere for fremtiden.....	115
Litteraturliste:	118

Figuroversikt:

Figur 1: Organisasjonene kontaktet av Bringsvor og Kristjansdottir.....	22
Figur 2: Kultursommerjobbens struktur.....	23
Figur 3: Begrepsfigur – Krysskulturelle Barn (Salole, 2018 s.38).....	40
Figur 4: Eksempel på identitetsdiagram.....	54
Figur 5: Anyas identitetsdiagram.....	65
Figur 6: Saras identitetsdiagram.....	66
Figur 7: Emmas identitetsdiagram.....	68
Figur 8 Daniels identitetsdiagram.....	69
Figur 9: Mohammeds Identitetsdiagram.....	70
Figur 10: Babaks Identitetsdiagram.....	72
Figur 11: Amals Identitetsdiagram.....	73
Figur 12: Krysskulturell ungdom som samfunnsressurs.....	114

«.....vi må ikke glemme at vi er veivisere for de som kanskje kommer etter oss ... de som kanskje vil gjøre noe, men ikke tørr, siden det er ingen som har gjort dette før.»

*- Ung krysskulturell
Kultursommerjobben i Bergen 2020*

1. Innledning

Denne masteroppgaven har til hensikt å fortelle om, og fremheve unge krysskulturelle menneskes muligheter og ressurser. Globalisering, teknologisk fremgang, klimaendringer og annen samfunnsutvikling, har skapt et mer komplekst samfunn hvor utfordringene står i kø. Å håndtere dagens og morgendagens verden vil kreve mye av hvert enkelt individ, og evnen til å håndtere endring vil være essensiell. Unge krysskulturelle er en ny generasjon ungdommer som i sin oppvekst har måttet balansere mellom to eller flere kulturer. De står ovenfor en situasjon hvor de gjerne må ta hensyn til ulike forventninger, i konstruksjonen av egen identitet. Skal de være norske, eller somalisk, tamilsk, eller chilensk, eller noe midt imellom?

Det jeg vil undersøke i denne studien, er ungdommenes opplevelser av egen krysskulturell identitet og utfordringene det medfører, og om de kan ha utviklet en helt spesiell evne og kompetanse til å balansere mellom, og tilpasse seg ulike kulturelle situasjoner og identiteter. En slik balansegang vil kreve både tilpasning og en fleksibel identitet. En fleksibel identitet kan gi mennesker fordeler i en tilpasningsprosess i en verden i rask endring.

Oppgavens tittel gjenspeiler denne situasjonen, hvor både samfunnet og unge krysskulturelle står ovenfor utallige utfordringer. Men kanskje er det i disse utfordringene at mulighetene også kan ligge.

1.1 En verden i endring

18 januar 2019 fikk professor Yuval Noah Harari, forfatteren bak de mye omtalte «Sapiens» bøkene, et spørsmål fra en journalist hos «Talks at Google» om hva han burde lære barna sine om fremtiden. Han svarte at det viktigste journalistens barn kunne lære, var at det er ingen som kan vite hvordan fremtiden vil se ut, bortsett fra at den kommer til å være veldig annerledes enn i dag. Hararis uttalelse var bare 2 måneder da Norge stengte ned grunnet Covid-19, noe som på mange måter bekreftet dette utsagnet. Store deler av verden er både preget og endret av pandemien som har herjet det siste året, og flere ser med håpefulle blikk mot den neste tiden som forhåpentligvis vil bringe med seg endring.

Så hvordan skal man møte slike prosesser? Hvordan skal man håndtere at verden ikke forblir den samme? Hva burde denne journalisten lære barna sine for å takle en usikker verden som er i konstant endring? I det samme intervjuet påpeker Harari at den beste ferdigheten man kan lære barn, er å kunne «gjenoppfinne» seg selv gjentatte ganger gjennom livet. Og han uttrykker at man bør konstruere seg selv og sin identitet som telt fremfor murhus. Et telt vil man kunne brette sammen og flytte på. Mens et murhus vil bli stående fast (Pangambam,

2019). Med dette mener professor Harari at vi i fremtiden ikke bør låse oss til en fast identitet. En varierende og fleksibel identitet vil kunne gi oss større fordeler i å håndtere en endrende verden som vil både fjerne og tilby alt fra jobb, bosted og muligheter. Kort fortalt mener Harari at identitet vil bli et sentralt tema i fremtiden.

1.1.1 Identitet i endring

Ordet «identitet» stammer fra det latinske ordet «iden», som betyr «samme» eller «lik». Dette kan kobles opp mot det å tilhøre noe. Altså å føle en likhet og tilhørighet i noe annet enn seg selv (Tetzchner, 2020). «Hvem er du, og hvor hører du til?» er spørsmål som alle mennesker siden tidenes morgen har måtte forholde seg til. Hvilken familie, stamme, klan eller nasjon man er en del av, og hvilke kulturer man skal praktisere, er spørsmål som kanskje er blitt enda viktigere i dag, hvor modernisering og globalisering gjør store endringer på samfunn over hele verden.

Våren 2019 skrev jeg en bacheloroppgave om den etniske minoritetsgruppen maasaifolket i Tanzania. Jeg tok for meg hvordan utdanning og det moderne samfunnet påvirket og endret maasai-identiteten. Noe av det jeg oppdaget var at disse kreftene i stor grad var med på å flytte individet vekk ifra å identifisere seg selv som maasai, hvor spesielt de yngre generasjonene sto ved ett veivalg. Mange unge maasaier opplever å stå mellom to verdener, hvor de hadde en fot i den tradisjonelle maasaiverden og en annen i den moderne tanzanianske. De sto på mange måter i en situasjon som kan betegnes som en identitetskonflikt skapt av den moderne verden, hvor forventinger fra familie og samfunn dro individet i hver sin retning. Det som jeg da oppdaget igjennom diskusjon og samtale rundt bacheloren min, var at dette fenomenet sannsynligvis ikke var unikt for Tanzania. En identitetskonflikt hvor et individ står med beina i to forskjellige verdener er muligens noe som også gjelder for mennesker her i Norge. Og da er det spesielt med tanke på ungdommer og unge voksne med «krysskulturell bakgrunn». Skal de på samme måte holde på sin opprinnelige identitet, eller skal de bli «norske», eller noe midt imellom?

1.1.2 Krysskulturell

Før jeg går videre vil jeg få avklart begrepet «krysskulturell», i og med at dette blir et av de mer sentrale begrepene i oppgaven. Da jeg skrev bacheloroppgaven om de unge maasaiene, forholdt jeg meg i stor grad til begrepene minoritet, etnisitet og majoritet. Og i dette prosjektet hvor identitet, kultur og bakgrunn har mye å si, finnes det en enorm mengde begreper som kan brukes for å betegne mennesker i et samfunn med en annen kulturell eller etnisk bakgrunn enn den de var født inn i. Begrepet som jeg i hovedsak kommer til å bruke er «krysskulturell»,

eller ungdom med «krysskulturell bakgrunn». Krysskulturell kommer fra begrepet «krysskulturelle barn» eller Cross Cultural Kids (CCK) som omhandler barn og unge som har levd eller lever med regelmessig påvirkning fra to eller flere kulturer i en betydelig del av oppveksten sin (Salole, 2018 s.36). Det handler altså om unge mennesker som har erfaringer og andre former for påvirkning fra mer enn en kultur.

Jeg kommer til å gå dypere i «krysskulturell» som begrep senere i oppgaven (se kapittel 3).

1.2 Bakgrunn for studien

Basert på min tidligere studie av maasaiene, ønsket jeg å gå inn i den samme problemstillingen, og se om det faktisk fantes likhetstrekk mellom identitetskonflikten til unge maasaier i Tanzania og unge krysskulturelle i Norge. Så i løpet av det neste året var det dette jeg siktet meg inn mot, og jeg planla blant annet å dra tilbake til Tanzania for å gjøre nye intervjuer.

12.mars 2020 ble en dag som endret mye for mange. Da statsminister Erna Solberg gikk på tv og satt i gang det hun beskrev som de sterkeste og mest inngripende tiltakene vi har hatt i Norge i fredstid (Regjeringen, 2020), var det klart at det neste året ville bli et år med mye usikkerhet. For meg og mitt prosjekt, ble dette også en realitet. Muligheten til å reise tilbake til Tanzania for å innhente nødvendig data, ble mer og mer usannsynlig etter hvert som pandemien stengte ned nasjon etter nasjon.

I juni 2020 kom jeg i kontakt med Rakel Kristjansdottir, fra kulturavdelingen i Bergen kommune. Kristjansdottir lurte så på om jeg ønsket å være med på nytt pilotprosjekt fra kommunen, som var en form for sommerjobbprosjekt for ungdom. Jeg ble tilbudt jobb som «mentor», hvor jeg skulle hjelpe noen av ungdommene med det musikalske i prosjektet. Jeg sa ja, og ble med på dette kulturprosjektet som de kalte «Kultursommjobben 2020». Et vesentlig poeng med KSJ¹ var at det skulle ha fokus på mangfold og diversitet, hvor ungdommene som var med skulle representere hele Bergen. Ungdommene hadde derfor bakgrunn fra institusjoner som kulturskolen, Bergen Moske, UKM, barnevernet, asylmottak, Fargespill og andre kultursentre og fritidsklubber. Dette gjorde at en relativt stor del av ungdommene også da hadde krysskulturell bakgrunn.

Prosjektets formål var at ungdommene skulle skape en kulturell gateforestilling i løpet av 1 uke og deretter fremføre i Bergens gater de neste 2 ukene. For å klare dette måtte 50

---

¹ Kultursommerjobben

ungdommer, hvor flesteparten aldri hadde møtt hverandre før, samarbeide i stor skala. Prosjektet var heller aldri blitt arrangert i Bergen før, og det fantes derfor lite eller ingen data om hva et slikt kulturprosjekt ville resultere i. Dette skapte en gylden mulighet til å observere unge krysskulturelle i en helt ny arena, hvor de sammen med prosjektets diverse grupper skulle samarbeide og fremføre et kulturelt produkt i byens gater.

I prosjektets slutfase satt jeg igjen med et inntrykk av de krysskulturelle ungdommene som en sterk ressurs for prosjektet. Flere av dem viste en unik form for fleksibilitet, hvor de både sosialt og praktisk skilte seg ut som særdeles løsningsorienterte. I kombinasjon med en fordypning i faglitteraturen rundt den krysskulturelle tematikken, ble jeg svært nysgjerrig på området. Inntrykket mitt fra litteraturen og andre studier, var at det i stor grad ble fokusert på utfordringene ved å være krysskulturell, og at egenskapene som jeg observerte under KSJ ikke fikk mye rom. Som tydelige ressurser i et prosjekt som KSJ, blir det derfor naturlig å stille et mer overordnet spørsmål. Kunne disse egenskapene også være nyttige på et samfunnsmessig plan?

1.3 Studiens problemstilling

Formålet med denne studien blir derfor å kaste lys over unge krysskulturelles opplevelser av egen identitet, og de underliggende mulighetene som følger med.

Studiens overordnede problemstilling er følgende:

Hvordan kan krysskulturell ungdom være en ressurs for samfunnet?

For å svare på denne problemstillingen, vil jeg prøve å besvare to sentrale forskningsspørsmål:

- I. Hvordan opplever unge krysskulturelle egen identitet?

- II. Kan et prosjekt som kultursommerjobben fremheve krysskulturell kompetanse og styrke krysskulturell identitet?

1.4 Studiens struktur

For å kunne svare på studiens forskningsspørsmål og problemstilling, må enkelte elementer først avklares. Studiens struktur er bygget på 7 kapitler, hvor de 3 første omhandler relevant forkunnskap for å kunne videre drøfte studiens tematikk. I studiens første del vil jeg derfor gå inn i dybden på kultursommerjobben som prosjekt. Her vil jeg gå nærmere inn på prosjektets bakgrunn, mål, struktur, prosess og resultater. Videre i kapittel 3 vil jeg så se på teori og

relevant forskning knyttet til krysskulturell identitet. Hovedfokuset vil ligge på identitetstematikken, men også samfunnet som identitetene konstrueres i.

Kapittel 4 omhandler de mer formelle delene, hvor jeg vil gjennomgå studiens metodevalg og ulike forskningsrelevante grep for å sikre et godt og troverdig datamateriell. Strukturen på kapitlet vil kronologisk følge datainnsamlingsprosessen og de valgene som fulgte.

Studiens tredje og siste del, er kapittel 5, 6 og 7. Her vil jeg først presentere studiens 7 krysskulturelle informanter, og deretter deres opplevelse av å være krysskulturell. Kapittel 5 vil derfor hovedsakelig forsøke å svare på studiens første forskningsspørsmål. Her vil analyse og drøfting foregå samtidig, med en oppsummering mot slutten. Videre i kapittel 6, vil jeg så forsøke å svare på det andre forskningsspørsmålet som omhandler kultursommerjobbens muligheter. På samme måte som kapittel 5, vil analysen og drøftingen skje fortløpende med oppsummering til slutt. Avslutningsvis vil kapittel 7 summere opp 5 og 6, og bruke resultatene til å svare på studiens overordnede problemstilling.

2. Bergen kommunes «Kultursommerjobb»

2.1 Om Kultursommerjobben

Den 25. juni 2020 utlyste Bergen kommune 48 nye stillinger til et nytt ungdomsprosjekt kalt «Kultursommerjobben 2020». På bakgrunn av Bergen sitt 950års jubileum var det blitt gitt midler til et ungdomsprosjekt som ble beskrevet av Bergen kommune slik:

«Kultursommerjobb 2020 er et kommunalt prosjekt som gir 48 ungdommer mellom 16 og 20 år muligheten til å skape og vise pop-up forestillinger ulike steder i Bergen, sammen med profesjonelle mentorer. Kultursommerjobb skal gjennomføres i perioden 20. juli-7. august (uke 30-32). Kommunen har oppdrag til 48 ungdommer, og oppdraget er å produsere pop-up forestillinger som skal vises for et spontant publikum i Bergen.» *Myhre and Kårbø (2020)*.

Kultursommerjobben var altså et kommunalt prosjekt hvor ungdom mellom 16-20år skulle skape og fremføre musikk, dans og kunst i Bergens gater. Prosjektet ville ha en varighet på 3 uker, hvor ungdommene ble ansatt av kommunen og derav mottok en fast timelønn for å skape og fremføre ulike «pop-up» forestillinger. Med «pop-up» forestillinger, var ideen at forestillingene skulle være korte og fleksible. Altså å kunne ha en 10 minutters forestilling et sted, og deretter kunne repetere den igjen 100 meter lengre borte.

Et av de fundamentale ideene var også at hele prosjektet skulle drives av ungdommer. Alle former for arbeidsoppgaver i et slikt prosjekt som musikk, sminke, teknikk, media og arrangering skulle utelukkende bli gjort av dem. Basert på hva ungdommene selv søkte på under opptaksprosessen, ble de deretter inndelt og plassert i grupper som hadde den ønskede arbeidsoppgaven. Musikkgruppen, teknikkergruppen, arrangering og osv., hadde så ansvar for sitt spesifikke arbeidsfelt som de ene og alene skulle gjennomføre. Hver av gruppene ville også ha en eller flere veiledere/mentorer med kompetanse innenfor dette feltet. Veilederne var gjerne eldre personer som hadde flere års erfaring med tildelt arbeidsfelt, som for eksempel lydtekniker, teatersminkør og musiker. De skulle deretter hjelpe ungdommene i gang de to første ukene, mens målet var total selvstendighet hos ungdommene den siste uken. Det var med andre ord en flytende kombinasjon av kulturtilbud og ansettelse, hvor ungdommene skulle få erfaring av å jobbe med kunst og kultur, men også tilegne seg erfaring i arbeidslivet.

I løpet av de 4 neste dagene etter utlysningen den 25 juni, hadde over 250 ungdommer fra hele Bergen søkt om å få delta i dette prosjektet. Frem mot oppstarten av prosjektet i slutten

av juli, ville en liten gruppe av disse 250 søkerne bli kalt inn til intervju, hvor da 48 av dem ble valgt ut og fordelt på de ulike arbeidsgruppene.

2.2 Bakgrunn

Før jeg går i dybden i bakgrunnen til kultursommerjobbprosjektet, må det nevnes at dette, basert på mine funn, er særdeles lite skrevet om på forhånd. Da jeg gikk i gang med prosjektet var det tydelig at dette i høy grad er «upløyd mark», og det finnes nesten ingen sentrale kilder som sier noe om bakgrunnen til prosjektet. En stor del av kildene mine er derfor epostutvekslinger og intervjuer med sentrale personer som har vært en del av ulike kultursommerjobbprosjekter. Jeg har så satt sammen denne informasjonen til en endelig oversikt over prosjektets bakgrunn. I denne delen vil jeg derfor referere en god del til disse samtalene og epostutvekslingene. Dette vil jeg også komme tilbake til i metodekapittelet mitt senere.

2.2.1 Det svenske kulturprosjektet

KSJ som kulturprosjekt har ikke sitt opphav fra Norge, men fra Gøteborg i Sverige.

Grunnfundamentet til prosjektet stammer helt tilbake til 2010, hvor det ble opprettet et kommunalt prosjekt i byen. Gøteborgs investering i det nye pilot-prosjektet hadde ifølge prosjektleder Johan Westergren to sentrale mål. At innbyggerne i Gøteborg skal ha tilgang til lett tilgjengelig og nyskapende underholdning, og at unge mennesker som er involvert i ulike former for kultur, skal ha en skikkelig plattform og derav også en sjanse til å utvikle seg (Grönblad, 2016).

Ett viktig nøkkelpoeng i KSJ i Gøteborg, var også at prosjektet ikke bare skulle utvikle musikere og andre kunstnere, men også de som bygger grunnfundamentet i en forestilling. Teknikere, arrangører, sminkører og andre roller som må til for å stable en forestilling på beina ble likestilte og utviklet på samme måte. Det var altså et mål at alle som deltar i å skape kultur skulle få samme fokus, plass og mulighet til å utvikle sine ferdigheter. I tillegg skulle ungdommene som arbeidet sammen, også representere hele Gøteborg. I rekrutteringsprosessen skulle man derfor hente ungdommer fra alle type bydeler og ulike miljø. Alle skulle jobbe med alle, uavhengig av hvem du var og hvor du bodde.

Et annet poeng i dette nye kulturelle prosjektet, var at ungdommene skulle få betalt i form av en fast kommunal timelønn. Denne lønnen ble også økt etter hvert som prosjektet slo rot og ble en årlig begivenhet i Gøteborgs gater. Poenget med å lønne ungdommene slik, var å skape et jobbsenario som skulle vært likt det de møter ute i arbeidslivet. I tillegg til de kulturelle sidene ved prosjektet, var også et av målene å innføre ungdommene i hvordan det er å ha en

hverdagsjobb som stiller krav. Det var derfor forventet at ungdommene skulle føre timer, forholde seg til egenmelding og sykemelding om de ikke stilte opp, og andre forventinger som kommer med en jobb.

Et slikt prosjekt krever derfor også en god del midler. Og det må påpekes at antall stillinger siden oppstart i 2010 i stor grad har variert basert på budsjett, hvor de i 2011 hadde nærmere 100 deltagere, måtte dette reduseres til 70, året etter (Fahlgren, 2012), men hvor det i dag er et prosjekt som arrangeres flere ganger i året. Fra 2010 til i dag har prosjektet gått fra ett arrangement i året, til tre. Kultursommerjobben i Gøteborg arrangeres nå to ganger om sommeren, og skal ifølge Hilde Jorun Valestrand, bindeledd mellom Gøteborg KSJ og Bergen KSJ, nå også arrangeres til vinteren.

Basert på dette kan KSJ i Gøteborg i tillegg til å være forgjengeren, i stor grad ses på som storebroren til kulturprosjektet som ble arrangert i Bergen sommeren 2020. KSJ Gøteborg er på mange måter også modellen til et lignende konsept som har blitt arrangert i Oslo siden 2017.

2.2.2 Kultursommerjobb i Oslo

KSJ var altså et prosjekt som hadde eksistert i nesten 10 år før det ble foreslått i Bergen by. På samme tid var det heller ikke norgespremiere da prosjektet startet opp sommeren 2020. KSJ har nemlig blitt gjennomført flere ganger i Oslo de siste årene. I et intervju med KSJ-prosjektleder Tine Rakstad i Oslo, fikk jeg innsyn i at KSJ ikke var et nytt fenomen i hovedstaden. Sommeren 2020, hadde de til nå arrangert prosjektet for tredje gang.

I 2016 dro medlemmer fra Oslo kommune, bydel St. Hanshaugens seksjon for folkehelse, kultur og fritid, til Gøteborg. Målet med denne studieturen var å samle ideer og annen inspirasjon til nye ungdomsprosjekter i fremtiden. I løpet av de neste årene var planen å opprette et nytt ungdomskulturhus i bydelen i Oslo, som deretter skulle kunne tilby nye prosjekter og andre type fritidstilbud. Rakstad kom her i kontakt med Johan Westergren igjennom kulturhuset «Frilageret» i Gøteborg, som introduserte henne og de andre medlemmene for KSJ-prosjektet.

Denne introduksjonen var så startskuddet for kulturprosjektet i Norge, hvor KSJ allerede ble arrangert sommeren 2017. Prosjektet ble beskrevet som svært vellykket, basert på reaksjoner både innen og utenifra. De gode tilbakemeldingene stammet fra ungdommer, foreldre, politikere og andre utenforstående, og gjorde at det ble et sterkt ønske om å gjenta prosjektet neste sommer. Det må nevnes her at midlene for å få til et slikt ungdomsprosjekt på ingen

måte var sikre, og krevde en del tid og søknader om midler. Dette gjorde at de valgte å vente til sommeren 2019 for å arrangere det samme prosjektet for andre gang. Da KSJ i Oslo skulle arrangeres for tredje gang i 2020, ble det satt et nytt krav om at alle ungdommene som ønsket å delta i prosjektet måtte ha bosted innenfor St. Hanshaugen bydel. Før hadde det vært mulig for alle ungdommer i hele Oslo å søke, men det var nå ikke lengre mulig. Dette hadde bakgrunn i høye søkertall, hvor prosjektet var blitt så populært at bydelens ungdommer måtte prioriteres.

I rekrutteringen av ungdom, hadde bydelseksjonen god kontakt med ungdomskonsulentene og ruskonsulentene i samme avdeling. I tett samarbeid med dem og skolene i bydelen, ble elever som «trengte» en plass i prosjektet mer enn andre, prioritert.

KSJ har til dagsdato blitt arrangert tre ganger i Oslo, utelukkende i bydelen St. Hanshaugen. Prosjektleder Tine Rakstad kunne deretter meddele at prosjektet hadde skapt stor interesse hos andre bydeler i Oslo. I tillegg skal bydelene Frogner og mulig Grünerløkka ta del i neste års KSJ som vil bli arrangert på samme måte som fjorårets.

Arrangeringen av KSJ 2020 i Bergen var med andre ord ingen banebrytende ide, men et prosjekt som var blitt arrangert flere ganger tidligere, flere steder. I følge Rakstad ser det i tillegg ut til å være et prosjekt som sprer seg og virker interessant for flere institusjoner i Oslo by.

2.2.3 950års jubileet

Prosjektet KSJ 2020 i Bergen, bygger på flere sentrale punkter og hendelser. Men først og fremst var det et prosjekt som ble opprettet i forbindelse med Bergens 950års jubileum, hvor Olav Kyrres grunnleggelse av byen i 1070 skulle feires med flere kulturelle markeringer spredt utover året (Kahrs, 2020). I forbindelse med feiringen vedtok bystyret i 1. tertialrapport 2018, finansiering av Bergens by-jubileum, hvor det endelige beløpet på feiringen ble lagt på 8,3 millioner kroner i 2019 (Framsikt, 2019).

Ifølge Bergen kommune skulle byen feires i hele 2020, hvor det skulle arrangeres flere store og små markeringer i løpet av året. I tillegg til dette ville man bruke anledningen til å se tilbake på ulike markeringer som hadde vært årene før, som for eksempel arrangeringen av The Tall Ships Races i 2019, som ville bli sett på som en type arv og hyllest til byen (Bergen kommune, 2017). I 2019 ble det også slått fast at jubileet skulle bygge på tre sentrale verdier som skulle fungere som en rød tråd igjennom feiringen. Disse verdiene var demokrati, bærekraft og identitet (Bergen Kommune, 2019).

I en saksfremstillingsrapport fra så tidlig som 2017, beskriver bystyret målene følgende:

«950-årsjubileet skal være en historisk markering for alle i hele byen. Hovedfokus skal være inkludering og lokalt engasjement, og synliggjøre tro på en bærekraftig fremtidsutvikling.»
(Bergen kommune, 2017)

Basert på dette hadde kommunen allerede tidlig i prosessen sett seg ut en del kjerneelementer til feiringen. I det samme saksdokumentet slo bystyret i tillegg fast at: *«Jubileet bør nå alle aldersgrupper og ulike sosiale lag i befolkningen»* (Bergen kommune, 2017).

Ved å gjennomføre dette 950års jubileet, var det med andre ord liten tvil om at Bergen siktet seg inn mot å nå et bredt spekter av bergensere, med fokus på mangfold og diversitet. Med stikkord som identitet, inkludering og ulike sosiale lag, lå det med andre ord mye til rette for prosjekter med mangfold og kulturell diversitet, som akkurat KSJ 2020. Jubileumsfeiringen av Bergen tilrettela på mange måter for at nye prosjekter og nye ideer kunne prøves ut, testes og kanskje til og med bli regelmessige og faste arrangementer som ville bli gjennomført årlig.

2.2.4 Kultursommerjobb i Bergen 2020

I første omgang var KSJ 2020 verken en del av feiringsplanen eller budsjettet til kommunen da startskuddet for jubileet gikk den 1. januar 2020. Til tross for dette hadde det eksistert et engasjement for kulturprosjektet i kommunen i flere år. Basert på et intervju med Hilde Jorun Valestrand, Rådgiver i fagavdeling for kunst og kulturutvikling i Bergen kommune, var hun i kontakt med prosjektet allerede i 2015. I et besøk til Gøteborg den samme sommeren kom hun over KSJ med en tilfeldighet, og tok så med seg ideen tilbake til kulturavdelingen i Bergen. Prosjektet ble altså presentert, men ble ikke forsøkt arrangert.

Det var ikke før bystyrerepresentant Odd Arild Viste fra partiet Rødt, fremla forslag om å arrangere KSJ i Bergen den 23. mai 2019. På samme måte som Valestrand hadde Viste oppdaget prosjektet ved en tilfeldighet i Gøteborg. I en mailutveksling sier han følgende;

«Det var rett og slett sånn at jeg var på ferie i Gøteborg sommeren 2018 og så ungdommer som optrådte på gata. Jeg opplevde det som et veldig positivt innslag i bybildet, og ble veldig begeistret for prosjektet da jeg undersøkte litt mer omkring det, og tenkte at dette kunne være noe for Bergen også.»

Odd Arild Viste- bystyrerepresentant (Rødt)

I tillegg mente Viste at dette var en god måte gi ungdom viktig arbeidslivserfaring, i tillegg til å fremme Bergen som et forbilde innen kultur og kunst. Til tross for dette forslaget fra Viste ble prosjektet skrinlagt til senere, hvor målet var å få det arrangert en gang i 2021.

I en mailutveksling med byråd Kathrine Nødtvedt fra MDG og Eileen Sund Dalland (se metode) som er avdelingsleder i Bergen kommunes aktivitetsteam, kom det deretter frem at initiativet til Rødt om en utredning av KSJ-prosjektet hadde vært populært, men at utredningen etter innspillet i bystyret ikke fant sted før i februar 2020. Dette var på grunn av at bystyret i utgangspunktet ikke ønsket å behandle et nytt prosjekt midt i et budsjettår, og KSJ ble derfor lagt til side til senere.

12. mars stengte så store deler av Norge ned grunnet Covid-19, og ifølge byråden og Dalland gikk dette særdeles hardt utover aktivitetstilbud til ungdom i Bergen de neste månedene. Dette medførte at det ble satt inn flere midler for å prioritere ungdomstilbud, og bystyret bestemte så at KSJ skulle gjennomføres sommeren 2020. Hilde Jorun Valestrand, som hadde foreslått KSJ allerede i 2015, fikk så ansvaret for å utrede og planlegge basert på den samme modellen som hadde vært gjennomført i Gøteborg. Og prosjektet skulle nå bli en del av de ulike lokale koronakrisepakken til idrett, kunst, kultur og trossamfunn, hvor tilskuddene til kunst og kultur lå på 30 millioner kroner (Byrådet, 2020). I tillegg til å være en del av de lokale krisepakken ble KSJ også da koblet opp til Bergens 950års jubileum. Dette frigjorde flere midler til prosjektet, i bytte mot at KSJ offisielt ble et kulturelt prosjekt som ble arrangert i forbindelse med feiringen av Bergen by.

Ifølge den kommunale Tertialrapport 1. fra 2020, ble det bevilget 1,5 millioner til KSJ-prosjektet fra den lokale krisepakken, og 0,2 millioner fra 950års jubileets midler. KSJ i Bergen hadde altså fått et totalbudsjett på 1.7 millioner. Ifølge rapporten skulle det dekke følgende:

«Det foreslåtte pilotprosjektet, som innebærer ansettelse av 45 ungdommer i 3 uker sommeren 2020, vil ha en kostnad på kr. 1,7 mill., der kostnader knyttet til administrasjon og veiledning er innregnet. Det skal ansettes prosjektleder og mentorer, og ungdommene skal lønnes med utgangspunkt i lønnsatser for klubbarbeidere.» (Framsikt, 2020).

Basert på dette, hadde KSJ nå nok midler til å få gjennomført prosjektet på det nivået man ønsket. Denne finansielle støtten var nok til gi både ungdom, administrasjon og andre ansatte

en akseptabel lønn, og i tillegg kunne oppruste prosjektet med nok utstyr og teknikk til å kunne gjennomføre profesjonelle forestillinger med høy kvalitet.

Da utredning, planlegging og den finansielle delen var i boks, kunne man så ta prosjektet videre. Eileen Sund Dalland ble så tildelt ansvaret som prosjektleder (se figur 1). Hun ansatte så Erik Johan Bringsvor og Rakel Kristjansdottir som prosjektkoordinatorer, der de i stor grad hadde ansvaret for den fysiske gjennomføringen av KSJ. Det var altså de tre som hadde hovedansvaret for å drive prosjektet mot de ønskede målene.

Kort oppsummert var KSJ på ingen måte et nytt kulturprosjekt. Det hadde til nå vært arrangert i flere år i Sverige, og hadde nå også fått fotfeste i Oslo. I begge disse byene var prosjektet blitt et populært og regelmessig arrangement som kunne vise til gode resultater og høye søkertall. Basert på det og andre gode tilbakemeldinger, og i tillegg også som tiltak mot de koronarammede ungdomstilbudene, ble KSJ prioritert av bystyret i Bergen. Det var nå ingen tvil om at Kultursommerjobben 2020 skulle arrangeres i byen.

2.3 Mål

Men hva var poenget med et slikt prosjekt? Hva skulle man sitte igjen med etter å ha gjennomført noe slikt i Bergen? I forbindelse med hvordan prosjektet hadde blitt gjennomført i andre byer, var det her også lagt fokus på å nå noen spesifikke mål. De kunne mer eller mindre deles inn i to hovedgrupper. Den første gruppen var mål som var blitt tildelt prosjektet fra Bergen kommune, og som var begrunnet i finansieringen av prosjektet. Den andre gruppen var mål som Kultursommerjobbens prosjektkoordinatorer hadde satt på eget initiativ.

2.3.1 Kommunes mål med KSJ

Bergens kulturstrategi for perioden 2015 — 2025 bygger videre på den positive utviklingen der byen sees som et laboratorium for eksperimentering, dristighet og åpenhet for nye impulser.

(Bergen Kommune, 2015)

Slik starter Bergen kommunes kulturstrategiske plandokument for perioden 2015-2025. Et av kommunens underliggende kjerneelementer siden 2015, har vært en oppfordring til å tenke nyskapende når det gjelder kultur. Videre i plandokumentet blir Bergen beskrevet som en «smeltedigel» av kultur og mangfold, noe som igjen oppfordres til å bygge videre på. Et nyskapende kulturtilbud med fokus på mangfold, vil basert på plandokumentet, stemme godt overens med kommunens mål frem mot 2025. Plandokumentet la med andre ord grunnfundamentet for 950års jubileets overordnede kultur mål.

Som nevnt tidligere var KSJ knyttet opp mot 950års jubileet. Det gjorde altså at prosjektet kunne kobles opp mot de overordnede målene som inkludering, lokalt engasjement og bærekraftig fremtidsutvikling. I tillegg hadde også jubileet pekt på at de ønsket vektlegging på å nå alle aldersgrupper og alle sosiale grupperinger i samfunnet. Det at KSJ-prosjektets teoretiske fundament på forhånd oppfylte disse overordnede målene, var nok også årsaken til at det ble koblet opp mot jubileet. I tillegg til jubileets mål, stilte prosjektet med muligheter for andre mer spesifikke mål som kommunen mente ville være viktige for Bergen i fremtiden. I Tertialrapport 1. kom disse målene frem i kommunens begrunnelse av bevilling av midlet til KSJ:

«Kultursommerjobbprosjektet har mange viktige aspekter, så som å gi ungdom som medvirker både arbeidserfaring og kulturformidlingserfaring. I tillegg vil prosjektet bygge talenter innen en rekke kulturuttrykk som vil styrke kulturbyens vekst og utvikling. Gjennom gode mentorer som selv er utøvende kunstnere og eller som har stor kunnskap om produksjonstekniske forhold, vil de medvirkende ungdommene få veiledning og ny kunnskap som vil bidra til deres faglige utvikling. Det at rekruttering av de medvirkende har fokus på å speile mangfoldet i befolkningen og særlig vektlegger rekruttering av ungdom med ulik etnisk bakgrunn og ungdom med ulik forutsetning for å komme inn på arbeidsmarkedet, er svært positivt. Dette kan gi uante positive ringvirkninger for mange, og bidra til kunstnerisk nyskaping og kreativitet i prosjektet» (Framsikt, 2020).

Basert på rapporten kan man i korte trekk peke ut de konkrete målene som kommunen til syvende og sist ønsket å nå ved å gjennomføre KSJ. De var følgende:

1. At ungdommene skulle tilegne seg ulike former for erfaring innenfor arbeidsliv og kultur.
2. Gjennom veiledning og aktivitet skal ungdommene oppnå faglig utvikling på sitt felt.
3. Prosjektet skal speile mangfoldet i byens befolkning.
4. I tillegg til disse 3 kjernemålene, var jo også arrangementen av prosjektet et tiltak mot reduserte ungdoms og kulturtilbud på bakgrunn av Covid-19.

2.3.2 Prosjektkoordinatorenes mål med KSJ

KSJ hadde som nevnt tidligere aldri blitt arrangert før, og ifølge Erik Johan Bringsvor og Rakel Kristjansdottir som var prosjektkoordinatorer i KSJ 2020 i et intervju (se metodekapittel) hadde de mer eller mindre fått frie tøyler av prosjektleder Dalland til å styre og forme sine egne spesifikke mål, så lenge de stemte overens med kommunens. Det målet som var tydeligst var egentlig basert på det samme ønske om mangfold som kommunen hadde, men at dette

skulle være veldig tydelig i rekrutteringsprosessen. Det de gikk inn for var at seleksjonen av ungdom skulle foregå fra alle områder og institusjoner i Bergen.

2.3.3 Rekrutteringen av Ungdommene

Rekrutteringsprosessen ble altså sett på av prosjektlederne som en viktig del for å kunne nå målet om å få ønsket mangfold blant ungdommene. I denne prosessen var prosjektkoordinatorene Bringsvor og Kristiansdottir ansvarlige for å skaffe det ønskede mangfoldet. I et intervju med dem, pekte Bringsvor på hvordan det var et kjerneelement i rekrutteringen at ungdommene i dette prosjektet skulle representere absolutt hele Bergen. Det var derfor opp til dem som prosjektkordiatorer å få dette gjennomført.

I tillegg til utlysningen av prosjektet i offentligheten igjennom avis og sosiale medier, ble også flere ulike organisasjoner kontaktet direkte av Bringsvor og Kristiansdottir. Dette var med formål å sikre det ønskede mangfoldet som var høyt prioritert. Disse organisasjonene ble derfor kontaktet:

Organisasjoner			
Papillon	No Filter	Forandringshuset	Barnevernet
Bergen Moske	Arawelo	KIA	UNG Arena
Mil	Way Forward	V13	Fargespill
Det arabiske kultursenteret	Tusmo Association	Ny-Krohnborg Kultursenter	Hero Mottakssenter Ytre Arna
Caritas	Utekontakten	Ytre Arna Fritidsklubb	Redd Barna
Kulturskolen	JUNG	Knutepunkt Møllaren	

Figur 1: Organisasjonene kontaktet av Bringsvor og Kristjansdottir

Alle organisasjonene ovenfor har base i Bergen, hvor ungdommer er en av deres sentrale målgrupper. Bringsvor var veldig klar på at den eneste måten å nå det ønskede nivået av mangfold i KSJ 2020 ville være å kontakte denne typen organisasjoner. I tidligere situasjoner hvor man hadde prøvd å oppnå et større mangfold bare ved utlysning i det offentlige, hadde man ikke oppnådd ønsket resultat. Bringsvor pekte på tidligere erfaringer hvor det virket som

om det ofte var lite kommunikasjon og kjennskap mellom kommunen og de ulike ungdomsorganisasjonene. Og det virket på ham som om mange ikke var klar over hvilke ungdomstilbud som egentlig fantes rundt om i bydelene. Kristjansdottir og Bringsvor så det derfor som nødvendig å kontakte organisasjonene direkte, for å sikre seg at ungdommer fra hele byen faktisk ble informert og deretter fikk muligheten til å søke om en plass på KSJ.

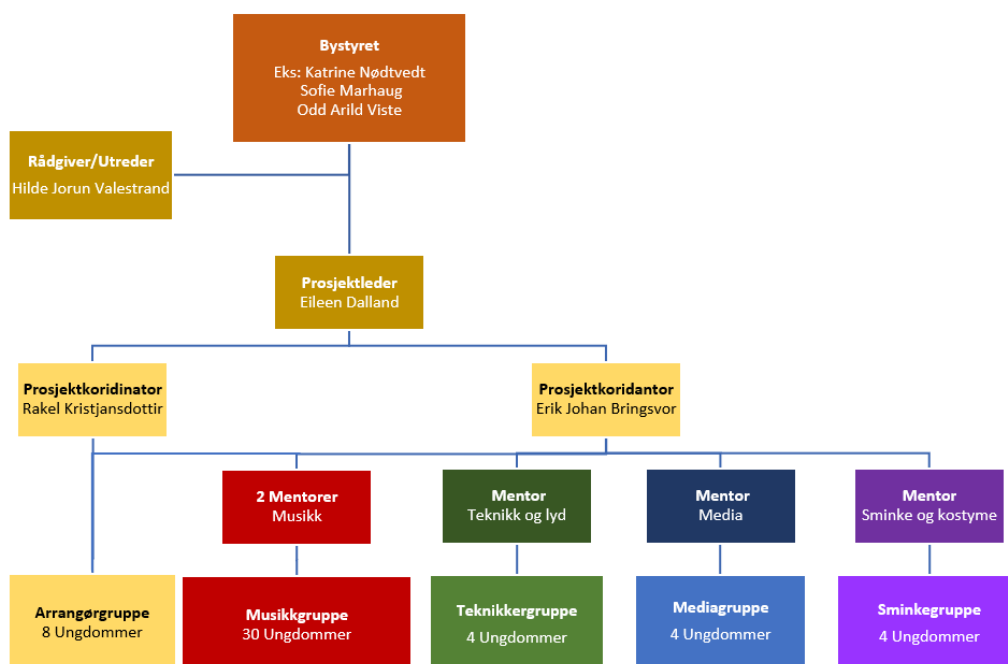
Resultatet av dette, var at det innen fristen hadde kommet inn rundt 250 søknader om å få delta i kulturprosjektet. Ifølge Kristjansdottir ble det i utvelgingsprosessen av de 250 søknadene, lagt vekt på bakgrunn, egenskaper og erfaring.

2.4 Struktur og Prosess

2.4.1 Strukturen

KSJ i Bergen var som nevnt tidligere bygget på modellen til KSJ I Gøteborg. Et av hovedpoengene var å likestille de ulike arbeidsgruppene. Som nevnt i starten var ungdommene delt inn 5 grupper (se figur 2), hvor hver av gruppene hadde en eller to veiledere/mentorer. Oppgavene til de ulike gruppene kan beskrives slik:

Figur 2: Kultursommerjobbens struktur

Arrangør

Arrangørgruppens rolle var å ta ansvar for alt administrativt arbeid. Alt fra planlegging og organisering av spillesteder, tider, logistikk og anskaffelse av tillatelser. Gruppen fungerte mer eller mindre som prosjektets ledelse.

Teknikk

Teknikkgruppen hadde i hovedsak ansvar for alt av scene og utstyr. Det var de som satte opp scene, mikrofoner og anlegg. I tillegg fungerte de også som lydteknikere under forestillingene.

Sminke

Deltagerne i sminkørgruppen hadde som oppgave å sminke musikere og dansere før forestillingen. I tillegg hadde de også ansvar for å sy kostymer og forberede annen kosmetikk før forestillingene startet.

Media

I mediegruppen var oppgaven generelt å drive mediedekning av prosessen, og i tillegg promotere på sosiale medier. Deltagerne i gruppen hadde ansvar for å filme og dokumentere hele prosessen av prosjektet fra start til slutt.

Musikere/dansere

Den siste, og uten tvil største gruppen, var musikerne og danserne. Denne gruppen var igjen delt inn i 3 grupper på cirka 7-8 personer, hvor hver av gruppene hadde ansvar for å skape og fremføre en forestilling på rundt 10-15 minutter. Musikerne og danserne måtte derfor bruke de instrumentene og kvalifikasjonene de hadde til å skape en forestilling.

2.4.2 Prosessen

Uke 1.

Den 20 juli startet så prosjektet, hvor den første uken ble brukt til forberedelser. Arrangørene satte i gang prosessen med å skaffe tillatelser og ordne logistikk, musikerne og danserne satte i gang prosessen med å skape og øve inn forestillingen, mens media, teknikk og sminke satte i gang med generelle forberedelser. Her hadde som nevnt tidligere, hver av gruppene mentorer som veiledet og hjalp dem i gang. Men det må også påpekes at målet var at deltagerne skulle i størst mulig grad skape og forme prosjektet selv. Uke 1 ble avsluttet med en generalprøve på fredagen.

Uke 2.

Den andre uken startet fremvisningen av pop-up forestillingene. Her fikk ungdommene fortsatt hjelp og veiledning fra mentorene, og gjorde så justeringer og endringer som var nødvendig. Det ble i løpet av den første uken fremført forestillinger på flere ulike steder i bykjernen, som Bergen bystasjon, Festplassen og Nordnesparken. Et eksempel på en dag kunne være slik:

1. Oppmøte ved samlingslokale og briefing av dagsplan.

2. Opprigging av scene/scener.
3. Konsert.
4. Bytte av scene.
5. Konsert.
6. Nedrigging av scene/scener.
7. Oppsummering av dagen ved samlingslokale.
8. Gjøre eventuelle endringer og øve inn endringer.
9. Slutt.

Basert på hvor forestillingen fant sted, ville planen selvfølgelig variere. Men generelt sett var dette en typisk dag fra kl.10:00 til 17:30.

Uke 3.

Den tredje og siste uken var målet at deltagerne skulle stå helt på egne bein. Bortsett fra en av prosjektkoordinatorene, var det i denne slutfasen bare ungdommer som selvstendig drev hele prosjektet. Det ble på samme måte som i uke 2 fremført forestillinger rundt om i bykjernen, men ungdommene måtte organisere, tilpasse og fremføre helt på egenhånd. På bakgrunn av de to siste ukene ble det nå forventet at de helt selvstendig skulle sette opp, og gjennomføre forestillingen. Etter 4 dager med dette, ble det arrangert en siste og avsluttende forestilling utenfor Grieghallen i Bergen. Og til slutt ble hele kultursommerjobben avsluttet med en felles oppsummering og feiring i samlingslokale, med mat og musikk.

2.5 Etter Prosjektets Slutt

Fredag 7.august var kultursommerjobben I Bergen 2020 offisielt over. Prosjektet som hadde involvert 48 ungdommer og 8 andre voksne hadde til nå vært arrangert i 3 uker, hvor over hundre forestillinger var fremført i Bergens gater. Hva var så resultatet av å gjennomføre et slikt prosjekt, og hvordan skulle man vurdere om målene til prosjektet var blitt nådd?

2.5.1 Resultater og tilbakemeldinger.

Først og fremst må det nevnes at Kultursommerjobben i Bergen 2020 til syvende og sist var et pilotprosjekt. Dette var noe som på ingen måte var blitt arrangert i Bergen før, og i tillegg var det prosjekt som hadde blitt arrangert i siste liten. På grunn av reduksjonen i ungdomstilbud grunnet korona, hadde prosjektet i stor grad blitt fremskyndet. Dette medførte at den originale evalueringsplanen utgikk. Jeg ble senere tilsendt en intern og upublisert evalueringsrapport av kultursommerjobbens prosjektleder Eileen Sunde Dalland, som kort beskrev resultatene av prosjektet. Denne rapporten, samt den originale evalueringsplanen og prosjektets endelige resultater vil jeg summere opp senere i kapittel 6.

3. Krysskulturell identitet – Teori og relevant forskning

I dette kapitlet vil jeg gå inn i den teoretiske delen av avhandlingen min. For å svare på spørsmål som omhandler identitet hos krysskulturelle ungdommer, vil jeg legge til grunn flere teorier og relevant forskning som jeg senere vil knytte mine egne funn opp mot. Jeg deler kapitlet inn i to deler hvor jeg i første omgang vil gå inn i to sentrale begrep som må avklares før jeg går videre. Først og fremst vil jeg avklare hvordan jeg vil operasjonalisere begrepet «identitet», i og med at dette er et sentralt tema i oppgaven min. I tillegg vil jeg også innom identitet som en sosial konstruksjon, og knytte dette opp mot det «seinmoderne samfunnet» og økt «refleksivitet» som sosiologen Anthony Giddens skriver om. Jeg vil hovedsakelig se til sosialantropologen Thomas Hylland Eriksen og hans arbeid rundt identitetsbegrepet, men også se til andre teoretikere som Giddens og Durkheim. Deretter vil jeg bevege meg inn på hvordan samfunnet forholder seg til minoriteter som skal innlemmes i majoritetssamfunnet og tidligere syn og forskning på dette feltet.

I den andre delen vil jeg ta for meg identitetsbetegnelsen «krysskulturell», i og med at det er hovedsakelig dette begrepet jeg bruker i kategoriseringen av ungdommene i avhandlingen min. Her vil jeg i hovedsak se til Lill Saloles tolkning og videreføring av Edith Van Reken og David Pollocks begreper, «third culture kids» og «cross culture kids» (Salole, 2018). Videre vil jeg ta for meg og hvordan krysskulturell ungdom og unge voksne har opplevd å vokse opp i Norge ved å se til Annick Prieurs studier fra 2004. Og så til slutt se på egenskapen «krysskulturell kompetanse».

3.1 Identitet

Hvem er jeg? Det er et av de mest sentrale spørsmålene et menneske stiller seg i løpet av livet. Det handler om å finne ut av hvem jeg er og hvor jeg hører til. Ifølge den norske sosialantropologen Thomas Hylland Eriksen, er begrepet identitet kanskje et av språkets vanskeligste ord, siden det er svært vanskelig å gi det en konkret definisjon. Men for å forenkle selve begrepet definerer Eriksen identitet som «*det man ser når man ser seg selv i speilet*» (Eriksen 2001 s. 36).

Identitet kan nemlig variere ut ifra hvilke kategorier man velger å se på. Innenfor samfunnsvitenskapen peker Eriksen på **sosial**, **kulturell** og **etnisk** identitet som tre hovedkategorier.

3.1.1 Sosial identitet

Identitet kan ses på som selvbilde og selvoppfatningen av deg selv. Hvem er du? Hvor hører du til? Hvem er familien din? Men på samme tid kan man si at identiteten kan være noe

fleksibelt, ut fra hvilken situasjon man befinner seg i, og hvilke sosiale nettverk man tar del i. Eriksen skriver videre om at den sosiale identiteten er noe som varierer ut ifra akkurat disse faktorene. Her er det et stort mangfold av variasjoner. Hjemsted, skole, familie, jobb osv. Den sosiale identiteten er altså noe som ikke alltid står fast.

«Hvem vi er, avhenger av hvor vi er» (Eriksen 2001 s. 39)

Men en av de sterkeste sosiale identitetene som Eriksen beskriver som lite varierende, er *«kjønnsidentiteten»*. Over hele verden ser man at kjønnsidentiteten er noe veldig sentralt når et individ skal finne sin plass i ett samfunn. Om du er mann eller kvinne, gutt eller jente, er dette noe som former og preger identiteten (Eriksen 2001). Noe å bite seg merke i, er også kjønnsidentitetens utvikling de siste 20 årene, hvor det ser ut til å ta en mer mangfoldig retning. Hvor man tidligere bare har hatt to kjønnsidentiteter, ser man nå en fremvekst av et mer komplekst syn på kjønn.

Videre ser man at konstruksjonen av den sosiale identiteten, tradisjonelt har vært knyttet opp til familie som den sentrale formingsaktøren. Men i løpet av de siste tiårene ser man at familiens rolle i denne utformingen blir mindre. Andre aktører som offentlige institusjoner, tar over en del av de oppgavene som foreldre sto for tidligere. Skole og utdanning er her en essensiell kraft som må regnes med når det kommer til utforming av menneskers sosiale identitet. Selve grunnfundamentet legges i løpet av de første 15 til 20 årene av et menneskeliv, og når et menneske bruker mesteparten av disse årene på akkurat skole, er det her denne prosessen faktisk skjer (Aarre, Børhaug, & Christophersen, 2014).

3.1.2 Kulturell identitet

Hvordan begrepet «kultur» skal defineres, er kanskje et av sosialantropologiens vanskeligste oppgaver. Men grunnleggende kan man se på kultur som; *«De skikker, tankemåter, oppfatninger og verdier som blir videreført fra generasjon til generasjon»* eller *«det som gjør kommunikasjon mulig»*(Eriksen 2001 s.48).

En kulturell identitet er derfor naturlig å koble opp til en slags «vi-følelse», eller en gruppeidentitet. Det handler altså om noe man deler med andre og kan føle ett samhold i. Språk og religion kan være eksempler på akkurat dette. Igjennom elementer som felles kunnskaper, felles erfaringer, felles verdier osv., skaper man altså et kulturelt felleskap som gir en selv en kulturell identitet.

Men på samme måte som en kulturell identitet ofte skaper en følelse av et «oss», skaper det parallelt også et «vi» og «dem»-perspektiv. Igjennom å føle en identitetstilhørighet til et

spesifikt «vi» skaper man også et «dem» som man ikke deler det samme grunnfundamentet med. Forestillingen om en kulturforskjell er basert på akkurat dette, hvor identitetsfølelsen til en spesifikk kulturell gruppe skaper et slags motsvar. For å tilhøre noe, må man også «ikke» tilhøre noe annet (Eriksen 2001). Her er det naturlig å bevege seg inn på den neste identitetsdimensjonen som er etnisk identitet.

3.1.3 Etnisk identitet

Innenfor etnisk identitet må man se på akkurat det å tilhøre en spesifikk gruppe. Etnisitet er definert ut ifra sosiale og kulturelle verdier, hvor det handler om å se seg selv som en gruppe innenfor et større samfunn, og selv bli sett på som en spesifikk folkegruppe av andre. Eriksen påpeker også at etniske grupper og disses tilhørighet defineres av gruppen innad og ofte bygger rundt en felles historie som er unik for akkurat denne gruppen (Eriksen, 2011).

En etnisk identitet er altså noe man tilegner seg igjennom å tilhøre en slik felles gruppering i et samfunn. Samtidig må det påpekes at etnisk og kulturell identitet gjerne har mange fellestrekk. De samme kulturelle identitetstrekkene finner man gjerne på samme tid innenfor en etnisk tilhørighet, men dette kan selvsagt variere. Eriksen snakker om at det kan finnes tydelige etniske grenser uten stor kulturell variasjon, og det kan finnes kulturelle forskjeller uten etniske grenser. Dette er noe som i stor grad gjelder identitetsspørsmålet hos mange mennesker den dag i dag. For eksempel å identifisere seg med en etnisk gruppe, men på samme tid føle en kulturell tilknytning til noe annet. Det å stå med ett bein i en verden, og ett bein i en annen.

3.1.4 Valg og tvang

I et eksempel på et dypere blikk innenfor identitetskategorisering, velger Eriksen å påpeke to identitetsfenomener. Han viser til en todeling, hvor individet i stor grad står mellom to identitetskategorier. «Valgt identitet», hvor individet står fritt til å velge. Og «påtvungen identitet», hvor individet er gitt en identitet som han/hun selv ikke kan velge eller velge bort (Eriksen 2001)

Valgt identitet

Innenfor de valgte identitetene peker Hylland Eriksen på en mengde eksempler. Politisk identitet er ett av dem, hvor individet tar egne beslutninger i forhold til hvilket politisk ståsted man ønsker å ha. Om denne identiteten kan være åpen for allmenheten er en annen sak, men at den eksisterer uavhengig av åpenhet, er det ingen tvil om. I samme kategori finner man også religiøs identitet. Denne er på samme måte til syvende og sist selvvalgt, uavhengig av omstendighetene rundt. Hvilket språk man velger å kommunisere med er også en selvvalgt

identitet i form av språklig identitet. Her er det viktig å skille mellom språklig identitet og morsmål. Morsmål er ikke selvvalgt. I denne kategorien har man også nasjonal identitet. Dette er noe man også velger selv. Hvilken nasjon føler man tilhørighet til? Man er gjerne født i ett bestemt land, men ha en annen nasjonal identitet (Eriksen 2001).

Påtvungne identiteter

I motsetning til valgte identiteter, påpeker Hylland Eriksen også de påtvungne. Barndom eller barndomserfaring er et eksempel på en faktor som preger individets identitet enten han/hun ønsker det eller ikke. Konstruksjonsprosessen av en identitet er ifølge Hylland Eriksen på mange måter utenfor individets kontroll. Generelt sett sier Hylland Eriksen at fortid en del av de påtvungne identitetene. Det er en faktor som består av en uendelig mengde med situasjoner som individet ikke selv kan velge. Det som «har skjedd» kan til syvende og sist aldri velges vekk. Det er noe som alltid vil være der. En annen faktor som også er vanskelig å gjøre noe med er etnisk identitet. I motsetning til nasjonal identitet, som til en viss grad kan være fleksibel, peker Hylland Eriksen på etnisk identitet som noe det i stor grad er vanskelig å påvirke. Flytter man til en ny nasjon, skal det svært mye til for å kunne tilegne seg en ny etnisk identitet. «Hvor kommer du egentlig fra?», er for eksempel et spørsmål som det er vanskelig unngå hvis man tilhører en annen etnisk identitet enn majoriteten i en nasjon (Eriksen 2001).

I min avhandling er det akkurat denne konstruksjonen av ulike identiteter beskrevet av Eriksen, som jeg vil ha med meg når jeg går inn i ungdommenes opplevelser av å være krysskulturelle. Deres håndtering av sosial, kulturell og etnisk identitet, som enten er valgt eller påtvunget. Tilknytning til et sosialt nettverk, foreldrenes kultur, og opplevelsen av å stå imellom samfunnet og en mindre gruppering, er bare noen få av mange erfaringer som disse ungdommene tar opp i sine fortellinger. Fortellingen deres omhandler i korte trekk mestringen og balanseringen av disse identitetskategoriene, og hvordan de opplever denne prosessen i møte med ungdomsprosjektet kultursommerjobben.

3.2 Identitet og samfunn

Frem til nå har jeg vært igjennom begrepet identitet og dens underkategorier. Et naturlig spørsmål videre, er å se til hva som preger konstruksjonen. Hvilken situasjon er det dagens mennesker står i, når de skal skape en sosial, kulturell og etnisk identitet? Her vil jeg utforske teori rundt konstruksjon av identitet i dagens moderne samfunn, og se på samfunnet som dette skjer i.

3.2.1 Fra Mekanisk til Organisk solidaritet

Den franske sosiologen Emilie Durkheim, er en sentral teoretiker når en skal prøve å forstå dagens moderne samfunn og prosessen hit. Durkheim skrev en rekke verk på slutten av 1800-tallet som viste til endringsprosessen hvor «mekanisk solidaritet» i landsbysamfunn, måtte vike for «organisk solidaritet» i industrisamfunnet. Durkheim pekte på at den «førmoderne tids» moralske orden, bygger på at det oppstår sosiale bånd på grunnlag av homogenitet mellom individene, innordning i fellesskap og underordning under sterke autoriteter. I disse samfunnene var gjerne alt fra arbeidsoppgaver til økonomisk status lite varierende (Guneriusen, 2020). Den Mekaniske solidariteten handler i korte trekk om at individene i et samfunn tiltrekkes hverandre på grunnlag av generell likhet.

Durkheim fremhever så hvordan samfunnet med tiden endret seg i en retning av mer organisk solidaritet gjennom industrialisering og moderniseringsprosesser. Det industrialiserte samfunnet handlet nå om at individene tiltrekkes ut ifra forskjeller. Det er i større grad en nødvendighet at individene fyller en rekke ulike roller i form av yrkesspesialisering, som i neste omgang skaper en avhengighet av hverandre. I korte trekk viser Durkheim til en overgang til et samfunn som i mer betydelig grad er preget av individualisme og derav også individuell identitet (Guneriusen, 2020).

3.2.2 Giddens og det seinmoderne samfunnet

En teoretiker som har videreført Durkheims tanker om samfunn, og som regnes som en av vår tids største samfunnsvitere, er Antony Giddens. Som britisk samfunnsviter, sosiolog, politiker og ideolog, går Giddens i dybden på samspillet mellom identitet og samfunn i vår moderne verden i dag. Han har skrevet flere verk, som *Capitalism and Modern Social Theory* (1971) og *Central Problems in Social Theory* (1979), (Nielsen, 2018). I sin beskrivelse av verden i dag, velger Giddens å betegne samfunnet vi lever i som et «*seinmoderne samfunn*». Det er i utgangspunktet likt det tidligere moderne samfunnet, men er en videreutvikling og intensivering av de samme samfunnsprosessene. Han peker spesielt på teknologiavhengighet og miljøproblemer som alvorlige utfordringer i fremtiden, og viser til en verden som viser mye større tillitt til «ekspertsystemer», som banker, stat, velferd og media (Krange & Øia, 2005 s.105). I dette samfunnet står individet ovenfor en ny utfordring. Denne nye utfordringen omhandler økt «*refleksivitet*», hvor alle deltagerne i større grad enn tidligere blir tvunget til å reflektere rundt fremtid og livsforhold. Det nye refleksive samfunnet skaper flere valg og muligheter som individet må ta stilling til, som for eksempel samfunnstilhørighet og identitet (Aarre et al., 2014).

Selvrefleksivitet og selvidentitet

Giddens bygger altså videre på Durkheims teori (Møen, 2009), igjennom eget perspektiv på identitet og peker på at hvert enkelt individ i det seinmoderne samfunnet har et større ansvar for å ta egne beslutninger. Igjennom denne prosessen er man derfor selv ansvarlig for å skape sitt eget liv, derav også sin egen identitet. «Selvrefleksivitet» er et nøkkelord som Giddens forklarer som en ny situasjon, hvor individet konstant må reflektere over sitt eget livsprosjekt. Det er ikke lengre samfunn eller miljø som har ansvaret for individets identitet, men individet selv. Dette er i stor kontrast med tidligere samfunnsstrukturer, hvor man hadde mer satte normer og roller for alle i samfunnet (Aarre et al., 2014).

I det Giddens også beskriver som den «før-moderne tid», hadde man i større grad ansvar for å videreføre familietradisjoner i form av profesjonalitet og yrke. Var man sønn av en smed, var det gjerne ventet at man skulle videreføre kunnskapen og yrket til neste generasjon. Giddens mener med andre ord at senmodernitetssamfunnet som vi lever i, på mange måter har flyttet samfunnet vekk i fra et samfunn preget av plikt, til et samfunn med uendelige muligheter (Krange & Øia, 2005).

Krange og Øia stiller igjen spørsmålet om dette bare er positivt. De påpeker at selvrefleksiviteten på mange måter kan ses på som et «tveegget sverd», i form av at alle mulighetene også kan gjøre det vanskeligere å finne sin plass. Alle mulighetene tvinger individet til å måtte ta stilling til dette selv. Det er ikke lengre de samme faste faktorer som styrer individet i en spesiell retning.

Utfordringen som individet nå står ovenfor, er valget mellom de uendelige mulighetene som det seinmodernesamfunnet har skapt. Et eksempel på dette, kan være hva individet ifra tidlig alder blir fortalt. Fraser som «alle skal ha de samme mulighetene», eller «du kan bli akkurat hva du vil», er eksempler på grunnleggende kjerneverdier som preger senmodernitetens generasjoner. Individet blir altså helt fra starten av, introdusert til det Giddens kaller den store «Livspolitikken». Individet må ta stilling til spørsmålet «hvem er jeg?» og «hvordan bør jeg leve?» uten noen satt fasit. I det tidligere samfunnet hvor for eksempel klasse definerte hvor man hørte hjemme, mener Giddens at er denne «livspolitikken» er et resultat av et vakuum som oppsto når man ikke lengre hadde de samme begrensningene. I det seinmoderne samfunn er altså mulighetene mye større, men på samme tid kanskje også faren for å mislykkes (Krange & Øia, 2005).

I presentasjonen av Giddens og andre samfunnsteoretikere som Baumann og Beck, summerer Krange og Øia i tre punkter om hva individet står ovenfor i dagens moderne samfunn.

1. De store, overordnede fortellingene som kan gi livet mening, retning og tilknytning, forvitrer i den globaliserte, flytende eller høymoderne tiden.
2. Raske teknologiske og sosiale endringer gir økende differensiering og fragmentering. Konsekvensen er at ungdom i stigende grad er tvunget til å forta valg uten støtte i tradisjon og sosial bakgrunn. Den enkelte unge står på egen hånd ovenfor den formidable oppgaven å konstruere mening og skape seg sin livsvei. Den friheten som ligger i dette, stikker dypt. Uavhengig av sosiale rammer må den unge også velge identitet.
3. Valgene ungdom foretar, skjer under innvirkning av et globalt trusselbilde. Risiko er ikke lengre bare knyttet til det enkelte individ, men til universelle farer som ikke kjenner geografiske grenser og som kan utslette alt liv (Krange & Øia, 2005 s.212).

Dette kan oppsummeres med at Giddens i stor grad peker på hva samfunnet gjør med identitet. Han tar for seg hva den moderne tid krever av individet i form av valg og identitetsdanning, men tar lite tak i essensen av identitet. En grunnleggende del av det å forstå identitet i samfunnet i dag, ligger i å forstå hva identitet til syvende og sist også er.

3.3 Krysskulturelle mennesker og samfunn

I forholdet mellom menneske og dagens moderne stat, er ordet «*statsborger*» særdeles avgjørende. Det er i korte trekk hva som avgjør om du enten er innenfor eller utenfor (Eriksen 2001). I tidligere tradisjonelle samfunn, gjerne før den industrielle revolusjon, var dette forholdet både annerledes og mindre viktig. En stor felles identitetsfølelse var ikke like sentralt som der er i dag. Tidligere holdt grupperinger innenfor et samfunn med ulik religion, kultur og etnisitet, seg i større grad adskilt fra hverandre og statens rolle var mer minimal. Som nevnt tidligere i kapitlet krever dagens moderne stat i høyere grad at alle samfunnsborgere er i interaksjon med hverandre enn i tidligere tider. Det er mindre rom for isolasjon og krever mye mer samarbeid enn tidligere. Sentrale samfunnsområder som arbeidsmarked, statlig skole og politikk er bare eksempler på statlige bærebjelker som krever samarbeid og interaksjon mellom alle samfunnsborgere.

Det stilles da et nytt spørsmål til dette nye samfunnet. Skal vi alle være like, eller skal vi akseptere forskjellene? For å svare på dette er det naturlig å se til historien og de ulike politiske trendene som har vært i møte med innvandring.

3.31 Assimilering og Integrasjon

Etter at andre verdenskrig var over i 1945, vokste det frem et grunnleggende politisk mål i Norge. Dette målet innebar å jevne ut forskjeller for å skape et sterkt felleskap i det norske samfunnet. Enkelt sagt var norsk politikk fra 1945- 1970 preget av en «*likhetsideologi*» (Aarre et al., 2014). I prosessen mot et sterkt felleskap, så den norske staten på assimileringen av kulturelle minoriteter som et nødvendig steg mot dette målet. De lokale minoritetene skulle i stor grad gi avkall på kulturelle særtrekk for å kunne ta del i dette ønskede felleskapet.

I møte med det norske samfunnet ble alle tilflyttere nødt til å legge til side egne kulturelle særegenheter, siden egne regler, verdier og praksiser ikke var ønskelig. Fremmedkulturelle kvalifikasjoner i form av kunnskap og kompetanse, var ikke gyldig i dette nye samfunnet. Opplevelsen av denne kulturelle diskvalifiseringen kunne i mange tilfeller føre til en følelse av bortkommenhet, som på lang sikt kunne være ødeleggende for både selvoppfatning og selvfølelse (Aarre et al., 2014).

Dette assimilasjonsidealet preget norsk innvandringspolitikk helt frem mot 1970.tallet, men tok en ny retning da den offentlige oppmerksomheten om de kulturelle minoritetene ble større. Assimileringspolitikken ble etter hvert byttet ut med det nye målet om å «*integrere*» de nye statsborgerne inn i det norske samfunnet. Med integrering var tanken at: «De kulturelle minoritetene skulle få muligheten til å bevare og utvikle språket sitt og kulturen sin, samtidig som de skulle lære seg det norske språket og tilpasse seg norske samfunnsforhold» (Aarre et al., 2014 s.183).

Integrering og deltakelse

Frem til i dag har akkurat denne praksisen vært det ledende politiske synet på hvordan samfunnet skal håndtere innvandring. Men hva integrering til syvende og sist er og betyr i et samfunn, debatteres. Det er altså ikke et spørsmål om man skal integreres eller ikke, men hva det til syvende og sist vil si å være integrert (Eriksen 2001).

Historiker og professor Knut Kjeldstadli peker på at det er mange ulike normative målsetninger med integrering. Ofte har det sentrale (og mindre realistiske) målet med integrering vært en ønskelig maktbalanse, hvor personer fra alle etniske grupper sitter i innflytelsesrike posisjoner og innehar makt som kan sikre egen autonomi. Han mener derimot at integrering skal ha to målsetninger:

1. Hindre forskjeller mellom flertall og mindretall når det kommer til fordelingen av goder.

2. Gi alle muligheten til å kunne delta på alle samfunnsarenaer etter eget ønske, og at de deltar i «*tilstrekkelig grad*», slik at det finnes relasjoner mellom dem som innebærer at samfunn eksisterer og gjenskapes (Kjeldstadli, 2008 s.106).

Her understreker han «*tilstrekkelig grad*», i og med at muligheten for lik deltagelse på alle arenaer i et samfunn ikke er noe mål i seg selv.

Basert på Kjeldstadli sine målsetninger fra 2008, kan man knytte dette opp mot dagens integreringspolitikk hvor stikkord som mangfold, felleskap og deltagelse blir trukket frem av den norske stat som viktige i denne prosessen. I en stortingsmelding fra 2016 av Regjeringen Solberg, ble spesielt sistnevnte stikkord trukket frem.

«Integrering er et samspill mellom mange parter. Den enkelte innvandrere skal møtes med krav om å bidra og delta, og det forventes stor innsats fra den enkelte. Samfunnet må samtidig legge til rette slik at alle skal bruke sine ressurser i arbeids- og samfunnsliv» (Justis og Justis- og Beredskapsdepartementet, 2016)

Man kan med andre ord si at hovedmålene i dagens integreringsprosess er akkurat bidrag og «*deltagelse*». Det å få minoriteter og andre krysskulturelle til å delta i samfunnet som en ressurs, blir sett på som en kritisk del av integreringen. I alt fra arbeidsmarkedet, kulturliv, og andre sentrale samfunnsområder, blir det forventet at alle finner sin plass.

Individualisme og kollektivism

En grunnleggende utfordring i integreringsprosessen, er forskjellen mellom samfunnene som migrantene forflytter seg mellom. Spesielt med tanke på samfunnsverdier, vil individet ofte oppleve å måtte omstille seg. Den nederlandske professoren Gert Hofstede, påpeker hvordan det ofte er et sentralt skille mellom samfunn som bygger på *individualisme*, og samfunn som bygger på *kollektivism*. I følge Hofstede omhandler de individualistiske verdiene at individet først og fremst definerer seg som «*jeg*» og deretter «*vi*», og hvor selvhevdelse er positivt ladd (Hofstede, Hofstede, & Minkov, 2010). Det handler i korte trekk om individets rett til selvrealisering, og står generelt sterkt i vestlige samfunn. De kollektivistiske verdiene, er derimot mer preget av en sterk lojalitet og forpliktelse ovenfor felleskapet og storfamilien. Gruppens ve og vel er første prioritet, og egne personlige valg uavhengig av kollektivets behov og ønsker, er ofte ikke er noe alternativ i sterkt kollektivistiske samfunn (Hofstede, Hofstede, Minkov, & Trier, 2010). Det er mange ulike samfunn i verden som bygger på kollektivistiske prinsipper, og kan ikke isoleres til noe bestemt område.

Disse motsetningene er det viktig å ha med når man skal forstå mennesker som har forflyttet seg fra et samfunn til et annet. Dette blir også et viktig poeng som jeg vil vende tilbake til i kapittel 5.

3.3.2 Forskningstradisjon og tidligere betegnelser

Som nevnt, har synet på hvordan samfunnet skal forholde seg til minoriteter og andre krysskulturelle vært varierende. Og på samme tid har man også sett ulike forskningstradisjoner og betegnelser av individene Salole fremhever som krysskulturelle. Den britisk-jamaicanske Sosiologen Stuart Hall, viser til at syn og forskning på kulturelle identiteter ofte har vært preget av motpoler. Grovt sett deler sosiologen Stuart Hall disse forskningstradisjonene i to motsetninger (Prieur, 2004):

1. Et bilde av etnisk absolutisme (uforanderlighet) hvor grupper utelukker hverandre
2. Feiring av kreativitet og performativet (iscenesettelser, prosesser hvor man skaper seg selv).

Halls ideal i er en middelvei i mellom disse motsetningene, selv om han ofte blir sett på som en sterkere representant for sistnevnte (Layne, 2020).

I denne sammenhengen kan jeg også nevne Christine Jacobsens studier av muslimsk ungdom i Norge. Hun viser også til at krysskulturelle tidligere ble forstått som forvirrede og rotløse, der de står mellom to kulturer. En slik essensialistisk forståelse har blitt forlatt og krysskulturelle sees nå i større grad som «kreative bricoleurer» og kreative kulturnavigatører (Løvseth, 2006).

Tidligere faglitteratur rundt seinmoderne migrasjon og innvandringsspørsmål, er altså preget av ulike begreper og betegnelser som;

1. Hybridkultur (Hall 1992)
2. Kulturelle intermezzoer (Back 1996)
3. Kulturell kreolisering (Eriksen 1994)
4. Kulturpendling (Long 1992)

Disse betegnelsene spiller ofte på krysningen som oppstår når et individ dras mellom to eller flere kulturer, og lener seg mot et så kalt «antiessensialistisk» ståsted som tilsier at dette ikke er noe iboende, men konstruert (Prieur, 2004).

En kritisk tilnærming til denne forståelsen, baserer seg på at det mangler en dimensjon. Yvonne Mørck mener at det å ha en «bindestreksidentitet» ikke er så lett som det ofte fremvises, og at feiringen av kosmopolitisme og kulturell ambivalens ikke tar hensyn til «kjønn». Ut fra hennes egen forskning på krysskulturelle kvinner i Danmark, peker hun på hvordan kvinner holdes fast av nasjonale/religiøse røtter (Prieur, 2004). Mørck får også støtte av Jacobsen i dette synet (Løvseth, 2006).

3.4 Det krysskulturelle begrepet

Som tidligere nevnt bruker jeg begrepet «krysskulturell». Dette var et begrep som jeg ikke kjente til før jeg begynte å fordype meg i identitetsteorier. Men jeg opplever det som et svært dekkende begrep, og som passende for denne studien. I utgreiingen av begrepet vil jeg hovedsakelig henviser til Lill Salole og hennes inspirasjonsgrupper.

I faglitteraturen er det en mengde ulike begreper som definerer mennesker som balanserer mellom flere kulturer, hvor alle har sine sterke og svake sider. Det krysskulturelle begrepet, oppfattes i denne studien som det mest dekkende og mest presise i sin betegnelse av denne gruppen mennesker, men skal på samme tid ikke tas som en selvfølgelighet. Opplevelsen av identitet og hva individet selv betegner seg som, er som mange andre ting en personlig opplevelse.

3.4.1 Å finne et begrep

Lill Salole stiller i boken «Identitet og tilhørighet», et grunnleggende spørsmål. Hva skal man kalle ungdommene og barna som vokser opp i Norge, men som samtidig har en annen eller flere kulturer å forholde seg til? Innvandrerbarn? Minoritetsungdommer? Flerkulturelle? «Norsk med en twist»?

Denne problemstillingen var noe jeg personlig også sto ovenfor da jeg arbeidet med denne studien, innledningsvis. I først del av denne prosessen måtte jeg velge ut et antall begreper som ville fungere som etiske analytiske «verktøy». Disse verktøyene skulle brukes i grove trekk til å definere hvem disse ungdommene var. Utfordringen er at det ofte finnes et kaos av ulike begreper som betyr det samme, men samtidig noe helt forskjellig. Hva som til syvende og sist er riktig er ofte veldig individuelt. Er disse ungdommene «barn av innvandrere», hvor foreldrene kan kategoriseres som immigranter, mens de selv er født og oppvokst her? Ja, noen. Er de «etniske minoriteter», som vil si at de tilhører en samfunnsgruppe som er politisk ikke-dominerende, og eksisterer som en etnisk kategori. Igjen, dette vil stemme for noen av dem, men langt fra alle.

Å legge vekt på den kulturelle bakgrunnen med begrepet «flerkulturell», er også noe som kunne vært naturlig i forsøket på å gruppere disse ungdommene, men igjen er dette heller ikke problemfritt, og kan stilles spørsmål ved. Thomas Hylland Eriksen peker på denne problematikken ved å referere til at «flerkulturell» implisitt vil peke mot en motsetning som vil være «monokulturell» eller «enkulturell» (Eriksen 2001 s.35). Dette blir derfor veldig upresist i praksis, i og med at det peker på disse ungdommene som er annerledes fordi de er tilknyttet flere kulturer, i motsetning til for eksempel etnisk norske. Dette vil da peke på etnisk norske som kulturelt like, noe som vil være å grovt overforenkle samfunnet (T. H. Eriksen, 2010).

Et «verst tenkelig scenario» som kan oppstå i denne labyrinten av begreper, er forvirring og bruken av upresise, og i verste fall svært nedlatende begreper. Et ekstremeksempel av dette kan være bruken av begrepet «Mulatt», som tidligere har vært et dagligdags brukt begrep på barn med blandet etnisk bakgrunn, men hvor begrepet egentlig betyr halvt hest, halvt esel, og kan spores tilbake til kolonialisering og slavehandel (Salole, 2018 s.36).

I arbeidet med dette prosjektet var det derfor viktig å finne et begrep som kunne være presist, konkret og dekkende på samme tid. Begrepet «krysskulturell» ble her det sentrale verktøyet som i stor grad kan fylle dette tomrommet.

3.4.2 «Krysskulturell»

For å unngå upresise og andre forvirrende begreper, samler Lill Salole alle disse tidligere nevnte begrepene under ett flagg, ved å bruke Pollock og Van Rekens samlebetegnelse «Cross Cultural Kids». «Cross Cultural Kids», eller «krysskulturelle barn», defineres av Pollock og Van Rekens som:

«Barn og unge som har levd eller lever med regelmessig påvirkning fra to eller flere kulturer i en betydelig del av oppveksten sin». (Pollock & Van Reken, 2009)

Det handler altså om barn og unge med krysskulturelle erfaringer og påvirkninger.

Der betegnelsen «flerkulturell» som nevnt over, ofte kan indikere kulturer som er lett skillbare, hvor de kan kategoriseres og identifiseres, peker «krysskulturell» mer i retningen av kulturell sammensmelting (Salole, 2018 s.37). Det er dette som først og fremst preger disse menneskene. De er heller en «miks» av ulike kulturer, fremfor at de består av ulike kulturelle deler. Salole viser til blandingen av farger som et eksempel på denne sammensmeltingen. Når du blander fargene blå og rød får du ikke blå-rød eller rød-blå, men fargen lilla.

Krysskulturalitet kan i tillegg også vise til en mer unik side enn andre begreper. Ved å

sammenligne det med rotmønstrene til trær, viser Salole hvordan de kulturelle røttene gjerne er festet på kryss og tvers i ulike sosiale og kulturelle kontekster, hvor hvert mønster er unikt fra person til person.

3.4.3 Hvem er de?

Men hvem er det som til syvende og sist kan defineres som krysskulturelle, og har denne erfaringen som Salole snakker om? Som nevnt tidligere er det først og fremst snakk om barn og unge, hvor oppvekst er et nøkkelord i definisjonen av å være krysskulturell. Altså å vokse opp med tilknytning til to eller flere kulturer. I første omgang er det fort barn av innvandrere og flyktninger som blir nevnt først i denne sammenhengen. Men som Salole antydte over, er dette mye mer komplekst enn som så. I tillegg faller barn med tilknytning til andre europeiske land også innenfor dette erfaringsområdet. USA, Danmark, Polen, Storbritannia, er bare noen få andre eksempler. Barn med samiske røtter eller tilknytning til andre urfolk, vil også falle innenfor kategorien. Det er altså et bredt begrep, hvor Salole viser til at krysskulturelle barn totalt sett kan deles inn i følgende 9 sub- eller underkategorier (Salole, 2018 s.39). Figuren under viser til denne fordelingen.

Figur 3: Begrepsfigur – Krysskulturelle Barn (Salole, 2018 s.38)

Forklaringer:

TBK- Tredjekultursbarn

EMA- Enslige mindreårige asylsøkere

EM - Enslige mindreårige flyktninger

3.4.5 Under utvikling

Et sentralt poeng i definisjonen av subgruppene innenfor krysskulturalitet, er at det er viktig å påpeke at de på ingen måte er endelige og fremdeles under utvikling. Det krysskulturelle begrepet er et nytt og dekkende begrep, men kan fortsatt ikke tilegnes egenskapen i å være gjeldene for alle. Begrepet og dets kategorier er ifølge Salole bare et forsøk på å systematisere virkeligheten og vise nyanser i den krysskulturelle erfaringen (Salole, 2018 s.40). Det er viktig å påpeke at det finnes variasjoner innen hver av subgruppene, og at det å gjenkjenne seg i begrepet kan være særdeles subjektivt. Virkeligheten er med andre ord ikke så skjematisk som figuren viser ovenfor.

Det kan til slutt også nevnes at det vil foreligge en forskjell mellom min egen og Saloles bruk av begrepet. Hvor Salole i større grad refererer til «barn», vil jeg i større grad peke på krysskulturell ungdom og unge voksne.

3.5 Opplevelsen av det krysskulturelle

I tillegg til å se på begrepet krysskulturell og andre tidligere betegnelser, vil det også være nødvendig å se på selve opplevelsen av det. Hva vil det egentlig si for unge krysskulturelle å vokse opp i et samfunn med tilknytninger til både minoritet og majoritet?

I boken Balansekunstnere – Betydningen av innvandrerbakgrunn i Norge, fremstiller den fransk-norske kriminologen og sosiologen Annick Prieur, 52 unge mennesker med etnisk minoritetsbakgrunn og deres opplevelser av dette. Fokuset til Prieur er å advare mot å se for mye til «kulturelle forklaringer», men å anerkjenne andre faktorer som har en mer sosial karakter (Prieur, 2004). Alder, nummer i søskenflokk, botid i Norge, foreldres utdanningsnivå og arbeidssituasjon, skoleprestasjoner, oppvekstmiljø og opplevelser av etnisk motivert diskriminering og rasisme, er noen av flere hensyn som må tas med når man skal se etter forklaringer (Theien, Skilbrei, Sørensen, Elstad, & Walle, 2005).

Prieur viser til 8 kjerneområder hun undersøker i sin forskning. Her ville det vært naturlig å bruke ordet «funn», men hun problematiserer begrepet, i og med at det gir et for sterkt positivistisk bilde som undergraver hennes rolle i konstruksjonen av dem. I tillegg blir bruken av ordet «tematisering» igjen også for vagt, og vil gi et inntrykk av at alt stammer fra hennes opplevelser (Prieur, 2004). Originalt deler Prieur disse områdene inn i 8 deler, men basert på hva som er relevant for min avhandling, har jeg valgt å trekke ut 6 av dem og utelukke de som har en mer religiøs karakter:

1. Etnisk bakgrunn er viktig- det gir en følelse av å være annerledes enn majoriteten.
Alle informantene Prieur var i kontakt med, så på sin etniske bakgrunn som betydelig avgjørende for hvem de var. Deres etniske identitet var noe som skilte dem fra majoriteten, og var en sentral del av dem og deres identitet.
2. Betydningen av å ha etnisk bakgrunn skifter, men systematisk.
Selve tilknytningen til sin etniske identitet er varierende i stor grad. Men det er allikevel noen mønstre som går igjen som familiefølelse og kameratskap. Her trekker også Prieur inn at det ofte er en vesentlig forskjell mellom kjønnene.
3. Familie har stor betydning for etnisk identifisering

Det er gjennom familie at individet tilegner seg en rekke kulturelt spesifikke praksisformer, væremåter og følelsesstrukturer. Det er her den store etniske identifisering knytter seg til familietilhørighet. Her trekker Prieur frem at de informantene som oftere har en svakere tilknytning til den etniske identiteten, ofte har vært i konflikt med familien. Prieur presiserer derimot her at det ikke er godt å si hva som kommer først.

4. Det kroppslige utgangspunktet har også stor betydning for etnisk identifisering
Identifisering springer ut ifra en lesnings og fortolkningsprosess, hvor kroppslige objektive tegn som for eksempel hudfarge har betydning. Jo sterkere man skiller seg utseendemessig fra majoriteten, desto flere påminnelser vil man få om at man skiller seg ut, og ikke oppfattes som norsk.

5. Det er oppstått en del nye, etnisk baserte identitetsformer
Prieur peker på at det har oppstått nye identitetsformer. Her peker hun på tidligere nevnte betegnelser som «bindestreksidentitet» og kreolisering. Det er altså de nye moderne identitetene med unge som vokser opp mellom kulturer. Hun påpeker samtidig at forståelsen av disse unge har møtt mye kritikk, spesielt med tanke på impliseringen av at kultur kan avgrenses i visse størrelser og deretter blandes. Det igjen kan vise til romantisering som ikke tar hensyn til marginalisering.

6. Etnisk bakgrunn blir viktigere i tenårene – tilhørigheten til foreldrenes folkegruppe forsterkes

Tenårene er en fase hvor etnisitet og identitet får en annen betydning enn før. Prieur indikerer at det er i denne fasen det blir tatt mange sentrale valg. Og at mange av hennes informanter viser til at de knytter sterkere bånd til familiens etnisitet i denne perioden. Prieur mener at det omhandler spesifikke valg som knytter dem nærmere foreldrenes etniske identitet. Å overholde regler og skikker, med tanke på kjønnsroller og kjærlighet, flytter ofte ungdommene vekk fra vennekretser og nærmere de etniske miljøene.

Prieur setter søkelys på en fellesnevner i flere av disse områdene. Altså hvordan identitetsutviklingen ofte er koblet opp mot en slags forhandlingsprosess mellom individet og familien, og at mye av formingsprosessen skjer når de krysskulturelle skal balansere mellom familie og samfunn og konstruere sin egen identitet (Prieur, 2004).

3.6 Krysskulturell kompetanse

I den siste delen av dette kapitelet vil jeg nå bevege meg fra opplevelsen av krysskulturalitet, til hva den medbringer for individet. Her vil jeg gå videre inn i Saloles teorier, og gå i dybden i det Salole kaller «relevansen for krysskulturelle barn», som hun binder opp mot ulike tematikk flere steder i boken «Identitet og Tilhørighet» (Salole, 2018). Salole viser her til egenskaper og ferdigheter som disse barna behersker, på bakgrunn av å være krysskulturell. Basert på dette har jeg valgt å kalle denne delen for «krysskulturell kompetanse». Her må det sies at Salole viser til mange slike ferdigheter og egenskaper, men at jeg velger å fokusere på et par av dem.

3.6.1 Flerkulturell kompetanse

Kjennskap og sensitivitet ovenfor temaer som språk, kommunikasjonsstiler, tidsrytmer og høflighetspraksiser, er noen av flere eksempler som Salole viser til når hun snakker om «Kulturkompetanse». Det er en usynlig bagasje som gir deg kjennskap og kunnskap innenfor kulturen du har vokst opp i. Krysskulturelle barn som da har et oppvekstunivers preget av flere verdier, filosofier og verdenssyn, er forankret i flere perspektiver. Salole indikerer her at mange krysskulturelle barn innehar «flerkulturell kompetanse». Dette er gjerne en opplevelse av å ikke bare vite hvilket språk som skal snakkes, men også hvordan noe skal sies. Det skaper altså en ferdighet i resonering, hvor man opparbeider seg strategier for å forholde seg til hva som er riktig sosial praksis basert på situasjon. Kort fortalt er det evnen til å tilpasse seg den kulturelle situasjonen (Salole, 2018). I denne flerkulturelle kompetansen, ligger det gjerne en større «breddeforståelse» fremfor «dybdeforståelse», altså evnen til å forstå flere nivåer i flere kulturer, men ikke alle nivåene, noe som skaper en mindre fullstendig beherskelse av en bestemt kultur.

3.6.2 Kameleonferdigheter

Som sagt er tilpassing en nøkkelferdighet hos unge krysskulturelle. Basert på sosial setting og sammenheng, underkommuniserer eller fremhever de sider ved seg selv. Eksempler er språk, kommunikasjonsstil og sosiale høflighetskoder. Det er egenskapen til å «switche», «skru av og på norskheten» eller «tone inn eller ut» (Salole, 2018 s.201). Basert på omgivelsene de befinner seg i, henter de frem de riktige kontekstuelle væremåtene, og glir inn i som «kameleoner». Det er en kompleks kontinuerlig regulering, som flere av Saloles informanter beskriver som ubevisst og automatisk. Det sitter på mange måter i ryggmargen for dem, basert på å ha vært «deltagende observatører» hele livet. Det å ha måtte foreta verdianalyser og inngå i samspill, innebærer å ha et kritisk utenfra-blikk på seg selv og egen atferd.

En problematikk som er resultat av denne ferdigheten, kan være det Salole beskriver som «bærer av flere masker» eller «dobbeltiliv». Dette forkommer nå man av ulike grunner ikke klarer å forene sine verdener, og de reglene og verdisettene som styrer i de forskjellige kontekstene. Balansegangen mellom forskjellige krav presser individet til å bli to ulike personer (Salole, 2018).

3.6.3 Brobyggere

En annen ferdighet som Salole viser til, er å beherske rollen som kulturtolk og derav også mestre en «brobyggingskompetanse». Denne kompetansen baserer seg på «å kunne forstå og forklare betydningen av kulturelt bestemt atferd og kommunikasjon» (Salole, 2018 s.207). Det å være forankret i ulike perspektiver, gir en unik mulighet til å bygge broer mellom mennesker i sosiale situasjoner. Her har Salole i utgangspunktet mest fokus på hvordan de krysskulturelle barna kan være bindeledd og kobling mellom foreldre og samfunn, men jeg velger å gi den sosiale delen mer oppmerksomhet, hvor brobyggingskompetansen omhandler å knytte sosiale grupper sammen. Ved å ta på seg en «meklerrolle», hvor man ser sak og menneske fra flere sider, vil man lettere avkrefte myter og avverge misforståelser.

3.6.4 Flerspråklighet og sugerør

Tilhørighet til sentrale identitetsområder, skjer ofte igjennom språk og kommunikasjon. Det kan kobles opp mot hvordan man tenker og resonnerer, samt regulering og uttrykk av følelser. Salole sammenligner språk med et sugerør i et glass, hvor sugerøret fungerer som en kanal for å få frem det som ligger i bunnen av kulturen (Salole, 2018 s.173). Det er igjennom å mestre bruken av dette sugerøret at individer lettere mestrer kulturen. Krysskulturelle barn står gjerne i en situasjon hvor de er «flerspråklige», og derfor har ulike «sugerør» til ulike situasjoner. Her peker Salole på flere studier som indikerer at barn som lærer å håndtere flere språk og flere «sugerør» tidlig i barndomsårene, har mer fleksible problemløsningsstrategier og er mindre bundet til en bestemt måte å se verden på. I tillegg trekker Salole også frem andre former for kompetanse som ikke bare er det flerspråklige i seg selv. Evnen til å trekke kulturell mening fra ulike kilder igjennom forskjellige språk er i seg selv en unik egenskap. Her viser hun til ungdommer som forteller at de mestrer humor og følelser på ett språk, men faktaterminologi og skoleegenskaper på et annet. Hva som er ungdommens «kjernespråk», er ofte humor en indikator på. Humor viser det tette båndet mellom språk, tenkning og et samfunns underliggende føringer. Humor sies å være det siste man lærer seg når man kommer til et nytt sted, etter som det bygger på felles minner og referanser, samfunn, politikk og historie (Salole, 2018 s.94).

3.6.5 Å anvende superkreftene

Salole viser her til en mengde ulike ferdigheter som hun mener krysskulturelle barn råder over. Disse ferdighetene er på ulike måter representert i denne studiens datamateriell, hvor utvalget er basert på hva jeg fant sentralt for mine egne funn. Men jeg vil også presisere at det var flere elementer som ble valgt vekk, på bakgrunn av plass og liten relevans. Kort oppsummert sammenfaller mine egne funn med mye av Saloles litteratur med tanke på krysskulturelles opplevelser av egen identitet.

I forbindelse med dette, påpeker Salole at mange krysskulturelle ofte er lite bevisste på hvilke kunnskaper og ferdigheter de besitter, og at samfunnet her må ta sin del for å hjelpe frem disse «superkreftene» (Salole, 2018 s.113). Det er med andre ord en underliggende samfunnsrelevans i å investere tid og rom for å hente frem disse egenskapene. Som fremtidens voksne vil bevissthet og gode oppvekstbetingelser for ungdommene kunne gi mye tilbake til samfunnet. Som krysskulturelle, er tilhørighet og trygghet nøkkelord i denne prosessen.

Kort oppsummert, mener Salole at mulighetene for krysskulturelle i fremtiden kan være mange. «*De kan bli gode veivisere i vanskelige tider*» (Salole, 2018 s. 32). Dette er et sentralt poeng som jeg vil vende tilbake til i slutten av oppgaven.

4. Metode

4.1 Bakgrunn

I dette kapitlet vil jeg gjennomgå innsamlingen av mitt empiriske materiale. Her vil jeg se på hvordan det endelige datamaterialet ble til, og hvilke valg jeg som forsker gjorde i forkant, under og etter innsamling. Jeg vil først vise til tanker og refleksjoner rundt identitetstematikk og derfra valg av generell innsamlingsmetode. I andre del vil jeg gå inn på selve datainnsamlingen og valg av metodiske underkategorier. Kapitlets struktur vil være bygget på innsamlingsprosessens tidslinje, hvor jeg systematisk vil vise til alle valg som ble gjort.

I siste del vil jeg se på avhandlingens reliabilitet, validitet, etikk og personvern, og til slutt egne refleksjoner rundt den endelige prosessen.

4.1.1 Undersøkelse av identitetstematikk

Før vi går inn på metodevalg er det relevant å se på hva det vil si å undersøke identitetsproblematikk. Identitet er et komplisert tema som kan være vanskelig å utforske. Et individs opplevelse av egen identitet kan være veldig varierende, kompleks og ikke minst sensitiv (Salole, 2018 s.251). For å få denne innsikten krevde det en god del planlegging, tid og forsiktighet, noe som igjen var avgjørende i valget av metode. Det som preget denne beslutningsprosessen var spørsmålet om metoden kunne gi meg en den innsikten jeg var på jakt etter, og ikke minst muligheten til å både kaste lys over problematikk som individet selv hadde tenkt på, i tillegg til å avdekke tanker og opplevelser som ikke var reflektert over.

Basert på min rolle i KSJ var det i tillegg kritisk hvordan jeg gikk frem når jeg valgte informanter, og ikke minst hvordan jeg skulle forholde meg til dem. Dette kommer jeg tilbake til senere i kapitlet.

4.1.2 Kvalitativ metode

Basert på nevnte faktorer, ble det relativt tidlig bestemt at kvalitativ metode ville være best egnet for å innhente data til dette prosjektet. Dette var begrunnet i at jeg var på utkikk etter data som ga meg et dypere innblikk enn hva kvantitativ metode hadde gjort. Kvalitativ metode gir først og fremst informasjon og kunnskap igjennom språk og uttrykk, og i tillegg sikter metoden mot å beskrive den intervjuedes livsverden gjennom ord og ikke tall (Kvale & Brinkmann, 2009 s.47). Dette er sentralt med tanke på at identitetstematikk ofte er kompleks og oppleves subjektivt. I tillegg er kvalitativ metode en god løsning hvis forskeren ønsker mulighet for observasjon og ulike typer intervjuer (Grønmo, 2016). Dette så jeg som essensielt for studien min, hvor jeg i større grad ønsket å komme nærmere innpå dem som skulle delta.

Valgene av de mer spesifikke datainnsamlingsmetodene, var mer en prosess som ble til utover i prosjektet. I gjennomgangen av datasamlingen, velger jeg å dele prosessen inn i tre deler basert på tidsforløpet.

1. Deltagelsen i KSJ og valg av informanter
2. Samtaler med kommunen og dokumentanalyse
3. Intervju - 7 ungdommer med krysskulturell bakgrunn.

4.2 Kultursommerjobb og krysskulturell ungdom

Som nevnt tidligere i studien, er store deler av oppgavens empiriske grunnfundament bygget på det kommunale prosjektet «Kultursommerjobben», fra sommeren 2020.

Masteravhandlingens originale plan våren 2020, var derimot en komparativ studie på identitetsproblematikk hos den etniske minoritetsgruppen «Maasai-folket» og krysskulturell ungdom i Norge. Om lag halvparten av prosjektet skulle basere seg på datainnsamling i Tanzania/Kenya, men senere da dette ble særdeles usikkert (pga. covid-19), ble det klart at prosjektet måtte ta en annen retning. Da jeg ble kontaktet av kommunen og deretter tok del i det kommunale prosjektet som musikalsk mentor, var dette utelukkende basert på min bakgrunn som musiker og var ikke knyttet til noen baktanker om å bruke KSJ i avhandlingen. Identitetstematikk hos krysskulturell ungdom var noe som jeg ville holde på, men jeg var usikker på hvilken vei jeg ville ta det. I løpet av de to ukene som mentor i KSJ, ble det tydelig for meg at dette var et prosjekt som det ville være aktuelt å utforske grundigere. Som nevnt i kapittel 2, var et kommunens viktigste mål i bestillingen av KSJ, å skape et prosjekt som ville «speile mangfoldet i befolkningen» (Framsikt, 2020), noe som da skapte en sammensetning av ungdommer som jeg så på som uvanlig. Igjennom flere samtaler og hendelser under KSJ, fikk jeg også inntrykk av at flere av de krysskulturelle ungdommene som deltok opplevde dette kommunale prosjektet som spesielt. I tillegg vekket det interesse at KSJ på mange måter var et pilotprosjekt. Dette skapte en mulighet for meg å arbeide i det jeg vil kalle «*upløyd mark*», noe som trigget nysgjerrigheten ekstra.

Studien min kan derfor sies å være «*eksplorativ*», siden jeg hadde som mål å utforske et forhold eller område som er mindre kjent eller helt ukjent (Johannessen, Tufte, & Christoffersen, 2010). I tillegg har mye av studiens målsetting blitt til underveis, etter som jeg har fått mer og mer innblikk i informantenes opplevelser av egen krysskulturell bakgrunn.

4.2.1 Mentor og deltager

Den første delen av datainnsamlingen min, vil jeg kategorisere som «*deltagende observasjon*». Jeg selv som forsker var en deltager i det sosiale systemet som jeg undersøkte,

og kunne observere de sosial samhandlingene (Halvorsen, 2008 s.135). Det at jeg tok del i prosjektet som mentor gjorde at jeg raskt forsto at flere av de ulike hendelsene og sosiale interaksjonene kunne være aktuelle i avhandlingen. Det må påpekes at det ikke var satt et fast forskningsspørsmål enda, men at identitetstematikken «*krysskulturell ungdom*» var bestemt. Store deler av intervjuguiden min er derfor også basert på refleksjoner og tanker i som jeg gjorde under min deltagelse i KSJ. Igjennom å observere og kommunisere med deltagerne, ble avhandlingens problemstilling delvis formulert. Det var også her den første fasen av informantrekruttering fant sted.

Aktuell problematikk med denne metoden kan på mange måter beskrives som konflikt rundt rolle og status. Dette er noe jeg vil komme tilbake til senere i kapittelet.

4.2.2 Valg av informanter

I mitt valg av informanter vil jeg si at jeg har hatt en grunnleggende fast plan, men med mulighet for justering. Hovedfokuset var å først og fremst å komme i kontakt med ungdom som var relevante med tanke på studiens tematikk. Da jeg forsto at ungdommene i det kommunale prosjektet ville være høyst aktuelle, begynte jeg å peke ut noen individer som jeg så på som spesielt relevante. Her la jeg til grunn to faktorer:

- ❖ Krysskulturell bakgrunn
- ❖ Alder

Den første delen av utvalgsfasen kan derfor sies å være preget av «*Intensive utvalg*». Dette omhandler at jeg strategisk velger ut personer eller tilfeller som er rike på informasjon fordi de er sterkt preget av det kjennetegnet som skal undersøkes, og som ville bidra med mye informasjon (Johannessen et al., 2010 s.107). Her kontaktet jeg en rekke informanter basert på de to nevnte kjennetegnene. Først og fremst at de lå innenfor den krysskulturelle kategorien, men også at de aldersmessig hadde mye «*tid*» å se tilbake på, og kanskje også være godt rustet til å reflektere over eget liv. Hvis informantene hadde flere avgjørende livsvalg eller livshendelser å se tilbake på, ville det bety mye for de dataene jeg var ute etter. Jeg så derfor for meg at samtlige informanter ville være over 18år, og gjerne hadde avsluttet, eller var i slutten av utdanningsløpet sitt.

Andre del av utvalgsfasen var på mange måter en justering av originalplanen, og også preget av at den fant sted etter KSJ var slutt. Her begynte jeg å se på hva jeg ville trenge av representasjon for å skape et gyldig representativt utvalg. Altså et utvalg som kunne

representere sammensetningen av prosjektets populasjon (Johannessen et al., 2010). Her tok jeg utgangspunkt tre faktorer:

- ❖ Kjønn
- ❖ Fødested. Norge eller annen nasjon.
- ❖ Arbeidsgrupper i KSJ

Dette baserte jeg på at kvotering av kjønn, fødested og lik representasjon fra alle de ulike arbeidsgruppene i KSJ ville legge grunnfundamentet for å få utvalget så representativt som mulig. Det var også viktig for meg å ha ungdommer fra andre grupper enn musikkgruppen, i og med at jeg da ville minimere min påvirkningskraft som mentor, ved å ha flere ungdommer som i løpet av prosjektets gang hadde hatt mindre kontakt med meg. Denne tematikken vil jeg komme tilbake til når jeg skal se på materiellets reliabilitet.

Majoriteten av informantene stammet altså fra denne andre utvalgsfasen, men i et fåtall tilfeller kom jeg i kontakt med nye informanter igjennom andre. Altså at jeg under et dypintervju fikk tips om en annen deltager med ønsket bakgrunn som jeg burde kontakte. Denne formen for utvalg kan klassifiseres som «*snøballutvalg*», hvor en aktøren som velges ut, foreslår andre aktører til utvalget, og hvor disse kan bes om å foreslå ytterligere andre aktører, osv. (Grønmo, 2016 s.117). Det må også nevnes at denne metoden var gjeldene da jeg prøvde å opparbeide informasjon om bakgrunnen til KSJ. I samtaler med ansatte i Bergen kommune og andre aktuelle personer, var det slik jeg anskaffet den endelige bakgrunnsinformasjonen.

4.3 Kvalitativt intervju

På samme måte som valg av kvalitativ metode, så jeg tidlig i studien min at kvalitativt intervju ville være den beste metoden for å innhente data. Dette baserte jeg på at formålet med et kvalitativt intervju er å forstå sider ved intervjupersonens dagligliv, fra individets eget perspektiv (Kvale & Brinkmann, 2009 s.42). Dette så jeg på som essensielt for at jeg skulle få innblikk inn i ungdommenes tanker og opplevelser av egen identitet. Det ville kreve en «*dypere*» innsikt, noe som kvalitativt intervju ville kunne gi meg igjennom ulike former for dialog. Denne kvalitative intervjumetoden vil først og fremst søke beskrivelser av intervjupersonens livsverden (Kvale & Brinkmann, 2009), noe som ville være essensielt for meg i jakten etter å oppnå denne «*dypere*» innsikten inn i en kompleks tematikk. I tillegg har jeg opplevd bruken av kvalitativt intervju i mine tidligere studier på identitet, som særdeles effektiv og nyttig i å innhente kvalitative data.

Kort oppsummert, så jeg på intervju som den best egnete metoden for å innhente data til denne studien. For at jeg da skulle kunne tilegne meg data rundt identitetsproblematikk og andre forhold, så jeg på lengre og dypere samtaler og dialog med nøye utvalgte individer som en nøkkelmetode.

4.4 Bergen kommune og KSJ

Den andre delen av datainnsamlingen min omhandlet informasjon om Kultursommerjobben. Altså å få et innblikk i prosjektets bakgrunn og motiv. Som nevnt tidligere var dette et kommunalt prosjekt, men uten offisiell bakgrunnsinformasjon som helhetlig fortalte hvor det stammet fra eller hvordan det hadde blitt til. Når jeg ser tilbake på denne prosessen er det tydelig at det ble en form for «*puslespill*», hvor jeg gjennom å analysere dokumenter og innhente informasjon fra sentrale politikere og ansatte i Bergen og Oslo kommune, fikk den endelige oversikten som ble presentert i kapittel 2. Mange av kildene er derfor uformelle samtaler og emailutveksling med involverte personer, og må forstås derav.

4.4.1 Ustrukturert intervju

I den første fasen av dette puslespillet, brukte jeg et ustrukturert intervju for å tilegne meg informasjon. Det som kjennetegner denne metoden er fleksibilitet, og derfor aktuell i starten av en studie når forskeren ikke har avklart hva slags spørsmål som skal stilles (Halvorsen, 2008 s.137). Dette var særdeles gjeldene for meg, i og med at det var lite informasjon å bygge et mer strukturert intervju på. Jeg hadde lagt til grunn en enkel intervjuguide som inneholdt noen sentrale spørsmål som; hvor stammet KSJ fra? Hva var målet? Hvorfor ble dette arrangert denne sommeren? Men intervjuene kan tilsynelatende kategoriseres som nokså flytende. Ved hjelp av snøballutvalg, ble jeg henvist fra informant til informant. Dette gjorde at jeg sakte, men sikkert fikk konstruert en oversikt over prosjektets bakgrunn, hvor veien fra opprinnelsen i Göteborg til de kommunale kontorene i Oslo og Bergen i større grad ble tydeligere.

Ustrukturert intervju regnes også som uformelt, noe som gjør at verken spørsmålene eller svaralternativene trenger å være fastlagt på forhånd. Intervjueren benytter som nevnt en intervjuguide som gir generelle retningslinjer for gjennomføringen og styringen av samtalene, men den er ikke satt (Grønmo, 2016 s.141). Dette gjorde at jeg underveis kunne legge til flere relevante spørsmål, og følge tråder som jeg oppfattet som relevante for min forskning.

Et bevisst valg som jeg tok med i disse ustrukturerte intervjuene, var å unngå identitetstematikken som omhandlet de krysskulturelle ungdommene. Jeg forholdt meg hovedsakelig til kultursommerjobbens bakgrunn og formål. I ustrukturerte intervju kan

informanten i større grad vende og justere på svarene basert på forskerens reaksjon, og andre faktorer, som kan forlede og skape en illusjon om ærlige og autentiske erfaringer og meninger (Aase & Fossåskaret, 2014). Jeg valgte derfor å holde den tematikken utenfor, i og med at deres meninger om dette feltet ikke var relevant for min forskning.

4.4.2 Podkast

Som sagt er studiens datamateriell bygget rundt fortellingene til en gruppe ungdommer fra KSJ. Jeg ønsket derfor å finne en alternativ informasjonskilde, som kunne gi en annen form for representasjon enn hva jeg hadde til nå. Under et intervju med en av informantene ble jeg bevisst på at mediegruppen fra KSJ hadde arrangert en offentlig podkast. Denne podkasten fikk navnet «kulturlabb» og ble lagt ut på strømmetjenesten «Spotify», hvor flere av ungdommene fra de ulike gruppene diskuterte ulike tematikk knyttet til det å være ungdom i dag. En av episodene omhandlet krysskulturell ungdom, og hvorfor det var viktig at de tok del i kulturlivet.

De 7 ungdommene vil først og fremst være studiens primærinformanter, men det vil være misvisende å si at deres fortellinger er dekkende for alle krysskulturelle i prosjektet. Jeg vil derfor trekke inn podkasten senere i studien, for gi en høyere grad av representasjon.

4.5 Intervju - 7 ungdommer med krysskulturell bakgrunn

4.5.1 Semistrukturert dybdeintervju

Den siste og største delen av studiens datainnsamling, inkluderer 7 ulike semistrukturerte dybdeintervju, med ungdommer fra kultursommerjobben som hadde krysskulturell bakgrunn. Dybdeintervju i seg selv defineres som en konversasjon hvor intervjueren oppmuntrer informanten til å bruke egne ord til å fortelle om egne erfaringer og holdninger som er relevante for problemstillingen (Halvorsen, 2008 s.138). Årsaken til at jeg velger å definere metoden som semistrukturert, er at dybdeintervju først og fremst kjennetegnes som et uformelt intervju som ikke bygger på en intervjuguide. Semistrukturert intervju derimot, baserer seg på å ha en intervjuguide med faste spørsmål som intervjueren alltid vender tilbake til (Johannessen et al., 2010 s.139). Ved å bruke grunnfundamentet til dybdeintervju som gir fleksibilitet, men samtidig også ta i bruk det semistrukturerte elementet med en fast intervjuguide, fikk jeg optimalisert metoden til å best mulig kunne utforske den komplekse tematikken som studien min er basert på.

Begrunnelsen for at jeg valgte å bruke dybdeintervju, var at denne intervjuformen ville gi en dypere forståelse av en persons atferd, motiver og personlighet. Ved å oppmuntre informanten til å bruke egne ord til å fortelle om erfaringer og opplevelser, ga det meg en dypere innsikt

som jeg så på som nødvendig for at jeg skulle kunne utforske individets identitetstematikk. Intervjuene tok ofte opp til 2 timer, hvor jeg i noen tilfeller stoppet opp for å ta pauser når det var nødvendig. Årsaken til lengden var at jeg i alle intervjuene oppfordret informanten til å fortelle om seg selv og sitt liv, og at de selv fikk styre retningen av samtalen. De fikk på mange måter fortelle sin fortelling.

Livshistoriefortellinger

I en artikkel av sosiologen Hyun-Joo Lim, om livshistorisk intervjuetode i forskning på britiske minoritetskvinner, blir metoden sett på som essensiell for å oppnå innsyn i individenes identitetskonstruksjon. Hun peker på at når intervjuobjektene får mulighet til å utfolde sine egne historier på egne premisser, vil man åpne for en større forståelse hos forskeren av valg og hendelser i individets liv. I tillegg kan livshistoriske intervjuer tilby muligheten for fortelleren å artikulere historier de kanskje ikke var bevisst fra før (Lim, 2011). Dette var et element som jeg tok med meg inn i dybdeintervjuene, hvor jeg forsøkte å skape en intervjusituasjon hvor informanten reflekterte over egne fortellinger. Jeg så derfor på Lim's livshistorieintervju som et nyttig verktøy i å innhente ønskede data. Hele informantens livshistorie fra a-å var, tidsmessig urealistisk, men å gi dem mulighet til å fortelle om familie, bakgrunn og egen identitet på egen måte, opplevde jeg som særdeles nyttig.

En sentral styrke ved denne metoden, er at den begrenser forskerens påvirkning. Ved bruk av faste strukturerte spørsmål, kan man i større grad være farget av forskerens syn og vinklinger. Fokuserer man på generelle kategorier vil man gjerne fremprovosere og bekrefte stereotypene. Denne åpne og fleksible intervjuetoden, motarbeider denne i mer eller mindre grad, og opplevdes som spesielt nyttig krysskulturelle mennesker.

Til slutt må det også nevnes at dypintervju og livshistoriefortelling som metoder også har sine svakheter. Det at jeg gir informantene frie tøyler til å styre fortellingen om egen identitet, har også sider som man kan stille seg kritisk til. Det er naturlig å stille seg spørsmålet om hva de velger å ikke fortelle? I denne situasjonen hvor man får fortelle om egen identitet og opplevelsen av kultursommerjobben, vil jo også ha sider som velges vekk.

Arbeidsmessig vil denne formen for datainnsamling også kreve mer, hvor klassifikasjonen av den innsamlede informasjonen kan by på problemer og ta mye tid (Halvorsen, 2008 s.138).

4.5.2 Forberedelse

Utforming av Intervjuguide

En viktig del av forberedelsen til datainnsamlingen var å utarbeide en intervjuguide (Grønmo, 2016 s.168). Intervjuguiden beskriver i grove trekk hvordan intervjuet skal gjennomføres, med hovedvekt på hvilken tematikk som skal tas opp med respondenten. Her utarbeidet jeg en skisse, men gjorde flere justeringer underveis basert på hva som var det nødvendige informasjonsbehovet innenfor de ulike kategoriene. I tillegg la jeg grunnlaget for hvilke begreper jeg ville ta i bruk når jeg skulle kommunisere med informantene. I korte trekk utformet jeg intervjuguiden i to deler:

- Del.1- Om informantens bakgrunn, familie, og identitet
- Del.2- Deltagelsen i KSJ

Som nevnt over la jeg mye vekt på at informanten skulle få styre sin fortelling selv, men hadde samtidig en strukturert intervjuguide som jeg fulgte relativt slavisk. For at intervjuet ikke skulle bli for flytende og lite håndterbart, la jeg opp tematikken i rekkefølge og fulgte den. Jeg ga derfor informanten mulighet til å styre samtalen, men brukte intervjuguiden som et anker, som vi alltid returnerte til.

I utformingen av intervjuguiden var jeg bevisst på oppsettet av tematikken, altså at jeg prioriterte oppgaver og tematikk som kunne ses på som relativt enkle å gjennomføre. Dette var bevisst for å etablere en følelse av mestring og få informanten til å slappe av. I korte trekk å etablere en god Kommunikasjonssituasjon (Grønmo, 2016 s.170). Eksempel på dette var å først få informanten til å snakke om seg selv, og deretter tegne opp et familie-tre og snakke om familien. Dette innbar at informanten trakk frem grunnleggende informasjon, som krevde lite refleksjon. De mer utfordrende delene, hvor informanten skulle reflektere over egen identitet, kom senere hvor jeg forhåpentligvis hadde opparbeidet en god kommunikasjonssituasjon.

Et annet grep jeg gjorde for å gjøre kommunikasjonen enklere, var å etablere en felles forståelse av informantens identitet som kunne brukes om referansepunkt under intervjuet. Denne felles forståelsen ble skapt igjennom å konstruere noe jeg valgte å beskrive som et «*identitetsdiagram*». Ved å få informanten til å tegne opp et sirkeldiagram som representerer seg selv, og deretter fylle ut delene av diagrammet med den identiteten de følte representerte seg selv (se figuren under), ble det etablert et fast referansepunkt gjennom hele intervjuet. Det må nevnes at denne oppgaven var utfordrende for samtlige av de 7 ungdommene.

Utformingen tok ofte flere minutter med betenkningstid, i tillegg til at den ofte ble justert

under intervjuet etter hvert som informanten reflekterte over tematikken. Men igjen ble det et nyttig verktøy, spesielt videre i intervjuet hvor man kunne falle tilbake på diagrammet når tematikken inneholdt informantens identitet.

Figur 4: Eksempel på identitetsdiagram

Intervjulokalitet og kommunikasjonssituasjon

Den siste delen av forberedelsene til dypintervjuene, omhandlet å finne et passende sted for intervjuet. Det var viktig for meg som forsker å skape en avslappet atmosfære for å legge til rette for en «*god kommunikasjonssituasjon*» (Grønmo, 2016 s.171), altså å finne det beste stedet for denne typen intervju. Her var det flere faktorer å ta hensyn til. Som nevnt tidligere i kapittelet er identitet ofte et sensitivt tema. Det ville derfor være upassende å gjennomføre intervjuet på et veldig offentlig sted, hvor det var store sjanser for å bli avbrutt av eller forstyrret. Jeg hadde i bakhodet at det kunne oppleves som veldig ubehagelig for informanten å komme i kontakt med venner eller bekjente under et slikt intervju, og baserte lokaliteten på et sted hvor dette var lite sannsynlig at skulle skje.

4.5.3 Gjennomføring

Prosesen

Selve gjennomføringen av intervjuene forgikk relativt systematisk. Først ble det avtalt sted og tidspunkt, hvor jeg møtte opp en stund før. Her fikk jeg gjort klart alt av papirer og intervjuguide, og samtidig sikret at lokaliteten og miljøet rundt var tilfredsstillende nok til å kunne etablere en god kommunikasjonssituasjon. Deretter ankom informanten, hvor det ble lagt ned litt tid til enkel dialog. Etter litt tid ble informanten presentert for informasjonsskrivet, og informert om prosjektet, rettigheter

Justering

I gjennomføringen av intervjuene ble det opptil flere ganger gjort justeringer. Altså at det foregikk en delvis dataanalyse parallelt med datainnsamlingen, hvor jeg som forsker tolket svar og derfra formulerte nye spørsmål til informantene (Grønmo, 2016 s.172). Basert på egen

refleksjon rundt informantenes svar, gjorde jeg endringer allerede etter de to første intervjuene. Dette førte altså til endring i intervjuguiden, med tanke på tematikker som ble utelatt eller lagt til. Her handlet det ofte om tid, hvor jeg valgte vekk noen tematikker for å lage plass til andre.

Emisk og Etisk.

Noe av det første jeg gjorde under intervjuprosessen var å introdusere informantene for begrepet «krysskulturell». Grunnen til dette, var at samtlige av informantene hadde liten eller ingen kjennskap til begrepet. Dette kan begrunnes i at krysskulturell på mange måter er et «etisk» begrep. Altså at begrepet er forankret i det mer formelle og teoretiske, og var et analyseverktøy for meg som forsker (T. H. Eriksen, 2010 s.44). Motsetningen, altså informantenes begreper om samme tematikk, kalles «emisk» og refererer mer til en kulturell virkelighet slik den erfares og beskrives av medlemmer av et bestemt samfunn eller gruppe (Wæhle, 2009). Kort sagt, der jeg brukte «krysskulturell», brukte de ord som «halvt tamilsk», «utlending», «oss mørke» osv. Det var altså et viktig poeng at de kunne koble mitt begrep over på noe de selv brukte, noe som da ville hindre underkommunikasjon og misforståelser. Et interessant poeng, var at flere av informantene tok i bruk det krysskulturelle begrepet senere i intervjufasen. Det så ut til at de i noen tilfeller adopterte begrepet inn i sitt eget vokabular.

4.5.4 Etterarbeid

Transkribering

I etterkant av datainnsamlingen startet jeg arbeidet med å transkribere intervjuene. Altså å omdanne de muntlige samtalene til en skriftlig tekst, og stille seg spørrende til transkripsjonens pålitelighet og gyldighet (Kvale & Brinkmann, 2009 s.210). Det var derfor aktuelt å gå i dybden på hvordan jeg bedrev transkribering, og metodene jeg tok i bruk. Skulle jeg gjengi alt som ble sagt ordrett, eller skulle jeg trekke ut bare det konkrete. Her gikk jeg for en middelvei, hvor jeg var nøye på å få med det «muntlige språket» og hvordan informanten faktisk ordla seg. Eksempel på dette kan være setninger som er «grammatisk feile», men inneholder mening. I stedetfor å rette, transkriberte jeg inn dette til tross for «feil» grammatikk. Men på samme tid valgte jeg også å utelukke en del smålyder som «eeeh», «men» flere ganger etter hverandre, og en del andre overfladiske lyder som tilhører talespråket.

Analyse av datamateriell.

Den siste delen av arbeidet med dybdeintervjuene var å analysere datamaterialet. Dette er en viktig prosess i og med at det innebærer å sortere ut og vektlegge dataen som studien har

fremstilt. Her er det naturlig å presentere materialet igjennom beskrivelser, tabeller, grafer diagrammer osv. Videre gjennomføres analyseprosessen ved bruk av systematiske regler og prosedyrer. Selv har jeg brukt beskrivelser, tabeller og diagram og deretter fulgt 4 steg. Disse er basert på en analysemetode av Harry Wolcott, innen etnografisk analyse (Johannessen et al., 2010 s.197).

- ❖ Identifisere mønstre i datamaterialet
- ❖ Sammenligne resultatene
- ❖ Evaluere funnene ut fra standarder
- ❖ Forsøke å se funnene i et teoretisk rammeverk

Ved å analysere materialet igjennom denne metoden, fikk jeg tilegnet en ønskelig oversikt over materialet og hva som kunne trekkes inn i arbeidet med å svare på studiens problemstilling.

4.6 Reliabilitet og Validitet

I en empirisk studie, er det alltid viktig å stille spørsmål med reliabiliteten og validiteten til det man har samlet inn. Er dette materialet brukbart og gjeldene for forskningsspørsmålet, og ikke minst om det er pålitelig og verifiserbar. Dette var faktorer som jeg som forsker måtte ha med igjennom hele denne prosessen. I løpet av dette kapittelet har jeg vist til flere «grep» som jeg tok for å sikre studiens reliabilitet og validitet.

4.6.1 Studiens reliabilitet

Studios reliabilitet kan kort forklares som studiens pålitelighet, og knyttes til nøyaktigheten til undersøkelsens data, hvilke data som brukes, måten de samles inn på, og hvordan de bearbeides (Chrisoffersen & Johannessen, 2012 s.23). I mitt tilfelle vil det her omhandle studiens «troverdighet». For å sikre dette har jeg i datainnsamlingsprosessen gjennomført en del sentrale grep. Flere av dem har jeg til nå vært innom som;

- ❖ Å sikre et representativt utvalg av informanter
- ❖ Valg og refleksjon rundt metode
- ❖ Valg og refleksjon rundt utforming av intervjuguide
- ❖ Transkriberingsmetode og analyse av datamateriell

Troverdighet - Problematisering av Reliabilitet

Innenfor kvalitativ forskning vurderes arbeidet i større grad med begrepet «troverdighet» (credibility) (trustworthynes). Troverdighet baserer seg på begrepet reliabilitet., men reliabilitet referer til repliserebarhet, som omhandler at man vil vende tilbake til de samme

resultatene uavhengig av forsker. Repliserebarhet er knyttet til en positivistisk forskningslogikk som fremhever nøytralitet som et relevant forskningsideal, og hvor resultatene ses på som uavhengige av relasjon mellom forsker og dem som studeres (Thagaard, 2013 s.201). Spørsmålet er derfor om det er mer naturlig i en kvalitativ studie, å bruke troverdighet fremfor reliabilitet. I og med at de kvalitative dataene skapes i samhandling mellom forsker og informant, er det logisk sett vanskelig å argumentere for at man kan klare å tilegne seg samme resultat i en annen sosial situasjon (Thagaard, 2013 s.201).

Dette er spesielt aktuelt i denne studien, i og med at identitetstematikken er såpass kompleks som den er. Et poeng senere i studien, peker mot at unge krysskulturelles opplevelse av egen identitet er særdeles subjektiv. De opplever sin egen krysskulturelle identitet på flere ulike måter, hvor påvirkningselementer som for eksempel sted, humør og øyeblikkelig livssituasjon kan spille inn. Det å kunne gjenskape akkurat samme resultat, vil derfor kreve urealistiske forutsetninger. Videre velger jeg derfor å gi større plass til begrepet «troverdighet», fremfor reliabilitet, i og med at det sammenfaller mer med studiens tematikk.

4.6.2 Studiens validitet

Et annet viktig spørsmål er om dataen som samles inn er relevant for studien. Dette kalles validitet og uttrykker om dataen faktisk er gyldig for det man undersøker (Chrisoffersen & Johannessen, 2012). I min studie har jeg tatt flere ulike grep for å sikre dette. Dette kan vises gjennom ulike former for validitet. Her vil jeg peke på «intern» og «ekstern» validitet.

Intern validitet

Indre eller intern validitet kan betegnes som «måler vi det vi tror vi måler?» (Johannessen et al., 2010). Altså om materialet opptrer som oppriktig – ut ifra at jeg finner en lignende tendens ved å se om andre observasjoner og intervjuer samstemmer med det informantene mine sier. Her tok jeg flere grep for å sikre dette.

Et bevisst valg var å benytte meg av ulike metoder for å øke studiens interne validitet. Igjennom kombinasjon av ulike datainnsamlingsmetoder, som kombinasjonen av intervju og deltagende observasjon, sikrer jeg flere aspekter ved datainnsamlingen (Halvorsen, 2008 s.149). Var mine egne inntrykk fra KSJ i samsvar med informantenes, eller var det store avvik? Denne formen for «*trianglering*» ga meg derfor muligheten til å studere de ulike sosiale fenomenene fra ulike synspunkter og synsvinkler (Grønmo, 2016 s.67).

Et annet grep for å styrke den interne validiteten, var å bruke kommunikativ validitet. Denne validitetstypen bygger på dialog og diskusjon mellom forsker og andre om hvorvidt materialet

er godt og treffende for problemstillingen i studien (Grønmo, 2016 s.255). Gjennom hele dataarbeidsprosessen kommuniserte jeg regelmessig med veileder, og diskuterte hvorvidt funnene og materialet var relevant for studien. I tillegg møtte jeg regelmessig med andre masterstudenter, hvor vi diskuterte og reflekterte rundt disse prosessene.

Ekstern validitet

Ytre eller ekstern validitet kjennetegnes som studiens «overførbarhet». Altså om resultatene fra en studie kan overføres til liknende fenomener (Johannessen et al., 2010 s.230). Kunne jeg koble min studie opp til andre kilder for å styrke denne formen for validitet?

Ved å bruke teori og se til andre forskere innenfor identitetstematikken, har jeg styrket studiens ytre validitet. Spesielt er Annick Prieur og Salole, som nevnt i teorikapittelet, to sentrale kilder. Prieurs studie fra 2004, deler flere likhetstrekk med min egen, spesielt med tanke på datainnsamling. Ved hjelp av lengre og dypere intervjuer går Prieur inn i livsverdenen til unge krysskulturelle, slik jeg også gjorde. Salole deler likhetstrekk, men tar for seg de mer spesifikke erfaringene. Ved å bruke begge forfatterne aktivt, styrket jeg her den eksterne validiteten.

Til slutt må det også nevnes at det var en forskjell mellom Salole og Prieur, hvor jeg ikke hadde skaffet meg oversikt over sistnevntes studie før etter selve datainnsamlingen. Salole hadde jeg tidligere fordypet meg i, mens Prieurs studie oppdaget jeg i etterkant. Dette vil også styrke studiens validitet, ved at alle de eventuelle funnene som sammenfaller med Prieurs studie, ikke har vært en baktanke under datainnsamlingen.

4.6.3 Reaktivitet og Refleksivitet

Egen rolle

Et viktig poeng som jeg har måtte ha med meg igjennom hele denne studien, er spørsmål knyttet til min rolle. I og med at majoriteten av datamaterialet mitt stammer fra disse 7 ungdommene, ble det viktig å reflektere over hva som var mitt forhold til dem. De var alle rekruttert fra et prosjekt hvor jeg hadde en lederrolle, og som derfor stilte ulike forventinger til både dem og meg. Dette metodologiske problemet kan omtales som «reaktivitet», hvor forskeren til en viss grad vil påvirke individene eller gruppene som studeres (Grønmo, 2016 s.21). De vil gjerne endre atferd eller svare det de tror forskeren ønsker å høre. Denne reaktiviteten har med andre ord mye å si for studiens troverdighet.

Jeg valgte her å følge 4 metodiske grep, for å tilegne meg en oversikt over effekten av min rolle i prosjektet, og derav også øke studiens troverdighet (Aase & Fossåskaret, 2014).

- I. Identifisere statusen informantene plasserte meg i.
- II. Identifiser de rolleforventningene som knyttes til denne statusen.
- III. Hvis jeg var fornøyd med informasjonstilgangen i den statusen jeg hadde, skulle jeg opptrå i tråd med rolleforventningene.
- IV. Hvis jeg ikke fikk den informasjonen jeg trengte for å belyse tematikken, ville jeg bryte med rolleforventningene for å bli plassert i en annen status.

I tillegg til å tilegne meg denne oversikten, tok jeg også noen direkte grep, hvor jeg passet på at majoriteten av informantene kom fra andre grupper innad i KSJ. Altså grupper som ikke hadde hatt like stor kontakt med meg som musikkgruppen. Men jeg var likevel bevisst på at jeg fremdeles hadde en autoritetsrolle for dem. Det handlet altså mye om å identifisere denne rollen og tilpasse seg deretter. I utvalget prøvde jeg også å velge bort informanter som jeg hadde kjennskap til før KSJ.

Mye av denne problematikken oppsto derfor under den deltakende observasjonen i KSJ. Det er da naturlig å reflektere om mine inntrykk og opplevelser fra denne perioden er stødige og troverdige nok til å telle som gyldig data.

Egen uavhengighet

I tillegg til min rolle, er også uavhengigheten en faktor som må vurderes. Forskerens uavhengighet kan påvirkes både «ovenfra» og «nedenfra» av prosjektets sponsorer og av deltagerne (Kvale & Brinkmann, 2009 s.108). Ettersom min rolle i KSJ kan påvirke, må det også vurderes hva andre aktører kan ha å si for studiens troverdighet. Et eksempel er at jeg som forsker ikke må påvirkes av ungdommene og holde meg nøytral. I et dybdeintervju opparbeider man seg et sosialt forhold, noe som kan slå ut negativt hvis det ikke dette forholdet reflekteres over. I tillegg har en del av datamaterialet fra KSJ kommet fra samtaler med ansatte i kommunen, som for meg har fungert som en arbeidsgiver under KSJ. Her er det igjen viktig å være bevisst på at dette kan påvirke meg som forsker.

I tillegg til påvirkning fra utenforstående, er det viktig å reflektere over min egen bakgrunn. Her snakker man gjerne om «refleksivitet». Altså hvordan min sosiale bakgrunn og samfunnsmessige erfaringer påvirker meg (Grønmo, 2016 s.21).

I tillegg til å ta hensyn til dette metodiske problemet, har min viktigste refleksjon i denne studien også vært mer på hva jeg «ikke» er farget av. Altså at jeg som forsker skriver om mennesker med en identitetssituasjon som jeg personlig ikke kan relatere til. Identitet i seg selv er igjen et veldig subjektivt tema, og for meg å skrive om andres opplevelser av seg selv,

vil alltid være problematisk på mange områder. Jeg vil nevne at jeg har individer i min sosiale omgangskrets, som har mange likhetstrekk med ungdommene jeg presenterer i denne studien, og som har fortalt meg mye om deres egne opplevelser rundt denne tematikken. Men det vil aldri kunne gi meg, eller skape, den reelle subjektive opplevelsen av å være krysskulturell. Dette var for eksempel et poeng i valg av intervjumetode. En sentral styrke ved dybdeintervju og livshistoriefortellinger er fleksibiliteten begrenser forskerens påvirkning (Lim, 2011). Fokuserer forskeren på generelle kategorier vil man gjerne fremprovosere og bekrefte stereotypene. Bruken av faste strukturerte spørsmål, vil i større grad være farget av mine syn og vinklinger, og som kanskje i dette eksempelet også ville vært hva jeg som forsker «ikke» er farget av. Åpne og fleksible intervjumetoder, motarbeider dette i mer eller mindre grad, og opplevdes som spesielt nyttig i en studie med fokus på krysskulturelle mennesker.

4.7 Etske hensyn

«Etikk dreier seg om prinsipper, regler og retningslinjer for vurdering av om handlingene er riktige eller gale.» (Johannessen et al., 2010 s.89). Etske hensyn omhandler i denne sammenhengen altså hvilke valg og hensyn jeg som forsker tok, før, under, og etter datainnsamlingen. Forskerrollen innebærer et selvstendig ansvar for at forskningen utføres i samsvar med god forskningsskikk, anerkjente vitenskapelige og etske prinsipper (Grønmo, 2016). Dette var jeg ansvarlig for, og tok ulike grep for sikre disse hensynene.

I Norge er alle forskere pålagt å følge forskningsetikkloven (2017 § 2). Etske hensyn skal derfor alltid vektlegges i samfunnsvitenskapelige studier, men i min situasjon var dette kanskje ekstra viktig. Identitetsteamtikken er en utfordrende og sensitiv tematikk, spesielt med tanke på dem som opplever seg selv som annerledes enn majoriteten. I mine samtaler med unge krysskulturelle, var jeg særdeles opptatt av at disse hensynene skulle tas på alvor.

4.7.1 Personvern og NSD

I arbeidet med denne studien har det vært viktig å sikre personvern og anonymisering. Her ligger det allerede en del retningslinjer til grunn for meg som forsker innenfor samfunnsfag og humaniora. Jeg har derfor i denne studien lagt til grunn flere retningslinjer som kan deles inn i tre hensynsgrupper (Chrisoffersen & Johannessen, 2012 s.42)

1. Informantenes rett til selvbestemmelse og autonomi.
2. Forskerens plikt til å respektere informantenes privatliv.
3. Forskerens ansvar for å unngå skade.

Basert på disse hensynsgruppene utarbeidet jeg et informasjons og samtykkeskriv som ble godkjent av Norsk Senter for Forschungsdata (NSD), som jeg deretter tok med meg til alle informantene før intervjuet startet (se vedlegg). Her ble informanten først informert muntlig om rettigheter og personvern, og deretter presentert for informasjon- og samtykkeskrivet. Informanten ble tildelt ubegrenset med tid til gjennomgang av dokumentet, hvor de da kunne trekke seg når som helst. Etter som informanten sa seg enig og signerte dokumentet, ble intervjuet satt i gang. Det må også nevnes at informanten har hatt muligheten for innsyn i all sitering etter intervjuet fant sted, samt også rettigheten til å trekke seg fra studien til enhver tid.

Anonymisering og konfidensialitet

En kritisk del av denne studien har vært å sikre anonymisering og informantenes konfidensialitet. Dette innebærer at private data som kan identifisere informanten, ikke skal kunne spores tilbake til dem og avsløre deres identitet (Kvale & Brinkmann, 2009). Dette har vært litt problematisk med tanke på at jeg har valgt å ikke anonymisere KSJ som prosjekt, i og med at dette er relevant for studien. Dette har gjort at i tillegg til å bruke fiktive navn, har jeg utelatt en del grunnleggende informasjon om informantene. Skole, bosted og annen bakgrunnsinformasjon, er derfor fjernet fra sitater og andre områder i kapittel 5. Dette er for å hindre at små informasjonsbiter kan brukes til å kartlegge og peke ut informantene basert på deres deltagelse i KSJ. Denne informasjonen ble alle informantene presentert for både før de møtte opp til intervju, og før intervjuet startet. Etter endt intervju har alle lydfiler blitt oppbevart og lagret på en passord-beskyttet datalagringsvare, til de så slettes etter endt prosjekt.

4.8 Identitet – et problematisk tema

I slutten av dette metodekapittelet vil jeg kort også nevne en del problematikk som oppsto da jeg skulle skrive om krysskulturell identitet. Først og fremst vil jeg understreke den største utfordringen i dette prosjektet, har vært identitetstematikken i seg selv. Som nevnt flere ganger i denne studien, er identitet et særdeles komplekst og utfordrende tema. Det å skrive om en tematikk som i stor grad er subjektiv, har ført til mye frustrasjon underveis. Mengden fagstoff innenfor identitetstematikk gjenspeiler også dette, i og med at tilfanget av teorier og syn har vært nesten ubegrenset. En balansegang som har vært vanskelig i denne prosessen, er å holde oppgaven innenfor den samfunnsvitenskapelige verden. I faglitteraturen om identitet, er det mye som kan kategoriseres som psykologi fremfor samfunnsvitenskap.

Mine valg av forskningsmetoder og fremgangsmåter og kvalitetssikring av datamaterialet har derfor vært preget av dette, og har krevd en del ettertanke og refleksjon. Studiens «*eksplorative*» fremgang har til tider vært frustrerende, men også lærerikt.

5. Balansekunstnerne

I dette kapitlet vil jeg introdusere informantene mine, samt presentere deres opplevelser av egen identitet, erfaring som krysskulturell i det norske samfunnet og hvordan de opplever å balansere mellom ulike kulturer. I forbindelse med dette vil jeg se om det finnes noen generelle mønstre i deres opplevelser og erfaringer, og om dette eventuelt stemmer overens med tidligere forskning på dette området. Jeg ble inspirert av boken til sosiologen Annick Prieur, og har valgt tittelen «Balansekunstnerne» for dette kapitlet, siden dette virker som en passende beskrivelse av hva alle disse ungdommene opplever når de må orientere seg som krysskulturelle i det norske samfunnet.

5.1 Ungdommene

Etter utarbeiding av intervjuguide og andre forberedelser, startet jeg å kontakte informantene mine høsten 2020. I løpet av cirka 3 måneders tid var nesten 12timers samtale med 7 ulike ungdommer gjennomført. Den originale planen var egentlig å ha et utvalg av informanter på 8-9 ungdommer, men i og med at intervjuene ble en del dypere enn antatt, ble det bestemt at 7 ga nok data og et godt vitenskapelig grunnlag for prosjektet.

For å gi en best mulig introduksjon til disse 7 ungdommene, og hvem de er, vil jeg først presentere dem i et skjema for å skape oversikt. Deretter vil jeg presentere hver enkelt informant igjennom tre kategorier:

1. Bakgrunn

Hvem hun/han er og driver med, familie, opprinnelsesland og relasjon til Norge.

2. Identitet

Hvordan de selv opplever egen identitet og tilhørighet til de ulike kulturene som de har vokst opp med. I tillegg til identitetsdiagrammet (nevnt i metodekapittelet), hvor informantens syn på egen identitet kommer frem igjennom et sektordiagram som de selv tegner.

3. Fremtid

Tanker om fremtiden og hva identiteten deres vil bety når de blir eldre.

Det må også nevnes at det er kun de grunnleggende trekkene som presenteres når jeg introduserer hver av ungdommene. Det som trekkes frem i presentasjonen er mine tolkninger og oppsummeringer av samtaler rundt ulike temaer.

INFORMANTSKJEMA

<u>Informant:</u>	<u>Kulturelltilknytting</u>
1. «Anyà» (K)	Sri Lanka- Tamil <ul style="list-style-type: none"> - Født og oppvokst i Norge. - Mor og Far er Tamil. - Foreldre kom til Norge i 1980-90.
2. «Sara» (K)	Chile <ul style="list-style-type: none"> - Født og oppvokst i Norge. - Mor og Far er Chilenske. - Foreldre kom til Norge mellom 1985-90.
3. «Emma» (K)	Irak <ul style="list-style-type: none"> - Født og oppvokst i Norge. - Mor er norsk, og Far er fra Irak. - Far kom til Norge mellom 1980-90 - Foreldre er skilt. - Søster til Daniel
4. «Daniel» (M)	Irak <ul style="list-style-type: none"> - Født og oppvokst i Norge. - Mor er norsk, og Far er fra Irak. - Far kom til Norge mellom 1980-90. - Foreldre er skilt. - Bror til Emma.
5. «Mohammed» (M)	Etiopia <ul style="list-style-type: none"> - Født og oppvokst i Etiopia. - Kom til Norge sammen med Mor i 2010. - Foreldre er skilt, og mor har ny mann i Norge. - Far bor i Etiopia.
6. «Babak» (M)	Somalia <ul style="list-style-type: none"> - Født og oppvokst i Somalia. - Kom til Norge med søster mellom 2005-2007. - Foreldre og andre søsken bor i Somalia.
7. «Amal»	Syria <ul style="list-style-type: none"> - Født og oppvokst i Syria - Kom til Norge alene i 2018. - Foreldre og søsken kom til Norge i 2021.

5.1.1 Anya

Bakgrunn

Anya er en kvinne i 20-årene med foreldre fra Sri Lanka. De er tilknyttet den tamilske folkegruppen, hvor foreldrene kom til Norge som flyktninger under borgerkrigen mellom 80 og 90-tallet. Hun er en del av en familie på 4, med to søstre og en mor. Far gikk bort for et par år siden. Hun ser på familien sin som mer liberale i det tamilske miljøet, og hun trekker frem kunst, språk og tro som miljøets kjerneverdier. Hun har drevet med tamilsk dans i lang tid, noe som også var rollen hennes i KSJ. Anya er ferdig på videregående og studerer nå på universitetet.

Identitet

Anya er sterkt tilknyttet det tamilske miljøet og det tamilske. Hun ser på seg selv som mest tamilsk, men også norsk, basert på at det er i Norge hun har vokst opp og at hun vet hva den norske kulturen går ut på. Hun har også både norske og tamilske venner, men hun påpeker samtidig at hun alltid har følt seg annerledes i sosiale situasjoner med bare norske, og føler seg mer til rette i sosiale situasjoner med andre med tamilsk bakgrunn. Hun trekker frem humor som et eksempel på noe hun mestrer bedre som tamil enn som norsk.

Den tamilske identiteten hennes er en del som ble større etter hun ble eldre. Hun begynte å vise større interesse for tamilsk historie, hvor blant annet borgerkrigen på Sri Lanka var viktig. Da hun tegnet identitetsdiagrammet (se figur under), påpekte hun at den tamilske delen hennes er blitt større enn den norske delen de siste årene.

Figur 5: Anyas identitetsdiagram

«Jeg er jo norsk på den måten at jeg er født og oppvokst her, og jeg vet hva kulturen går ut på og jeg vet hva som er vanlig å gjøre som nordmann».

Anya

Fremtiden

Målet hennes for fremtiden er å fullføre studiet. Hun snakker også om at hvis hun hadde vært eldre, så hadde hun vurdert å dra tilbake til Sri Lanka. Videre ser hun for seg at den tamilske delen vil være en sentral del av henne i fremtiden. Hun sier også at hun nok foretrekker å finne en partner som også har den samme tamilske bakgrunnen og verdiene som henne.

5.1.2 Sara

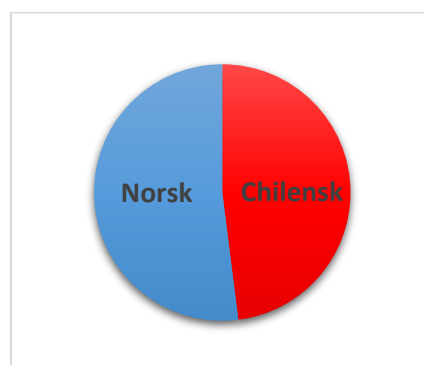
Bakgrunn

Sara er en kvinne i 20årene hvor begge foreldrene er chilenske. Sara er eldst i en søskenflokk på tre, hvor alle er født og oppvokst i Norge. Foreldrene kom til Norge fra Chile på grunn av at Saras bestefar hadde fått jobb her på 90-tallet. Bakgrunnen for dette var arbeidsløsheten i Chile under Pinochet regimet. Sara er ferdig med videregående, og tar for tiden opp fag. Etter lang tid med jobbsøking, har hun også nettopp fått seg jobb på et serveringsted. Det er hennes første jobb, hvis man ser bort ifra KSJ. Hun holder også på med musikk og spiller trommer i flere band.

Identitet

Sara er ikke involvert i noe chilensk miljø, og trekker frem at den chilenske identiteten er noe hun får fra familien og fra hjemmet. Morsmålet hennes er spansk, noe som hele familien snakker når de er hjemme. Hjemme spiser de chilensk mat og ser på chilensk tv. Sara ser på seg selv som «bittelitt» mer norsk enn chilensk. Dette baserer hun på at hun har vokst opp i Norge, hvor alt av venner, skole og samfunn har vært norsk. Det er Norge som former henne, mens det chilenske er «røttene» hennes. Hun mener at denne bakgrunnen har flere konsekvenser som er både positive og negative.

Figur 6: Saras identitetsdiagram

«Siden jeg var liten så har folk debattert med meg om hva jeg er ... og det synes jeg er litt morsomt ... fordi at det er jo jeg som vet hva jeg er på en måte.»

Sara

Fremtid

I fremtiden ønsker Sara å bli ferdig med lærerstudiet og få seg jobb som musikk lærer. Hun tror at hennes krysskulturelle bakgrunn vil både ha positive og negative sider for henne i denne jobben. Hun tror at språkutfordringer, med tanke på at hun ikke har norsk som morsmål, vil kunne være et handikap, men sier samtidig at den chilenske bakgrunnen vil gjøre være en styrke i det musikalske. I tillegg er hun også redd for at navnet hennes vil gjøre det vanskeligere for henne å få jobb, siden dette er noe hun har opplevd før. Planen fremover er å bli musikk lærer.

5.1.3 Emma

Bakgrunn

En annen ung kvinne som var med i KSJ, er Emma. Emma har en mor som er norsk og en far som er Irakisk. Han kom til Norge som flyktning en gang mellom 80 og 90.tallet. Emma er i tidlig 20årene og driver med dans på heltid. Til tross for dette tilhørte Emma arrangørgruppen i prosjektet. Dette var fordi at hun ville bli flinkere på arrangering og organisering, siden dette også er noe hun jobber med innenfor andre kulturprosjekter. Målet hennes er å jobbe med integrering i Bergen, spesielt da de stedene hvor det bor mange innvandrerfamilier.

Identitet

Emma er ikke så opptatt av det «Irakiske», men ser at farens kultur har en sentral rolle i hvem hun er i dag. Hun trekker frem oppdragelse hvor spesielt faren har hatt en del strenge regler. Dette la hun spesielt vekt på da hun skulle tegne opp sektordiagrammet, hvor hun brukte ordet «utlending» mer enn irakisk. Hun påpeker at hun som regel blir sett på som utlending fremfor norsk, men synes bare at det er kjekt. Videre ser hun på den krysskulturelle delen som en sosial fordel i møte med andre mennesker. Spesielt da andre «utlendinger». Snakker mye om en felles humor knyttet til det krysskulturelle og at dette ofte gjør at hun foretrekker å være med andre som har en lignende bakgrunn som henne.

Figur 7: Emmas identitetsdiagram

«Altså hvis jeg kan si hvordan jeg føler meg.. så føler jeg meg oppriktig litt sånn mer irakisk enn norsk.. siden.. til og med hvis du er født her ... eller ... jeg føler meg mye mer utlending ... hvis jeg går på fest så er det ingen som ser på meg som helt norsk, hvis du skjønner?»

Emma

Fremtid

I fremtiden vil Emma gjerne ta med seg den kulturelle delen hun har fått fra faren. Hun ser på oppdragelsen hun har fått som positiv og vil ta den videre til sine barn, men påpeker samtidig at det er deler hun vil velge vekk. Spesielt på de områdene der hun mener at hun som jente har blitt behandlet annerledes enn om hun var gutt. Hun sier også at hun i utgangspunktet kunne giftet seg med en som hadde irakisk bakgrunn, på grunn av årsaker som humor, mat, utseende, og oppdragelse. Men sier samtidig også at religion og mer «konservative» holdninger ikke hadde gått.

5.1.4 Daniel

Bakgrunn

Daniel er en ung mann i 18årene som driver med dans og musikk, og går for tiden på videregående skole. Han er lillebroren til Emma (nevnt over), hvor faren er fra Irak og moren er norsk. I likhet med sin søster er Daniel egentlig en danser, men valgte å jobbe med arrangering i KSJ, siden det er noe han ønsker å bygge videre på. I tillegg tenker Daniel på militæret etter videregående.

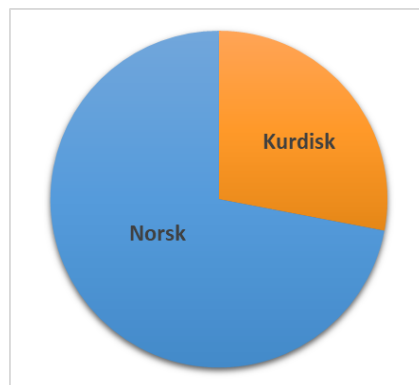
Identitet

Daniel forteller at han i løpet av de siste 3 årene har blitt mye mer interessert i farens kultur. Han påpeker spesielt at faren er kurdisk fremfor irakisk. Det siste året har Daniel også prøvd å lære seg kurdisk, og ønsker å dra til Kurdistan for å besøke familien når det blir mulig igjen. Den kurdiske delen er noe han aktivt går inn for å gjøre større, noe som den har blitt de siste

årene. Han sier samtidig at han også er norsk, og har mange norske venner, men at han har fått flere kurdiske venner etter ungdomskolen.

Ved å ha to ulike vennegrupper som er en god del adskilte, ser Daniel på identiteten sin som en fordel. Det at han er både «norsk» og «utlending» gjør denne balansegangen lettere. I likhet med søsteren peker han på humor som en sentral del av tilhørigheten til det kurdiske, og har den siste tiden foretrukket å være mer med de som har den samme tilknytning som ham.

Figur 8 Daniels identitetsdiagram

«Så det er litt det gøye med å være både norsk og utenlandsk.. jeg kan liksom være med de fra utlandet og de fra Norge.. for jeg identifiserer meg med begge... det er liksom en sånn felles forståelse for begge.»

Daniel

Fremtid

Med tanke på identiteten sin, jobber Daniel som sagt med å gjøre den kurdiske delen større, og vil ta den med seg videre i fremtiden. Han sier at han ønsker å lære barna sine kurdisk og oppdra dem slik han selv har blitt oppdratt av faren. Da han ble spurt om han kunne tenke seg å gifte seg med en kurdisk kvinne i fremtiden, var dette noe han ikke var fremmed for.

I fremtiden tenker Daniel også på å jobbe videre med arrangering, dans og musikk. Han ønsker å starte med arrangering DJ-arrangementer med fokus på «oldschool» hiphop.

5.1.5 Mohammed

Bakgrunn

Mohammed er en ung mann i 20årene. Han er opprinnelig fra Etiopia og bodde der i en liten landsby frem til han kom reiste sammen med moren til Norge for 10 år siden. Faren ble værende igjen, foreldrene er nå skilt og moren har funnet en ny mann som hun har 3 barn

med. Mohammed har fortsatt litt kontakt med faren i Etiopia. Rett etter KSJ flyttet Mohammed til Oslo for å studere, og kommer til å bli boende der en stund. Videre snakker Mohammed om at han ønsker å dra tilbake til Etiopia og jobbe som tannlege.

Identitet

Det at Mohammed har hatt oppveksten sin i Etiopia, mener han har hatt veldig mye å si for ham. Han ser på det som to typer bagasje, men som han kan plukke fra når han skal velge hvem han skal være. Han sammenligner seg for eksempel med sine halvsøsken som har bodd i Norge hele livet, og mener at han kanskje i større grad setter pris på ting enn hva de gjør.

Basert på dette ser han på seg som halvt norsk og halvt Etiopisk, men påpeker samtidig at dette er noe som varierer og er veldig relativt. Det kommer an på situasjonen, noe som vil si at identitetsdiagrammet er flytende og varierer. Noen ganger er han mer Etiopisk og andre ganger mer norsk. I intervjuet påpeker han at han har på seg mariusgenser som et eksempel. Mohammed ser på sin krysskulturelle bakgrunn som en styrke, og sier at det gir ham flere perspektiver. Det hjelper ham å forstå hva andre tenker og føler og hvordan han skal kommunisere med dem.

Figur 9: Mohammeds Identitetsdiagram

«Noen ganger så hender det at jeg føler meg så norsk som det går an...uten jeg skal gå inn på definisjonen av hva det er å være norsk... men at det liksom.. det er jo dager der jeg henger med kun etniske norske venner av meg.. og drar på fest eller drikker eller et eller annet av noe slikt da. Også har jeg noen dager der jeg henger med kun etiopiske venner av meg og spiser etiopisk mat og synger og danser etiopiske sanger og sånt»

Mohammed

Fremtid

Når det kommer til fremtiden sier Mohammed at ligger en del forventinger på ham. Familien er religiøse og opptatt av at han skal finne seg en fra samme kultur. Selv har han ikke imot å bli sammen med en norsk kvinne, men tror han kommer til å ende opp med å gifte seg med en fra Etiopia. Han sier at han har fått mye frihet til å bli en del av det norske, men at giftemål er noe mye større som han ikke tror han kan få bestemme helt selv.

5.1.6 Babak

Bakgrunn

I likhet med Mohammed, er Babak også en ung mann i tidlig 20-årene som også kom til Norge som liten. Han kom fra Somalia sammen med søsteren for 13 år siden. Frem til nå er det bare han og søsteren som er her i Norge, mens resten av familien bor i Somalia. De er en stor familie med mange søsken, hvor Babak er yngst.

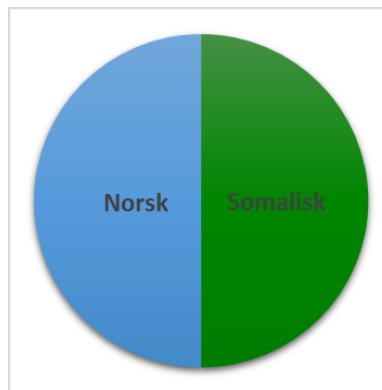
Han har til nå fullført videregående og jobber for tiden på en butikk. Planen videre er å spare opp penger for å reise når korona pandemien er over. Seinere ønsker han også å ta en utdanning, men er litt usikker på hva.

Identitet

Babak ser på seg selv om halvt norsk og halvt somalisk. Det at han er født og oppvokst i Somalia gjør at den somaliske delen står sterkt, og at den norske delen ble noe han har adoptert til seg etter 13 år i landet. Han forteller at det var mye vanskeligere i starten å balansere disse to, da den somaliske delen var en del større. Spesielt var det vanskelig på barneskolen da han ikke mestret det norske språket. Men nå er det mer flytende. Når han er hjemme og snakker med familien er han mest somalisk, men når han er ute med venner er han mest norsk.

I forhold til det sosiale har han mest norske venner, og er ikke noen del av noe somalisk miljø i Bergen. Han har en god venn som er somalisk, og foretrekker ofte å være med ham. Det er på en måte litt lettere enn med de norske sier han. De forstår hverandre bedre på flere områder, selv om han også har norske venner som gjør det.

Figur 10: Babaks Identitetsdiagram

«Det å ha somalisk bakgrunn er vanskelig, men jeg ser mer på det som en mulighet. En mulighet til å... liksom.. gjøre det bra, gjøre noe bra for mine foreldre så de kan være stolt av meg.. det er sånn.. det er en grunn til at jeg kom hit på en måte. Tenker litt mer sånn»

Babak

Fremtid

I forhold til fremtiden er ikke Babak så bekymret. Han har hørt om at det er vanskeligere å få seg jobb som somalier, men har ikke kjent noe på det selv. Han ser for seg å gifte seg med en somalisk kvinne, basert på at det er enklere hvis de har samme kultur og religion. Samtidig mener han at så lenge det er kjærlighet så spiller det egentlig ikke så stor rolle.

Babak føler også at han med tiden har blitt mer og mer norsk. Han sier derfor at det er viktig i fremtiden at man ikke må glemme hvor man kommer ifra, og hvor man har røttene sine.

5.1.7 Amal

Bakgrunn

Den siste av informantene til dette prosjektet er en person i 20årene som heter Amal. I fortellingen om Amal kommer jeg ikke til å bruke «han» eller «hun» som en betegnelse. Dette er bevisst.

Amal kom til Norge som flyktning for cirka 2 år siden. Amal kom først alene, men nå har foreldrene og resten av søsknene også ankommet. Det har gjort livet mye bedre, siden familie har vært et stort savn. Amal snakker relativt godt norsk, og går nå på videregående skole. Drømmen var egentlig å få gå på en musikklinje, i og med at Amal synger og gjerne vil bli sangpedagog i fremtiden. Men dessverre var det ikke mulig å komme inn der. På fritiden

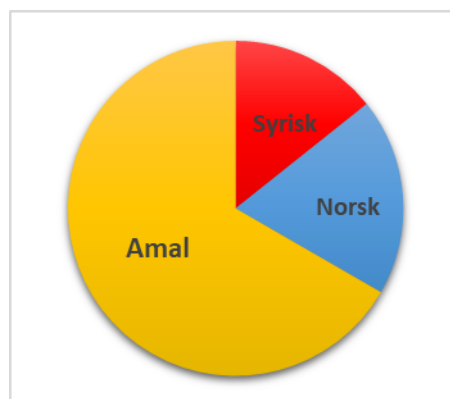
skriver Amal en del dikt og poesi, hvor spesielt likestilling er et tema som får mye fokus. I tillegg er Amal glad i sminke og kosmetikk, og har søkt på flere jobber som driver med dette.

Identitet

For ikke så lenge siden så Amal på seg selv som mer norsk enn syrisk, men dette er nå endret. Nå synes Amal at det ville være feil å bare bruke to kulturelle kategorier for å fortelle om en persons identitet. Amal selv har familietilknytninger til mange kulturer som, syrisk, tyrkisk, og russisk, og er derfor preget av det. Men mest av alt er Amal mest Amal, siden det er det som er blandingen av alle disse kulturene. Det varierer fra situasjon til situasjon, og det er fullt mulig at dette vil endre seg når Amal blir eldre. Men på samme tid mener Amal alt fra fortiden vil alltid sitte i kroppen.

Videre mener Amal at det å ha en slik krysskulturell bakgrunn ikke automatisk er en styrke, men at det handler om å stole på seg selv og hvem man er. Først da vil det være noe som hjelper deg.

Figur 11: Amals Identitetsdiagram

Jeg føler at jeg er litt syrisk, og enda mer norsk.. og resten er meg selv.. fordi at jeg bare.. jeg føler fortsatt at jeg ikke er bare begge.. ikke bare syrisk eller norsk.

Amal

Fremtid

Amal er opptatt av at livet hele tiden er i endring, og gleder seg til å se hvordan livet er om for eksempel 10 år. Det er mye som kan skje, spesielt med tanke på identitet. For eksempel følte Amal seg mer norsk før foreldrene kom til Norge. Etter de ankom ble hverdagen i større grad syrisk, med tanke på mat og språk. Men dette kommer ikke til å bli et problem, siden det ikke er andre enn Amal som kan velge hva som skal plukkes fra de ulike kulturene.

Til syvende og sist ser Amal positivt på fremtiden, og mener at livet vil bli bra. Det som betyr mye for Amal er å være viktig og gjøre gode ting. Det å bety noe for noen her i Norge, og å være et positivt og godt menneske.

5.2 Hvordan balansere? – Å ha en krysskulturell identitet

Hvordan opplever ungdommene å være krysskulturelle? Hvordan ser de på seg selv og egen identitet, og hvilken tematikk er det som går igjen/ skiller seg ut? Dette er noen av de sentrale spørsmålene som jeg prøver å besvare i denne studien, ved å presentere ungdommenes fortelling om egne opplevelser i møte med det norske samfunnet. Innenfor denne type identitetsteamtikk vil det være en stor mengde temaer som det er mulig å gå innom. Her har jeg valgt ut et par som jeg ser på som sentrale for min problemstilling, og jeg vil innom flere ulike områder som; familie og venner, rolle og forventinger, tilpasning og konstruksjonen av egen identitet. Dette er sentral tematikk som alle informantene peker på og refererer til under intervjuene. Det må igjen nevnes at dette er min tolkning og gjenskapning av deres fortellinger, og må forstås i lys av dette.

5.2.1 Identitet og identitetsdiagram – subjektivt og sentralt

Det første jeg ønsker å presentere i analysen, er en form for bekreftelse av studiens problematikk. Dette begrunner jeg med at det er ett sentralt element som må avklares og tas hensyn til. Noe av det første som kom frem i ungdommenes fortellinger, var hvor kompleks identitetsteamtikken faktisk er. Ikke bare for meg som intervjuer, men også for dem selv. Hvem de var som individer og hvordan identiteten deres var formet, var et resultat av mange faktorer som påvirket hverandre. Denne krysskulturelle identiteten var viktig, men igjen også veldig varierende fra person til person. I den første delen av intervjuet kom dette tydelig frem da ungdommene skulle fortelle om egen identitet. Det å bli konfrontert med et spørsmål som på mange måter kan tolkes som «hvem er du?», er vanskelig nok i seg selv. Jeg ba dem derfor om å tegne et sirkeldiagram som ville representere identiteten deres. Ved å skape et visuelt bilde fjernes behovet for å bruke ord, noe som da kunne gjøre det enklere for dem å forklare og fortelle.

Et subjektivt identitetsdiagram

Identitetsdiagrammet var også en vanskelig og utfordrende oppgave, hvor flere av ungdommene måtte reflektere en god del frem og tilbake før de utformet det endelige diagrammet. Her kom også kompleksiteten frem, ved at faktorene som avgjorde hvordan de så på egen identitet, i stor grad varierte. I intervjuene med Mohammed, Babak og Sara, faller alle tre på at de er cirka 50-50. Altså at den krysskulturelle identiteten kan defineres som halvt

norsk og halvt «annen kultur». Men begrunnelsen på hva som påvirker denne fordelingen, er forskjellig fra alle tre.

«Det er flytende ut ifra hvem man henger med og ut ifra hva man gjør på. Men jeg vil nok si hvis man skal gjøre det mer konstant.. så vil jeg si at det er ganske 50/50, men noen ganger er det 70/30, og ja, på begge sider.»

Mohammed

«Hvorfor jeg er 50/50? Føler liksom jeg er født og oppvokst sånn halvveis i Somalia, også er jeg liksom adoptert til meg den norske kulturen etterpå. Derfor føler jeg meg 50/50.»

Babak

«Jeg er 50% norsk fordi det er her jeg er. Det er på en måte.. Norsk for meg det vil si at jeg er involvert med det som har med Norge å gjøre sånn sett. Jeg har venner her.. Jeg har alt her bortsett fra familien min. Og det er på en måte det eneste som gjør meg chilensk. Men chilenerne og min mening om identitet har mye med familie å gjøre.»

Emma

Mohammed, Babak og Sara viser altså til tre ulike elementer som er avgjørende for deres identitet. Mohammed peker på hvordan fordelingen er situasjonsbestemt, og har mye med det sosiale å gjøre. Babak derimot, peker på kultur og hvordan identitetsfordelingen handler om oppvekst og tid i Somalia og Norge. Mens Saras fordeling baserer seg på spenningen mellom Norge og hennes chilenske familie. Basert på dette, bekreftes mye av inntrykket om at opplevelse av seg selv og hva som avgjør egen identitet er særdeles subjektivt og varierende.

Mye av dette stemmer også overens med Eriksens syn på identitet, som ble presenterte i teorikapittelet. Det at individets syn på identitet ofte vil variere ut ifra hvilke aspekter man velger å se på, som de sosiale, kulturelle eller etniske sidene. Her står individet ofte fritt til å vektlegge i kategoriseringen av egen identitet (Eriksen 2001). I tillegg bygger det også opp

under kompleksiteten som Eriksen viser til i identitets-definisjonen; «*Det man ser når man ser seg selv i speilet*». Altså at identitet alltid må forstås igjennom individets egne øyne, som kanskje i dette eksempelet kan oversettes til «*Det de ser når de ser seg selv i speilet*».

Problem og styrke

Som nevnt i metodekapittelet, kommer gjerne studiens svakhet frem i akkurat disse spørsmålene. Dyptgående intervjuer med færre informanter som har helt særegne opplevelser av identitet, gjør at en generalisering i en slik tematikk ikke er problemfri. Det at studien som sagt bare stiller med et fåtalls individers opplevelser, kan på mange måter ses på som en svakhet. Men på samme tid er det også i dette poenget at studiens styrke kommer frem. I og med at identitet presenteres her som dypt subjektivt av informantene, er det elementært å få frem så mange elementer som mulig, noe som krever mye tid. Ungdommenes fortellinger om sin egen subjektive identitet, viser at en studie med 100 informanter ville gitt 100 forskjellige svar, og hadde derav ikke bitt mer presis.

To søsken, to ulike kategorier

Et annet eksempel som også bygge opp under tematikkens kompleksitet, var Daniel og Emmas identitetsdiagram. Fordi de er søsken kunne man kanskje forvente å se likhetstrekk eller lignende begrunnelser i utformingen av identitetsdiagrammet. Tvert imot var diagrammene kanskje studiens mest ulike, hvor Emma så på seg selv som mest irakisk (75/25), mens Daniel så på seg selv som mest norsk (30/70). Her skille søsknene også imellom «irakisk» og «kurdisk».

Det interessante her, var at Daniel i større grad ønsket å øke det han presiserte som sin «kurdiske» identitet, hvor målet var at den skulle bli like stor, eller større enn den norske. Som nevnt i presentasjonen arbeidet Daniel målrettet mot dette.

«Jeg er jo født i Norge.. og jeg kan ikke kurdisk, men jeg holder på å lære meg det ... og har kommet langt med det og jeg skal kanskje snart reise til Kurdistan ... hvis det går greit med Koronaen.. Det er vanskelig.. fordi jeg har hatt mange kurdiske venner på min alder som jeg henger med. Og faren min ... jeg har jo fått en del kultur igjennom ham. Men jeg er jo mest norsk.. by far egentlig.. jeg har jo alltid snakket norsk ... Det har jo alltid vært meg.. jeg ville egentlig puttet noe sånt her (tegner i diagram).. Men jeg vil at den kurdiske skal bli større.»

Daniel

Daniel trekker frem spesifikke kulturelle kjennetegn som han ønsker skal bli en større del av seg selv. Han snakker spesielt om hvordan familie er viktig i den kurdiske kulturen, og at

dette er noe han savner i det norske. Han prøver nå aktivt å styrke båndene til farens familieside, og planlegger å reise til «Kurdistan» i nær fremtid. I fremtiden er han ikke fremmed for å gifte seg med en kvinne derfra.

Emma derimot bruker i større grad ordet «utlending» fremfor «irakisk» når hun kategoriserer seg selv og egen identitet. Hun fremhever at faren er irakisk, men bruker betegnelsen bare i konstruksjonen av identitetsdiagrammet. Videre tar hun konsekvent i bruk «utlending» som definisjon på motsetningen til hennes norske side.

Da hun ble spurt hvorfor den «irakiske» delen var viktig for henne, svarte hun følgende:

«Det er en litt blanding av.. jeg ser jo ikke helt norsk ut og ... fordi at folk spør deg om hvor du kommer fra.. så føler du deg med en gang sånn.. jeg er jo ikke herfra tydeligvis, det ser jo du.»

Emma

I samtalene med Emma, var dette noe som gikk igjen, hvor hovedsakelig utseende og humor ble fremhevet som de kulturelle kjennetegnene som representerer den «ikke-norske» siden av hennes krysskulturelle identitet. I Emmas fortelling om seg selv og farens kultur, trekker hun frem elementer som hun ser på som både positive og negative. Hun er opptatt av oppdragelsen faren har gitt henne og broren, som hun beskriver som både streng og god, men tilføyer også at dette kommer med en bismak, spesielt for henne. Som kvinne, tror hun at faren underbevisst har forskjellsbehandlet søsknene, hvor hun opplever at hun ikke har hatt den samme friheten som broren. Da jeg spurte henne om hun kunne giftet seg med en fra Irak, svarte hun at hun egentlig kunne det, basert på at hun liker maten, humoren og utseende. Men at hun tror det ville betydd å sette grenser for henne som kvinne, noe hun ikke ville akseptert.

Basert på dette, virker det altså som om det irakiske er litt sidestilt, hvor de positive elementene som Emma peker på, knyttes opp til det å være «utlending» og annerledes. Det at faren skilte seg ut og var annerledes, er noe hun beskriver som positivt.

«Jeg kan huske for eksempel fra barneskolen, når Baba hentet meg, så kunne alle være litt sånn.. nå kommer Emma sin far.. han er sykt morsom og nå må vi ut på gangen å høre ham synge ... Så jeg har bare sånne positive minner.. det har alltid blitt påpekt i en positiv sammenheng da.. ahh de er morsomme.. eller Emma sin far er kul.. ah du er mørk i huden sant.. du er utlending.. yeey.»

Emma

Stigma og stolthet

Det jeg vil påpeke som forskjellen mellom søsknene etter deres fortellinger, er at de definerer seg innenfor to ulike identitetskategorier. Hos Emma handler det kanskje mer om at hun skiller seg ut fra de norske, som utenforstående. Altså at hun føler tilhørighet til en gruppering som ikke innehar en felles kultur, men som har et fellestrekk som omhandler det å stå utenfor og være «de andre». Her påpekes det også at hun fremlegger dette som særdeles positivt, og viser til den norske delen som mer kjedelig og mindre spennende og at hun ofte i sosiale settinger foretrekker å være med «utlendingene» fremfor de som bare er norsk. I denne identifiseringen er heller ikke Emma alene, der både Anya og Sara tar i bruk denne betegnelsen på samme måte.

«Men jeg var ikke så flink i norsk, men jeg ble flinkere og flinkere etter hvert. Jeg var ikke så flink liksom.. og jeg husker at læreren min var sånn ... du har litt for sånn hard tankegang om at "ja, men jeg er utledning". Men altså jeg er så fornøyd med at jeg er utlending, det er helt sykt ... og jeg sier det alltid ... og jeg blir veldig sånn ... i min jentegjeng fra skolen så er jeg den eneste med farge ... det er ikke noen med farge engang ... der er alle blond, hvit, norsk.»

Anya

Identifiseringen som «utlending», er med andre ord positiv ladd hos flere av informantene, noe som i seg selv er interessant å gå dypere inn i.

Som jeg var inne på tidligere, er både Salole (2018) og Prieur (2004) svært opptatt av betegnelsene man bruker på dem som jeg i denne studien omtaler som krysskulturelle. Hovedargumentet i deres betegnelser og kategoriseringer, er at man unngår stigma og generalisering. Som nevnt har begrepene man tar i bruk utviklet seg, hvor Prieur i 2004 bruker andre betegnelser enn hva Salole gjør i 2018. Noe som er veldig klart, er at ingen av dem ville brukt betegnelsen «utlending», basert på at det ville vært faglig upresist og i tillegg kunne oppleves som nedlatende.

Poenget er at Emma og de andres identifisering som «utlending», oppleves som et samlende felleskap i det å være annerledes enn majoriteten. Det er et begrep som tidligere inneholdt mye stigma, men som for dem virker snudd, for å gi en slags positiv oppside. Det å være «utlending» handler ikke om noen nasjonalitet, men å være en del av et felleskap. Et felleskap i det krysskulturelle. Dette stemmer også overens med annen forskning, hvor identifisering og fellesskapsdannelse i det å være «utlending», er et fenomen som ikke er uvanlig, spesielt da i forbindelse med sosiale grupperinger i skolen (Mathisen, 2020)

Det må nevnes at bruken og opplevelsen av begrepet «utledning», ikke er en fellesnevner for alle informantene, og at det vil være en grov generalisering å påstå at dette er noe som er gjeldene for majoriteten av unge krysskulturelle. Bruken av et slikt begrep vil uten tvil være sårende for noen mennesker, og skal ikke presenteres som en akseptabel kategorisering når man snakker om krysskulturelle. Men det som dette faktisk viser til, er hvor kompleks og subjektiv opplevelsen kan være. I det ene øyeblikket kan en kategorisering være et hederstegn, mens i det neste kan det oppleves som en grov fornærmelse. Det er dette som igjen krever ytterligere oppmerksomhet, når man skal navigere retorisk i denne tematikken.

Kategoriseringen og identifiseringen som «utlending», var et element som jeg ikke hadde forventet å finne under analysen. I ungdommenes fortellinger om egen identitet, hadde jeg i hovedsak forventet at de bare pekte mot to eller flere spesifikke kulturer i sin identifisering. Det ble en form åpenbaring, hvor jeg for første gang så det samlende elementet som jeg hadde følelsen av var der, men ikke hadde oppdaget enda. Dette kan være knyttet til paradokset, der en kategorisering brukt av majoriteten virker grovt stigmatiserende, mens de kategoriserte bruker denne kategoriseringen selv med stolthet.

5.2.2 Familie og sosial omgangskrets

Familie og forventinger

En fellesnevner hos samtlige av informantene, er hvordan familie og sosial omgangskrets har betydning for deres identitet. Som nevnt over, oppleves koblingen mellom egen identitet og foreldrenes som viktig. Prieur trekker frem i hennes studie at identitetsutviklingen ofte er koblet opp mot en forhandlingsprosess mellom individet og familie, og at familiebånd er utslagsgivende for tilhørigheten til familiens etniske side. (Prieur, 2004). Denne prosessen er det flere av informantene som er innom i sine fortellinger, men her oppstår det ett skille. I grupperingen av informantene, er tre født i en annen nasjon enn Norge. Som presentert tidligere har Mohammed, Babak og Amal hatt en betydelig del av oppveksten sin i et annet land. Dette var noe jeg på forhånd trodde ville skille dem ut fra de andre informantene, særlig da med tanke på diagrammene. Tvert imot var diagrammene deres ikke særlig ulike som for dem som var født og oppvokst i Norge. Men på et område var det en klar fellesnevner som gjaldt først og fremst for dem. Forventinger fra familien, spesielt da med tanke på fremtiden.

Et av spørsmålene under intervjuene var om informantene hadde noen spesifikke fremtidsplaner med tanke på partner, altså om den fremtidige partnerens kulturelle identitet og bakgrunn, var viktig for informantene? Samtlige av informantene påpekte at de ikke hadde noen sterke preferanser når det kom til partnerens kulturelle bakgrunn, men for informantene

som ikke hadde vokst opp i Norge, hadde familiens meninger en del å si. Mohammed påpekte dette i samtalen rundt fremtiden. «*Det er litt sånn.. det har jeg tenkt litt på egentlig.. siden jeg er etiopisk og muslim, så forventes det jo at jeg skal gifte meg med en.*»

Her forteller Mohammed om hvordan han har fått friheten til å forme mye av egen identitet, ved å ta del i det han beskriver som «norske» aktiviteter, som for eksempel festing, julebord og fjellturer. Han forteller også at dette har vært avgjørende for hans «norske» identitet, men påpeker at når det kommer til store avgjørelser i livet, har familiens forventinger mye å si. Dette er noe han skylder dem å ta hensyn til.

Jeg tror jeg kommer til å ende opp med å gifte meg med en muslimsk.. og gjerne etiopisk kvinne.. men jeg vet ikke hvordan veien dit kommer til å bli til. Jeg har jo hatt kjæreste som ikke er etiopisk eller muslimsk for den slags skyld.. så noen kjærester har jeg hatt.. men akkurat det å gifte seg er litt sånn stort..»

Mohammed

Babak har i motsetning til Mohammed bare søsteren her i Norge, hvor resterende av familien bor i Somalia. I likhet med Mohammed har han også fått avgjøre mye av sin egen identitet selv, og har for så vidt flere norske venner enn somaliske. Han forteller at han ikke har noe imot en norsk kjæreste, men tror det kan bli problematisk basert på forventninger fra foreldre hjemme i Somalia.

Babak snakker om hvordan Norge er en mulighet for ham. Han vil gjøre foreldrene stolte, noe som også gjør også at han stiller forventinger til seg selv, med tanke på kulturell tilhørighet.

«Det er vanskelig, men jeg ser mer på det som en mulighet. En mulighet til å... liksom.. gjøre det bra, gjøre noe bra for mine foreldre så de kan være stolt av meg.. det er sånn.. det er en grunn til at jeg kom hit på en måte. Tenker litt mer sånn.»

Babak

Amal forteller også om forventinger fra familien, men ikke spesifikt på valg av partner i fremtiden. Det Amal forteller om, er forskjellen på før og etter familien kom til Norge. Da Amal kom hit alene som mindreårig flyktning, vokste den «norske» delen av identiteten, men da foreldrene ankom Norge, ble den «arabiske» igjen større. Dette trodde Amal var koblet til hverdagsaktiviteter som mat, kjønnsroller og andre forventinger fra mor, far og søsken.

«Da de kom så begynte mamma å lage mat, også sluttet jeg å lage middag og vaske klær hver dag og masse ansvar som jeg måtte gjøre hele tiden.. Mamma fikk det.. men jeg fikk litt annerledes ansvar, og andre ting som var litt mer fysiske og litt mer sånn med familien.»

Amal

I forbindelse med denne typen forventninger, ville det i tillegg vært aktuelt å se på om det er knyttet forskjellige forventninger til kjønnene, spesielt da med tanke på ungdommene som er født og oppvokst i en annen nasjon. I følge Prieur (2004), var ulikhet mellom kjønnene noe hun noe hun opplevde som relativt gjeldene i egen studie. Basert på studiens kjønnsfordeling mellom ungdommene som er født og oppvokst i en annen nasjon, er det dessverre ikke mulighet til å utforske denne siden, i og med at gruppen informanter ikke er tilstrekkelig balansert med tanke på kjønn.

Det kollektive vs. individuelle

Familie er som sagt noe som betyr mye for alle informantene, men på forskjellige måter. Både Anya, Sara, Daniel og Emma knytter egen identitet opp mot familien, men uttrykker i større grad at de avgjørende valgene er det dem selv som står for. Flere av dem forteller om forventinger hjemmefra, men ikke som overstyrende for egne ønsker og planer for fremtiden. Det at Mohammed, Babak og Amal føler seg mer pliktig til å følge opp foreldrenes ønsker og forventninger, kom godt frem i Mohammeds egne refleksjoner på hva som var forskjellen på foreldrene og det norske samfunnet de lever i. I samtalen rundt individualisme og kollektivism, spurte jeg ham om han følte at foreldrene tenkte mer kollektivt.

«Det er akkurat slik det er i Etiopia.. altså at det er veldig mye kollektivism. Og det er jo ikke rart med tanke på at det er mye familie og slektninger ... og at de tar hånd om hverandre.. og derfor er det veldig viktig at man lever opp til de normene som er satt i disse familiene.. og samfunnet har også normer og forventingene, og hvis du ikke lever opp til dem så kan du ikke få de beskyttelsene og de fordelene som samfunnet kan gi deg eller tilby deg da... Og det er jo ikke slikt i Norge.. I Norge så kan du klare deg uten din familie og du kan klare deg uten ditt samfunn.. så jeg føler på en måte at jeg står ganske fritt til å bestemme over mitt eget liv, men samtidig så skjønner jeg at det ligger forankret i blodet vårt at vi tenker kollektivt selv om vi ikke har behov for det selv om vi bor i Norge da.»

Mohammed

Mohammeds oppfattelse av foreldrenes og hjemlandets fokus på det kollektive, stemmer overens med Hofstedes teori om kollektivism og individualisme (Hofstede, Hofstede, & Minkov, 2010). Individfokus og selvrealisering, kan i større grad virke fremmed for mennesker som har bygget livet sitt rundt lojalitet og forpliktelser til et større felleskap. Ser man videre på Giddens teori om det refleksive samfunnet (Krange & Øia, 2005), stemmer det også overens at foreldre som er knyttet til et samfunn med mer tradisjonelle familierammer, gjerne også er tettere knyttet til det kollektive. Et mindre refleksivt samfunn, der individet er mer avhengig av familie og lokalsamfunn enn av «ekspertsystemer», kan tenkes å skape forventinger til individet i å prioritere det kollektivet fremfor seg selv. Ved å migrere til en ny nasjon og kultur, som muligens er mer «refleksiv», vil dette da kreve tilpasning.

Det kan derfor se ut til at noe av det grunnleggende som skiller ungdommene, basert på om de er født i Norge eller ikke, kan være akkurat denne tilpasningsevnen, altså familie og foreldres evne til å tilpasse egne forventinger til på samfunnet de lever i. De har konstruert seg selv i forbindelse med de forventningene som deres tidligere samfunn var bygget på, altså et «mindre» refleksivt samfunn enn hva Norge er. En eventuell omstilling eller forståelse av det nye samfunnsynet, krever derfor tid. Her må det også nevnes at foreldrene til for eksempel Babak fortsatt bor i Somalia, noe som igjen gjør dette mer komplisert, og kanskje også enda vanskeligere. Prisen Babak betaler for å tenke individualistisk i nuet, er muligens en plikt til å tenke kollektivistisk ovenfor familien i fremtiden. Det flere av ungdommene her opplever er en forventningskonflikt, hvor det stilles ulike forventinger fra ulike hold. Samfunnet forventer individualisme og selvrealisering. Familien forventer kollektivism og samhold.

I forbindelse med kollektivism, individualisme og forventinger, må det nevnes at spesifikke kulturelle særtrekk også vil spille en vesentlig rolle. Hvilket land ungdommene og deres foreldre har røtter ifra, vil med andre ord være en faktor som må inkluderes når denne tematikken diskuteres og drøftes. Men i og med at alle de 7 informantene har røtter fra ulike nasjoner, blir det å drøfte de spesifikke kulturenes normer og verdier ikke relevant for denne studien. Spesielt da med tanke på mengden informanter, og at det vil være lite presist.

Vennskap og identitetsopplagelse

I tillegg til familie, viser flere av informantene til betydningen av venner og sosial omgangskrets. Som jeg var inne på tidligere var venner en faktor som ble pekt på av flere av informantene, spesielt i forbindelse med identitetsdiagrammet. Hvem de sosialiserte seg med, påvirket egen identitet.

Det interessante i ungdommenes fortellinger om egne vennekretser, er hvordan de sosiale interaksjonene påvirker dem forskjellig. Her snakker samtlige om at de sosiale situasjonene oppleves som bekreftende for den krysskulturelle identiteten, men igjen på forskjellige måter. For noen av dem er det under samhandling med andre ungdommer at de får bekräftelsen på det å være annerledes, altså at det er i møtene med det etnisk norske at det krysskulturelle kommer ekstra tydelig frem. Anya forteller om akkurat dette når hun snakker om forholdet sitt til vennekretsen. «Jeg har veldig mange norske venninner og jeg har aldri følt meg utenfor, men jeg har alltid følt meg annerledes. Jeg synes det egentlig bare er fint». Hun opplever altså ikke det krysskulturelle som noe negativt, men anerkjenner at det er noe som skiller henne fra de «norske» venninnene. I likhet med Anya forteller Sara også om det å skille seg ut, men hun forteller at hun selv ikke var bevisst på sine krysskulturelle sider før senere. Altså at det var igjennom sosiale interaksjoner at hun ble bevisst på at hun faktisk var chilensk.

Jeg innså ikke at jeg var chilensk før jeg var ... før jeg gikk på skolen og var litt eldre ... når jeg skjønte norsk og hadde fått meg litt venner og folk begynte å liksom å finne ut at jeg ikke var sånn som de andre. Det var da jeg tenkte ... å ja.. jeg er ikke norsk liksom. Det noe annerledes liksom.

Sara

Sett i lys av dette, er det igjennom møter og sosialisering, at jentene opplever en sterkere bevisstgjørelse av egen identitet. Det er i møte med ungdommer som tilhører majoriteten, at de selv fremheves som en minoritet.

En annen opplevelse som kan ses på både som lik, men samtidig også ulik, er Daniels historie. Daniel forteller at han ikke var særlig bevisst på sin kurdiske del før han, på samme måte som Anya og Sara, fikk dette presisert igjennom sosialisering. Men ulikt dem var det i kontakt med andre krysskulturelle at Daniel først ble bevisst på denne siden.

På ungdomskolen så var det.. jeg tror en 6-7 gutter fra en annen ungdomsskole som jeg hadde kjent fra fotballen da jeg var mindre.. og de var utlendinger hvor 3-4 av dem var kurdere. Også alle var fra Midtøsten eller midtøstenland.. også i begynnelsen.. jeg skjønte kødde deres.. for eksempel i timen, så kødde de mer i skoletimene enn oss andre.. det var så morsomt.. jeg husker så mange ting som var så morsomme at jeg bare lo og jeg klarte ikke å slutte å le.. fordi jeg gjenkjente humoren fra faren min. Fordi han pleide å kødde på samme måte som de gjorde..

Daniel

Den kurdiske delen var noe Daniel alltid hadde hatt et ønske om å utforske, men han påpeker selv at det ikke var før denne opplevelsen at han for alvor begynte å ta stilling til den kurdiske identitetsbiten. Han forteller at han i denne sosiale settingen gjenkjente noe som var en del av ham, men som han ikke før hadde klart å sette ord på. Han oppdaget med andre ord ett felleskap som nå senere har blitt en stor del av ham.

Humor og Språk - felleskap og barriere

Et element som både Daniel og flere av informantene peker på i denne sammenhengen, er hvordan humor er et viktig felleskap. I tillegg til Daniel peker både Babak, Anya, Amal og Emma på hvordan humor er både inkluderende og ekskluderende. Det er inkluderende i den forstand at det dannes et felleskap i en felles forståelse av hva som er morsomt. Dette felleskapet er det flere av ungdommene som peker på, spesielt da i samspillet med andre krysskulturelle, eller «utlendinger» som flere av dem beskriver seg som. Men humor kan også være ekskluderende, hvor flere av informantene forteller om hvordan humor ofte er vanskelig å forstå, og kan sette dem litt på utsiden. Da jeg spurte om Amal opplevde dette, spesielt i møte med det norske, ble det beskrevet som utfordrerne.

Amal: Veldig ofte.. åå nei.. og de ler og jeg bare... å nei..

Intervjuer: Har du samme opplevelse med det Syriske?

Amal: Eh nei.. når det er på Arabisk da ler jeg.

Her opplever flere av dem spesielt den «norske» humoren som vanskelig, eller mindre morsom. Flere av ungdommene påpeker også at de er morsommere på eget morsmål enn på norsk. Eksempelvis forteller Sara og Anya om hvordan spansk og tamilsk som morsmål påvirker dem på ulike måter.

«Morsmålet mitt er spansk ... så jeg tenker for så vidt på spansk. Så når jeg skal si ting på norsk så er det ikke like morsomt ... så jeg er morsommere på spansk enn jeg er på norsk.»

Sara

Anya forteller også at hun er morsommere på tamilsk, og at hun tenker annerledes enn andre. Hun forteller blant annet at «*Du har spesifikke ting du tenker på tamilsk også har du enkelte ting du tenker på Norsk*». I tillegg forteller hun at hun regner på engelsk. Hun gikk på skole i England i en liten periode, derfor var matte noe hun nå håndterte best på engelsk.

«Jeg er tamilsk, går på norsk skole og regner på engelsk ... jeg var jo mæd forvirret».

Anya

Saloles fremheving av flerspråklighet som både en kompetanse og utfordring, sammenfaller med mye av det som Anya og Sara forteller. Det at jentene og flere av de andre ungdommene mestrer flere språk gir dem flere kommunikasjonsmuligheter og derfor også en større evne til å forstå og håndtere flere kulturer. Som Salole påpekte er språk, og derfor også humor, en form for «sugerør» som kan hente frem det som ligger i bunnen av kulturen (Salole, 2018). Det å ha flere «sugerør» gir ungdommene flere muligheter, og en større kulturell «breddeforståelse». Men problematikken som kan oppstå er muligens at flere «sugerør» i forskjellige kulturer, gir redusert kulturell «dybdeforståelse». Altså at det oppstår områder innenfor en kultur, som eksempelvis humor, som ikke mestres like godt som det ellers ville gjort. Denne problematikken kommer jeg tilbake til senere i kapitlet.

I hovedsak kan ungdommenes opplevelser av humor og språk oppsummeres som en komplisert situasjon. Humor og språk har både inkluderende og ekskluderende muligheter, hvor individets mestring og forståelse av dem kan bety mye for mestring og forståelse av spesifikke kulturer. Det er muligens på dette området at felleskapet i det å være «utlending», blir attraktivt. Et fellesskap i en mindre dybdeforståelse av norsk humor og språk.

Prieur`s studie – Likheter og ulikheter?

Familie og sosial omgangskrets kan oppsummeres som viktig for alle informantene. Mye av ungdommenes identifisering foregår akkurat i samspillet mellom disse gruppene. Som nevnt underveis, sammenfaller mange av ungdommenes fortellinger med flere av Annick Prieur egne funn. Alt i alt kunne alle de 6 punktene knyttes opp til ungdommenes fortellinger på en eller annet måte, men jeg vil spesielt trekke frem de 3 første punktene, i og med at de i større grad var i samsvar med fortellingene til samtlige av informantene.

1. Den krysskulturelle identiteten er viktig for ungdommene.
2. Opplevelsen av denne identiteten skifter og varierer fra person til person
3. Familie har stor betydning for etnisk identifisering

Samtidig vil det være interessant å gå litt mer i dybden på punkt 5, hvor Prieur viser til etableringen av nye «bindestreksminoriteter». Det er muligens her det blir tydeligere at hennes studie er en del eldre, og bærer preg av det. «Bindestreksminoriteter» kan i denne sammenhengen kanskje forstås som flere av dem jeg i denne studien omtaler som krysskulturelle. Flere av ungdommene som er født og oppvokst i Norge, hvor foreldrene

migrerte hit mellom 80 og 90.tallet, vil sannsynligvis ha andre forutsetninger enn informantene til Prieur som ble intervjuet for nesten 20år siden.

Her må det igjen nevnes at denne studien og Prieurs studie er ulike i omfang, og gjør det vanskelig å sammenligne. Samtidig kan det virke som det er et skille mellom studienes ungdomsgenerasjoner. Prieur konkluderer med at ungdommenes utvikling av egen identitet, er koblet til denne forhandlingsprosessen mellom familie og individ (Prieur, 2004). Dette er for så vidt også gjeldene for mine informanter, men som sagt tydeligere hos ungdommene som ikke er født og oppvokst i Norge. Prieur peker i tillegg på i punkt 3, at de informantene som ikke var sterkt knyttet til familiens etnisitet, ofte er i konflikt eller har et anstrengt forhold til familien. Denne opplevelsen kjenner jeg ikke igjen i denne studien, hvor det fremstår i stor grad som om ungdommene, spesielt dem som er født og oppvokst her, ikke opplever en form for underliggende konsekvens om de skulle bryte med forventninger.

Er det muligens på dette området at det oppstår et tidsskille mellom studiene? At Prieurs informanter kanskje var mer preget av forventninger om å opprettholde de kollektivistiske verdiene, altså at familiene til hennes informanter ikke hadde rukket å tilpasse seg det norske samfunnets høyere grad av refleksivitet og individualisme? Det er vanskelig å svare på noen av disse spørsmålene, grunnet studiens mindre omfang. Men allikevel interessant å stille. Jeg vil her avslutte med Anya sin refleksjon rundt denne tematikken.

«For der er det jo også todelt. For de foreldrene som har skjønt at du ikke kan påvirke barna på den måten, også har du foreldre som fortsatt er stuck i 1983 og 1987. Foreldre er enten veldig preget av sin egen barndom eller så prøver de å tilpasse seg fremtiden.»

Anya

5.2.3 Tilpasning - De ulike rollene

I denne delen vil jeg gå dypere inn i en tematikk som ble nevnt i forbindelse med familie og omgangskrets. I ungdommenes balansegang mellom de ulike kulturene, er «tilpasning» en egenskap som alle ungdommene forteller om. Det å forholde seg til flere kulturer, og derav også flere kulturelle identiteter, krever evner og ferdigheter innen tilpasning. Et av de mer sentrale spørsmålene som alle ungdommene ble stilt, var om de følte at dette var noe de generelt var bedre på enn andre. Her svarte nesten alle ungdommene, at dette var noe de følte. Tilpasning var med andre ord en ferdighet som de var vant til å håndtere. Flere av dem

påpekte hvordan tilpasning også var noe som bare skjedde, og ikke trengte noen forhåndstanker.

«Jeg vet ikke hvorfor.. men jeg har liksom fått det naturlig.. uten at jeg tenker over det så prøver jeg alltid å tilpasse meg. Jeg føler ikke at jeg må, det bare skjer at jeg gjør det intuitivt ... jeg bare prøver å tilpasse meg og prøver å være en del av det.»

Mohammed

Ulike roller - ulike kulturer

Her er det i hovedsak snakk om tilpasning mellom to kulturer, hvor informantene gjerne må balansere ut ifra hvem de forholder seg til, altså å tilpasse ulike roller til ulike situasjoner. Her kan man argumentere for at dette er et sosialt spill som alle mennesker bedriver, når man er i interaksjon med ulike deler av samfunnet. Eksempelvis å inneha en rolle i samspill med familie, og en annen i samspill med kollegaer eller jobb.

Men der ungdommenes tilpasning skiller seg ut, er i tolkning av den overordnede kulturen. Alle de ulike rollene som andre mennesker må forholder seg til, samsvarer som regel med en og samme kultur. Det disse ungdommene beskriver, er at de først må tolke kultur og deretter tolke roller. Dette kan være problematisk, og er noe jeg vil gå i dybden på litt senere.

I tillegg til Mohammed, påpekte både Emma, Daniel og Babak hvordan tilpasning var noe som var naturlig, spesielt i forbindelse med det å forstå de sosiale omgivelsene, og derav også tolke hvem man kommuniserer med. I et eksempel fra Emmas opplevelser under KSJ, forteller hun om en typisk situasjon hvor denne tilpasningen kommer tydelig frem.

Intervjuer: Måtte du tilpasse deg?

«Ja ja.. egentlig.. bare uten at du blir en annen person når du snakker med dem. La os si da hvis jeg skulle si noe til «Isak» på arrangørgruppen så kan jeg være mye mer «frekk» i hermetegn ... en Kari, fordi at jeg er redd for at hun kan ta det personlig hvis du skjønner.»

Emma

Her har «Isak» i likhet med Emma krysskulturell bakgrunn, mens «Kari» er helt norsk. Og det oppstår her en situasjon hvor Emma påpeker at hun må tilpasse seg sosialt for å kommunisere best mulig. Her er det også interessant å se at denne tilpasningen ikke bare omhandler å balansere mellom to spesifikke kulturer. Emmas tilpasning omhandler også å balansere mellom det «norske», og det krysskulturelle. Tidligere i kapitlet viste jeg til hvordan flere av

informantene forholder seg til andre og seg selv som «utlendinger». På samme måte knytter flere av informantene også tilpasning opp til denne kategorien, hvor de forteller om en tilpasningsegenskap som omhandler å forstå å tolke andre individer som de selv kategoriserer som «utlendinger». Flere av dem viser også til denne tilpasningen som en inngang til akkurat dette spesifikke fellesskapet. At det gjennom denne spesifikke tilpasningsevnen er lettere å bygge sosiale bånd.

«Når jeg tenker på tilpasning så tenker jeg på at du kan ha flere positive ting. Bedre enn at du ikke klarer det på en måte.. med for eksempel jobben min ... for nå har jeg faktisk fått jobb.. så nå kommer jeg på biltema ... så der vet jeg at av en eller annen grunn så kommer utlendingene til meg, siden de ser en annen utlending. For jeg klarer å forstå dem bedre av en eller annen grunn.»

Sara

Med andre ord, opplever flere av ungdommene å ikke bare å måtte tilpasse seg en rolle som passer det norske og en rolle som passer den «andre kulturen», men også en tredje rolle som spiller på fellesskapet i det å være krysskulturell eller «utlending». Igjen er dette noe som også understreker tematikkens kompleksitet, hvor det tydelig er mange elementer som må vektlegges når ungdommene skal balansere mellom de ulike identitetene. Daniel beskriver dette når han forteller om egne opplevelser på skolen og med vennekretsen sin.

«I 3.klasse så er det en fra Somalia og en fra Irak.. og de.. jeg ble venn med de på grunn av at jeg også kommer ifra Midtøsten et sted da ... og det å snakke med dem og de andre i klassen min er to helt forskjellige ting.. vi koder på en annen måte.. og vi snakker på en annen måte.. jeg bare oppfører meg på en annen måte.. det plager meg ikke.. det er ikke noe sånn identitetskrise.. det er bare en. Det er helt greit.. det er bare litt sånn der, hvis jeg møter en fyr i byen som jeg kjenner og som er utlending.. så hilser jeg på ham på en annen måte enn om han var norsk.»

Daniel

Her presiserer Daniel også at dette ikke er noe negativt i form av en «identitetskrise». Dette begrunner han med at dette er noe som skjer naturlig for ham, altså en svært kompleks vurdering, som i tillegg er intuitiv.

Krysskulturell kompetanse

Som Daniel viser til, og den generelle tilpasningsevnen som de andre ungdommene også beskriver, er dette en type ferdighet som kan knyttes opp til Salole og begrepene «flerkulturell

kompetanse» og «kameleonferdighet». Begge begrepene som presentert i teorikapittelet, omhandler egenskapen til å kunne tolke de sosiale omgivelsene og deretter samsvare med forventet sosial praksis. Evnen kan beskrives som å ta i bruk en form for kulturell «breddeforståelse», noe som skaper en unik tilpasningsferdighet i å justere seg etter ulike kulturelle praksiser og normer. Å bære riktig maske til riktig tid (Salole, 2018 s.201). Flere av ungdommenes fortellinger samsvarer her med Salole, hvor de på flere områder fremstiller tilpasningsferdigheten som en egenskap som hjelper dem med å balansere mellom de ulike identitetene.

Et spørsmål som kan trekkes ut fra dette er om denne krysskulturelle kompetansen gjør at ungdommene på mange måter innehar en form for generell fleksibilitet. Altså en unik evne til å tilpasse seg, ikke bare de spesifikke situasjonene, men også på et mer generelt nivå. I samtale med Mohammed, spurte jeg om han trodde at det å ha krysskulturell bakgrunn ga noen generelle fordeler.

«Fordelene da, med å ha krysskulturell bakgrunn er at man ser ting på forskjellige måter, og man er fleksibel, og har lært seg å være fleksibel, og tilpasse seg nye situasjoner og nye forventninger og nye kulturer og sånt.. og det gjør jo en veldig sterk da.. det gjør jo en til å bli veldig psykisk sterk.. for det krever mye.. det er ikke bare-bare.. det krever mot og få til å balansere dette her, siden det ikke er bare-bare.. Det gjør jo noe med denne personen da ... og det er det jeg tror.»

Mohammed

Mohammed sier altså at han opplever at den krysskulturelle bakgrunnen og de egenskapene som kommer med denne identiteten, også styrker ham på et mer generelt nivå. Det er noe som kommer ham til gode, basert på at det på ingen måte er enkelt.

En siste ferdighet som jeg ønsker å fremheve, er det Salole beskriver som «brobyggingskompetanse». En videreføring av evnen til å tilpasse og tolke kulturelt bestemt atferd og kommunikasjon, til i tillegg å kunne beskrive og forklare til andre, for å lettere avklare myter og hindre misforståelser (Salole, 2018). Enkelt sagt handler det om å kunne beherske en «mekler- rolle», hvor man gjerne står mellom to eller flere grupperinger og fungerer som et sosialt knutepunkt. Jeg vil ikke kunne påstå at denne rollen er noe alle mine informanter opplever å mestre, men jeg vil i denne sammenhengen igjen hente frem søsknene Daniel og Emma. Begge forteller om hvordan de har både norske og krysskulturelle vennegrupper, og forteller litt om hvordan de håndterer dette.

«Men det er egentlig litt vanskeligere ... for det jeg har merket er at man holder seg i grupper sant. Litt sånn at utlendingene henger med utledninger og de norske henger med de norske.. så det er litt vanskelig å komme igjennom den der muren.»

Intervjuer: «Føler du da at din bakgrunn hjelper deg der?»

«Ja.. det er der det hjelper meg å være fra begge sant.. jeg kommer meg over muren.»

Daniel

I mine observasjoner under KSJ opplevde jeg begge søsknene som eksempler på slike «meklere» som Salole skriver om. Det var tydelig at de begge var knutepunkt for flere grupper. Der man gjerne fikk de mer klassiske fordelingene som Daniel forteller om, så opplevde jeg både Emma og Daniel som et bindeledd mellom gruppene. Dette medførte muligens at «Kari» og «Isak» som Emma fortalte om tidligere i kapittelet, knyttet bånd igjennom Emma som «mekler». Det er problematisk å bekrefte eller avkrefte dette, i og med at dette bygger på min egen refleksjon om hvordan informantene knyttet bånd under KSJ. Min oppfatning av Emma og Daniel som knutepunkt, er min oppfatning, og ikke spesifikt noe de selv påpeker under intervjuene.

Kompetansens problematikk

Det må også nevnes at denne kompetansen kan bære med seg en del problematikk. Det å tilpasse atferd basert på ulike mennesker og situasjoner, vil nok også kunne oppleves som forvirrende for mange. Det å kunne tilpasse seg til riktig tid, sted og situasjon. Dette understreker Sara at hun ofte opplever som utfordrerne.

«Det er egentlig litt andre besøksregler også som jeg er vant til, som mange nordmenn synes er unaturlig. Hvis man har besøk og det kommer en ny person inn ... en eldre så skal man stå opp og hilse direkte. Og dette føler jeg på når jeg er med venner, at det kommer noen inn og ingen gjør noe ... jeg føler jeg må stå opp og si hei. Men de andre gjør ikke dette og dette er litt sånne ting jeg synes er vanskelig.»

Sara

Som nevnt tidligere peker Salole på at høy kompetanse innen kulturell «breddeforståelse» ofte vil komme på bekostning av kulturell «dybdeforståelse». Altså at det oppstår flere områder innad i en kultur, som blir vanskeligere for individet å mestre og forstå. Som nevnt tidligere er humor og språk et eksempel på et komplekst bindeledd som knytter ungdommene til

forskjellige kulturer. Det er også innenfor dette området at flere av dem forteller at de har vanskeligheter. Humor er i denne studien kanskje ett av de bedre eksemplene på et element som er vanskelig å mestre, hvis man har manglende dybdeforståelse av en spesifikk kultur. Det at flere av informantene peker på «norsk» humor som vanskeligere eller mindre morsom, kan vise til at dette er tilfelle. Salole viser også til at mestringen av en spesifikk humor ofte er en indikator på hva som individets kjernespråk, noe som kanskje også indikerer hvilken rolle individet har.

Et annet eksempel på denne tilpasningsproblematikken, dukker gjerne opp når ungdommene havner i møte med foreldrenes hjemland. Flere av dem forteller at det er i møte med foreldrenes hjemland og kultur at de får bekreftet sin krysskulturelle identitet. Altså at de ikke er «helt» tamilsk, etiopisk eller syrisk. Det er mulig i disse møtene at den manglende kulturelle «dybdeforståelsen» kommer til syne, og derfor også påpekes av andre. Anya og Sara fikk spørsmål om de følte seg mer tamilsk/chilensk når de besøkte foreldrenes hjemland. Anya fortalte at besøket på mange måter bekreftet hvordan hun verken er helt norsk i Norge, og tamilsk på Sri Lanka.

«Det er vel det at du er litt av begge deler, også er du ikke fullt en liksom. Men det er så sant. Men jeg tror også at for oss unge tamilere at vi har fått en egen identitet.»

Anya

Til samme spørsmål, svarte Sara noe lignende.

«Både ja og nei ... mer nei enn ja.. Jeg er ikke like chilensk når jeg er der som når jeg er her.»

Sara

5.2.4 Byggekløssene – Å plukke verdier

En siste tematikk som jeg vil innom i dette kapittelet, er hvordan ungdommene opplever det å konstruere seg selv og egen identitet. Med andre ord hva informantene velger å gjøre når de står imellom flere kulturer, og skal ta valg om hvem de er, og skal være fremover. Denne delen vil gjenoppta tematikk tidligere fra kapittelet, i og med at flere av de sentrale elementene i denne prosessen allerede er nevnt. Det er på mange måter de ulike opplevelsene ungdommene refererer til når de forteller om det å være krysskulturell, som er denne identitetskonstruksjonen.

Unik og subjektiv konstruksjon

Ungdommenes krysskulturelle identitet er både viktig og subjektiv. Den er viktig, fordi at samtlige ungdommer ser på det krysskulturelle som sentral og definerende for hvem de er. Blandingen av to eller flere kulturer er en fellesnevner som samtlige trekker frem i presentasjonen av seg selv. I tillegg er den også dypt subjektiv, hvor alle har en egen oppfattelse av hva som gjør dem til dem. For å forstå ungdommenes konstruksjon, må man derfor også ha med at denne prosessen er unik for hver enkel. Det kan med andre ord ikke fremlegges en fasit eller en endelig oppskrift på hvordan unge krysskulturelle tar for seg denne prosessen.

Det som kan poengteres derimot, er at samtlige av ungdommene presiserer det krysskulturelle som noe positivt og som gir dem fordeler på flere ulike områder. Det problematiseres også, men er først og fremst noe de trekker fordeler av.

Plukke verdier

I konstruksjonen av egen identitet fremhever blant annet Mohammed hvordan han kan plukke normer og verdier fra de ulike kulturene som han balanserer mellom.

Også har jeg på en måte ... jeg har forsøkt å plukke verdier som jeg synes er ... altså norske verdier som jeg synes er viktigere og ... altså gode prinsipper og gode verdier ... også beholder jeg det ... hvis jeg synes det er viktig.. ikke bare for meg.. men det jeg synes er viktig for menneskeheten og hele samfunnet.. også velger jeg vekk de som jeg ser på som dårligere verdier. Altså negative for min del ... også akkurat det samme med de etiopiske.

Mohammed

Dette er et fellestrekk som går igjen hos majoriteten av informantene. Det at de plukker ut ulike verdier fra kulturene de balanserer mellom. Spesielt i spørsmål rettet mot fremtiden, trekker ungdommene inn hvordan de vil ta med seg alt fra oppdragelse, mat, familietradisjoner og andre former for verdier med seg videre. Amal viser også til hvordan identiteten i dag er et resultat av denne «plukkingen» av verdier. Ved å ha reist igjennom flere nasjoner på veien til Norge, og i tillegg ha familie fra andre arabiske land, forteller Amal at det ikke bare er det norske og det syriske som er den del av identiteten: «*jeg vil si at jeg er litt fra alt.. jeg er litt ifra Tyrkia, litt ifra Irak ... på grunn av besteforeldrene til foreldrene mine.. så ja.. også.. en av de var halvt russisk.*».

I identitetskonstruksjonen er altså familie viktig, spesielt med tanke på grunnfundamentet av individets etniske identitet. Forventinger, som nevnt tidligere, vil være med å prege denne

konstruksjonen, spesielt da med tanke på ungdommene som opplevde å ha sterkere forventinger om å prioritere det kollektive fremfor seg selv. De vil, som Mohammed påpekte, gjerne plukke verdier. Men det forventes muligens også at de plukker de riktige.

Identitetskonstruksjonen som denne studien ser på, har jo sitt grunnfundament i det mer «individualistiske» perspektivet, og bærer med seg sine egne forventinger fra samfunnet om at hvert enkeltindivid full og helt skal plukke verdiene sine selv. Dette er viktig å være klar over, og bærer med seg et spesifikt samfunnsperspektiv. Det sterke fokuset på individ og selvrealisering kan også muligens skape et ønske om å plukke andre verdier. Dette er noe Daniel forteller om.

«... siden jeg vil ha de verdiene som kommer derfra og.. såå .. alle verdier er jo ikke nødvendigvis gode.. men det er veldig mye norsk kultur jeg liker som.. det er jo veldig åpent for alle.. men midtøstensamfunn.. det jeg ønsker er jo det med familie og samhold.. for det er så stort sant.. og så hyggelig. Jeg liker det. Og alle er så åpne og sjenerøse. Og alle som jeg kjenner igjennom min far og vennene mine fra samme land som meg og nærliggende land er sånn.»

Daniel

Daniel forteller at mer fokus på familie og samhold er en av årsakene til at han ønsker at den kurdiske delen av identiteten hans skal bli større. Dette er noe han nevner flere ganger under intervjuet, hvor han ønsker å oppnå den samme familiekontakten som han ser at farens familie har seg imellom. Det er derfor viktig å se at det å plukke verdier kan gå begge veier. Altså at verdier, som kan minne om forventingene som ble nevnt over, kan være noe som ungdommene savner og derfor bli prioritert i identitetskonstruksjonen.

Krysskulturell konstruksjonskompetanse

Ungdommenes identitetskonstruksjon, kan på sett og vis oppfattes som særdeles unik. Det som er spesielt er at informantene befinner seg i et samfunn som tilrettelegger for denne formen identitetskonstruksjon, i større eller mindre grad. Det at det norske samfunnet har beveget seg vekk fra den mer assimilerende «likhetspolitikken», til en ny politikk med større fokus på integrering (Aarre et al., 2014), skaper grunnfundamentet for denne utviklingen. Det at et individ kan plukke verdier fra to eller flere kulturer krever altså mye tilretteleggelse fra samfunnet. Men det må også nevnes at det vil kreve en kompetanse fra individet selv også. Evnen til å plukke, baserer seg også da på evnen til å forstå og tolke kulturer.

Tilpasningsferdigheten kan med andre ord ses på som nødvendig og viktig for at individet skal kunne mestre denne egenskapen. Dette er et viktig poeng som jeg vil komme tilbake til i

kapittel 6, hvor kultursommerjobben blir presentert. Disse ferdighetene og mulighetene henger i stor grad sammen, og har muligens et stort potensial. Men dette hviler på at man klarer å legge til rette for utvikling og fremheving av krysskulturell kompetanse.

En mer kompleks konstruksjon?

I sluttdelen vil jeg igjen poengtere at det å være krysskulturell ikke bare skal fremlegges som problemfritt. Frem til nå har det i stor grad være fokusert på mulighetene som ligger i en slik konstruksjon, noe som er viktig å poengtere. Men det må også nevnes at det kan ligge en del problematikk knyttet til dette. Som Giddens samfunnsteori viser til (se teorikapittelet), betyr den økte «refleksiviteten» vi står ovenfor i det seinmoderne samfunnet, at det stilles høyere forventinger til individet i form av selvrealisering og konstruering (Krange & Øia, 2005). Videre stilte Krange og Øia også spørsmål til denne situasjonen, og pekte på hvordan den moderne tids «livspolitikk» og dens mange muligheter, også kan skape mer forvirring og gjøre konstruksjonen mer kompleks og vanskelig.

Anya er inne på denne tematikken som forteller om hvordan det både er vanskelig å vite hva hun er, og hva hun skal velge når hun balanserer mellom de ulike kulturene.

«Det var jo noe av det vanskeligste ... Det er såå ... det er såå vanskelig fordi at ..sånne enkelte ting så føler du deg kjempe norsk og på enkelte ting så føler du..åå fy søren, jeg kan ikke være mer tamilsk. Det er helt sykt.»

Anya

Det vil derfor være naturlig å stille spørsmål om det å ha flere verdier å velge mellom, gjør identitetskonstruksjonen lettere? Tvert imot er mulighet for at det kan skape mer forvirring, og gjøre identitetskonstruksjonen vanskeligere. En konsekvens av dette kan være at individet faller mellom «to stoler», og omgjør muligheter til dilemmaer.

Dette er med andre ord en komplisert situasjon som kan kreve mye. Men jeg vil allikevel tildele kapittelet siste ord til Mohammed, og hans refleksjoner rundt krysskulturell bakgrunn, det å plukke verdier, og det å være en balansekunstner mellom ulike kulturer.

«Jeg ser på det som styrke.. siden det er .... Det gir deg forskjellige perspektiver å se ting på, og å se livet på, og å takle utfordringer.. fordi at du vet hvordan andre folk på andre steder har det, og fordi du vet hvordan normene og kulturene i andre land.. hva de sier om de forskjellige tingene og handlingene som vi gjør i Norge liksom.. og det gir litt sånn en annen måte å se livet på da. Og jeg synes det er en styrke at vi har forskjellige perspektiver å se ting på.»

5.3 Oppsummering

I kapittel 5 har jeg forsøkt å svare på det første forskningsspørsmålet, ved kaste lys over informantenes opplevelser av å være krysskulturelle. Gjennom 7 dybdeintervjuer har informantene fortalt om egne erfaringer og opplevelser knyttet til denne tematikken. Identitetsteorietikken må påpekes som krevende, i og med at den inkluderer særdeles mange fagfelt og fagområder. Dette har resultert i at jeg i denne studien har valgt ut noen spesifikke temaer. Oppsummert vil jeg fremheve følgende funn som svar på det første forskningsspørsmålet:

❖ Ungdommene opplever den krysskulturelle identiteten som viktig og subjektiv.

Informantene opplever egen krysskulturell identitet som viktig, men også sterkt varierende. Den er knyttet opp til verdier som oppleves som forskjellig fra informant til informant. Krysskulturelle identifiserer seg ikke utelukkende med to eller flere kulturer, men også i felleskapet ved å være annerledes enn majoriteten. Kategoriseringen «utlending», er noe flere av dem identifiserer seg med.

❖ Familie og venner er viktig for identifisering.

Noen av ungdommene opplever forventinger fra familie knyttet til identitetskonstruksjonen. Dette kan være i forbindelse med at familien er mer forankret i kollektivistiske samfunnsverdier, fremfor mer refleksive og individualistiske.

Identifisering som krysskulturell oppleves også i forbindelse med sosial omgangskrets, hvor identiteten bekreftes ved å føle både likhet og ulikhet til den sosiale gruppen. Språk og humor er kjerneelementer som flere av ungdommene peker på i denne identifiseringen.

❖ Identiteten medfører tilpasning av ulike roller, samt krysskulturell kompetanse.

Ungdommenes krysskulturelle identitet, innebærer at de ofte må beherske ulike roller. Ungdommenes identitet, bringer derfor også med seg ulike former for kompetanse som ofte oppleves som intuitiv. Evnen til å tilpasse seg situasjoner og sosiale grupper, fremheves spesielt som en ferdighet de behersker godt. Kulturell «breddeforståelse» er her et nøkkelord. Denne krysskulturelle kompetansen kan for flere av dem være sentral i fremtiden.

❖ I konstruksjon av identitet plukker de verdier.

Flere av ungdommene forteller om hvordan de plukker verdier fra ulike kulturer i konstruksjonen av seg selv. De velger verdiene de selv foretrekker, og tar dem med seg. Dette kan gi dem fordeler, samt kanskje også ulemper.

Hva det vil si å være krysskulturell, kan på ingen måte denne studien oppsummere, men det kan gi en pekepinn på noen sentrale trekk, og muligheter som ligger i det å ha denne identiteten. Et av studiens poeng som er viktig å fremheve, er at det å være krysskulturell på ingen måte skal over-glorifiseres. Som flere av eksemplene tidligere i kapittelet viser, kan det til tider oppleves som komplisert og vanskelig. Men her må jeg igjen påpeke at mitt inntrykk etter intervjuene, og arbeidet i etterkant, er at disse 7 ungdommene i høyere grad er opptatt av fordelene fremfor ulempene med denne identiteten. Ungdommene vektla de positive egenskapene, og uttrykte stolthet over sin krysskulturelle identitet.

6. Opplevelsen av kultursommerjobben

I tillegg til å se på ungdommenes fortellinger om seg selv og sine opplevelser, ville jeg også, som presisert i studiens problemstilling, undersøke hvordan informantene i denne studien opplevde det å være med på et kulturprosjekt som Kultursommerjobben 2021. Med tanke på ungdommenes krysskulturelle bakgrunn, vil det være interessant å gå i dybden på spørsmål som; Hva vil det si for krysskulturell ungdom å delta i et slikt kulturprosjekt? Påvirker deltagelsen ungdommenes identitet, og/eller påvirker identiteten deltagelsen? Har det en innvirkning på den krysskulturelle identiteten i det hele tatt? Blir de bedre balansekunstnere?

Som presentert i kapittel 2, hadde ikke prosjektet bare et kulturelt mål om å aktivisere ungdom i musikk, dans og andre forestillingsaktiviteter. Et sentralt poeng med KSJ i Bergen var at ungdommene som tok del, skulle «speile» byens mangfold. Det var med andre ord et vesentlig poeng at ungdom med krysskulturell bakgrunn skulle ta del i det kommunale prosjektet.

Det jeg vil presentere i dette kapitlet er derfor ungdommenes opplevelse av det å delta i et slikt kulturelt prosjekt. Her vil jeg først gå inn i hva det vil si for dem å delta, og hvorfor dette er noe samtlige presenterer som viktig. Deretter vil jeg gå inn på KSJ som en kompetansearena, hvor fremheving og utvikling av ulike former for kompetanse finner sted. Til slutt vil jeg se på hva KSJ som prosjekt kan utvikle seg til og bety for fremtiden.

På samme måte som i kapittel 5, vil jeg i hovedsak henviser til de 7 ungdommenes fortellinger om denne opplevelsen. Men i tillegg, kommer jeg i dette kapitlet til å trekke inn samtaleene jeg hadde med de kommunale ansatte som hadde ansvaret for KSJ. Deres visjoner, tanker og fremtidsplaner er viktige for å kunne gå inn i tematikken som ble nevnt over. I tillegg vil jeg mot slutten henviser til en podkast som ble utviklet under KSJ (se metodekapittel), hvor 3 ungdommer med krysskulturell bakgrunn som deltok i prosjektet, forteller om hvorfor de mener at minoritetsungdoms deltagelse i kulturlivet er viktig.

6.1 Trygghet i mangfold

I en mailutveksling med Katrine Nødtvedt, byråd for kultur, mangfold og likestilling i Bergen, presiserte hun at en av de sentrale kravene for å gjennomføre KSJ var at det skulle ha mangfold i fokus. Dette skulle være et hovedfokus under rekrutteringen.

«En av føringene for prosjektet var at ungdommene som deltok, skulle representere mangfoldet i byen. Kulturlivet er, som andre deler av samfunnet, ikke i mål hva gjelder representasjon av kjønn, sosial bakgrunn og etnisitet for å nevne noe.»

Derfor mener jeg man i rekrutteringsfasen har et særlig ansvar for å legge vekt på disse hensynene.»

Katrine Nødtvedt (MDG) - Byråd for kultur, mangfold og likestilling

Nødtvedt begrunner dette med å påpeke en manglende representasjon av ulike sosiale grupperinger innenfor flere ulike samfunnsområder, som i dette tilfelle var kulturlivet.

Så hva skjer da når man tilrettelegger et prosjekt hvor kjerneelementet er mangfold? Og hvordan er det da for ungdommer, som gjerne tidligere har opplevd være i mindretall, men nå opplever å delta i et prosjekt som nuller ut denne skjevfordelingen? Som beskrevet tidligere i studien, hadde prosjektlederne for KSJ kontaktet 23 ulike organisasjoner (se figur 1), som inkluderte Fargespill, barnevernet, Arna mottakssenter og kulturskolen for å nevne noen få. Dette var den sentrale essensen i andre del av dybdeintervjuene. Hvordan opplevde de krysskulturelle ungdommene et kulturprosjekt som hadde en etnisk fordeling som i større grad jevnet ut forskjellene mellom majoritet og minoritet? I forbindelse med første inntrykket av dette, vil jeg her sitere Emma.

Jeg vet ikke hvordan, eller hva jeg mener med det, men bare sånn dærre.. når jeg så mange av de fra sommerjobben så så jeg at det var masse utlendinger, og da så jeg folk som var lik som meg ... og tenkte at det var veldig gøy ... synes jeg.

Emma

Det første som jeg vil gå i dybden på, er litt av det som Emma forteller om her. Flere av ungdommene forteller om at prosjektets mangfold, var noe de bemerket helt fra starten av. Det at det var flere «utlendinger», som Emma påpeker, var noe flere av informantene også opplevde som overraskende. Overraskende i den form at de forventet å være «i ett større mindretall», enn hva de var. Det generelle ønske om mangfold som prosjektet hadde, var ikke fremmet som et poeng i offentligheten, noe som da kan være årsaken til at ungdommene ble overrasket. Denne overraskelsen ble videre presisert som en positiv opplevelse.

Videre ble var det også flere av dem som presenterte dette som en form for trygghet. En trygghet i den form av at ungdommene kunne uttrykke sine kulturelle særtrekk. Samtlige av informantene presenterer denne tryggheten som viktig, men på ulike områder. Selvfølgelig da med tanke på det sosiale, men også innenfor de musikalske og mer kunstneriske arenaene som dans, sang og poesi. Emma forteller videre at en av årsakene til at hun ble positivt overrasket, var at; «*det blir litt mer.. det blir bare god stemning av det liksom. Så ja.. Det er så lav terskel for å gjøre feil.*». Hun føler altså at denne tryggheten, i tillegg til å fremheve gode sosiale

situasjoner, så skaper det også bedre muligheter for prøve og feile. Babak og Amal forteller også om noe lignende.

«Følte at det at vi var så mange forskjellige mennesker gjorde at det skapte en slags frihet faktisk.»

Babak

«Det var en trygghet ja.. også var det ... hvis alle hadde vært norsk.. da vet jeg ikke.. for jeg går nå på skole hvor alle er norske.. og det er bare to eller tre som er litt mørke, og når jeg snakker med dem så føler jeg at jeg er litt sterkere.»

Amal

Essensen av det Emma, Babak og Amal forteller om, er å oppleve en form for trygghet i mangfold. Det oppleves kanskje enklere å være «annerledes» enn majoriteten, når man ikke er alene om det. I tillegg er det også enklere å ta del med de mer personlige ressursene som en krysskulturell bakgrunn kan gi. Det å åpne seg og deretter bidra, vil jo være særdeles avhengig av forutsetninger og tilretteleggelse.

I tillegg til å føle på en generell trygghet, peker ungdommene på at de også følte seg som en ressurs. En ressurs som en deltager i prosjektet, men også som krysskulturelle. Her fremhever samtlige av informantene denne identiteten som en fordel i prosjektet. De trakk frem egen krysskulturell bakgrunn som noe som gav dem fordeler innen musikk, sosialisering, fleksibilitet og selvsikkerhet.

6.2 En kompetansearena

Som nevnt i Kapittel 2, var Kultursommerjobben først og fremst en jobb for ungdommene. De var ansatt av kommunen for å skape kulturelle innslag som skulle fremføres i bylivet. Det kan på mange måter sies, i hvert fall i utgangspunktet, at det å delta ville gi ungdommene en form for arbeidserfaring og kompetanse. Som Nødtvedt i tillegg påpekte som utgangspunkt for KSJ, var at det ville gi *«en unik mulighet til ungdom som har lyst til å jobbe med musikk, kultur, produksjon, eventbransjen osv. til å få erfaring og knytte kontakter.»*. Dette ble på mange måter bekreftet av det inntrykket jeg satt igjen med etter å ha intervjuet disse 7 ungdommene, hvor flere av dem satt igjen med nye former for erfaringer og kompetanse.

Her ville det naturlig nok vært aktuelt å fokusere mest på spesifikke ferdigheter tilknyttet instrument, sang, dans, sminke og annen kompetanse som fremheves av et kulturprosjekt. Men i og med at denne studien først og fremst omhandler identitetstematikk, legger jeg dette

litt til side, og tar for meg kompetanseområder som jeg ser på som mer sentrale i denne studien.

Arbeidskompetanse

Erfaringsmessig var generell arbeidserfaring et positivt element som flere av dem trakk frem. Bare det å ha en jobb hvor man kunne tjene penger var en erfaring som kanskje også ville gjøre det lettere å søke jobb i fremtiden. Både Babak og Sara snakker om akkurat dette. Hvordan KSJ som jobb ga erfaringer til et fremtidig jobbmarked. Sara som hadde hatt problemer med å få seg jobb før, uttrykte at dette kanskje ville hjelpe henne med å få seg jobb i fremtiden: *«For jeg hadde jo null erfaring på papir, men dette visste jeg at jeg ville få på papir, eller en attest. Så da er det på en måte bevis på at jeg stiller sterkere.»*

Av egne observasjoner under selve prosjektet, snakket flere av ungdommene om dette, både norske og krysskulturelle. Det at de tilegnet seg en attest igjennom prosjektet, ville være viktig for dem i fremtiden, i og med at det ville gjøre det lettere for dem å få seg jobb. Sara fortalte også hvordan hun opplevde eget navn og utseende som handikap når hun søkte jobb, og mente derfor at erfaring var livsviktig for at hun skulle få jobb i fremtiden, spesielt da som krysskulturell. Saras opplevelse av dette handikaket i jobbmarkedet, stemmer for så vidt også overens med tidligere forskning. I en studie fra 2012 viste det seg at sannsynligheten for å bli kalt inn til et jobbintervju ble redusert med 25% dersom søkeren hadde et «utenlandsk klingende navn» (Midtbøen & Rogstad, 2012). I og med at Saras virkelige navn kan klassifiseres innenfor denne kategorien, kan man ikke se bort ifra at dokumentert erfaring var sentralt for at hun, og flere andre i samme situasjon, skulle kunne stille på lik linje med majoriteten i jobbmarkedet.

Babak som hadde jobb, forteller at han opplevde det som positivt å tilegne seg erfaring innenfor et nytt område: *«Det freshet liksom opp hodet mitt på en måte. Litt mer frisk luft i hodet. Hvis du skjønner hva jeg mener ... litt mer åpen for å prøve ut nye ting nå.»* Erfaringsmessig handler det også om å åpne nye muligheter for fremtiden. Babak selv hadde aldri jobbet med lyd og teknikk før, og ble altså introdusert til dette igjennom KSJ. Slik Babak presenterer det videre, er han usikker på om han vil jobbe med teknikk i fremtiden, men at erfaringen ga en positiv opplevelse av mestring som igjen skaper et ønske om å utforske nye muligheter.

Ferdigheter til fremtiden

Sosial kompetanse er også et område som blir fremhevet av informantene. Innenfor dette området vil jeg igjen fremheve søknene Daniel og Emma. De begge fortalte om hvordan deres roller i arrangørgruppen hvilte mye på egne sosiale ferdigheter. Det å organisere og knytte

grupper sammen mot ett felles mål, var noe som krevde en del av dette. Her forteller begge om hvordan deres bakgrunn som krysskulturelle, og derav også deres evne til å knytte grupper sammen, ga dem fordeler. Daniel går i dybden i dette temaet, og forteller spesifikt hvordan det å knytte gruppene sammen var en ferdighet som han tok i bruk.

«Så det er litt det gøy med å være både norsk og utenlandsk.. jeg kan liksom være med de fra utlandet og de fra Norge.. for jeg identifiserer meg med begge ... det er liksom en sånn felles forståelse for begge.

Intervjuer: Følte du at det er en ressurs? Det at du kan gjøre det?

«Ja, i hvert fall som arrangør.. for jeg ble veldig god.. det er var veldig få som jeg ikke snakket med egentlig.. i hvert fall mot slutten.. da hadde jeg kommet meg inn hos.. ikke absolutt alle.. men den største delen.»

Daniel

Til det samme spørsmålet fremhever Emma også denne egenskapen. Hvor hun som krysskulturell var en spesifikk ressurs i arbeidet med å knytte gruppene sammen.

«Ja, det tror jeg faktisk.. det er sånn generelt og.. at hvis du er utlending og snakker på en annen måte, så er det mye lettere å få connection der, enn hvis du for eksempel er helt norsk.»

Emma

Den sosiale kompetansen som knutepunkt og brobyggere, var noe begge viste til under KSJ. Ved å aktivisere kompetansen, videreutvikler man den på samme tid. Dette er et viktig poeng. Altså at KSJ på mange blir et sted hvor de får utfolde denne ferdigheten som kan bli et viktig verktøy og en sentral kompetanse i fremtiden. Som nevnt i presentasjonen av informantene, ønsker for eksempel Emma å jobbe med migranter og flyktninger når hun blir eldre. Videreutvikling av denne kompetansen kan derfor bli sentral for henne og hennes arbeidsliv fremover.

Utvikling av fremtidsrettede ferdigheter kan man også knytte til flere av de andre informantene. I intervjuet med Sara fortalte hun om hvorfor hennes krysskulturelle bakgrunn hjalp henne under KSJ. Som musiker i musikkgruppen trakk hun frem hvordan bakgrunnen og tilpasningsferdighetene hennes hjalp henne innenfor dette området.

«Siden det var en blanding av tamilsk og masse forskjellige afrikanske rytmer. Så med en gang det kommer utenfor det vestlige så blir det allerede vanskeligere for

folk, så når jeg vet at jeg må tenke annerledes så er det ikke så vanskelig for meg siden jeg har måttet gjøre det før. Jeg har måtte tilpasse meg før.»

Sara

Sara peker her på tilpasningsferdighetene som krysskulturell, som ble nevnt i forrige kapittel. Den omhandler med andre ord ikke bare sosiale situasjoner, men også innenfor den kunstneriske arenaen som for Sara er musikk. Hun forteller altså om hvordan hun får nytte av denne kompetansen, kanskje der andre som ikke har hennes bakgrunn hadde hatt større problemer. Som musiker og mulig musikk lærer i fremtiden, er dette enda ett eksempel på en kompetanse som kan bety mye for fremtiden. Hvor hun som musikk lærer igjen kan ha mye å si for andre krysskulturelle som kommer etter henne.

Balansekompetanse

For flere av ungdommene opplevdes ikke bare KSJ som et sted for å utvikle spesifikke praktiske ferdigheter. For flere av dem hadde det en del å si for egen identitet. Her igjen, som det er flere eksempler av i denne studien, er det varierende opplevelser fra informant til informant. Men noen av dem fortalte om hvordan deltagelsen hadde styrket og endret dem på ulike identitetsområder. Her referer flere av dem til identitetsdiagrammet som de konstruerte under intervjuet, og bruker det som et referansepunkt i å forklare hvordan prosjektet påvirket dem.

Anyta forteller blant annet hvordan deltagelsen i KSJ styrket den tamilske delen hennes. Hun ville ikke si at det hadde endret fordelingen mellom det tamilske og det norske, men at det hadde gjort henne «sikrere» rundt det å være tamilsk.

«Ehh..fordelingen er nok ganske lik, det er bare at den ene delen fikk en ganske mye mørkere farge hvis du skjønner hva jeg mener... Det er liksom ikke det at den blir større, men det er liksom styrker den tamilske delen av meg da ... veldig.

Anyta

Hun forteller også om hvordan dette ville hjelpe henne videre. Hun skulle nå studere på universitetet, og hadde tidligere vært veldig bekymret for dette: «Jeg var kjempenervøs på å begynne på studie, jeg var veldig redd for å ikke passe inn.». Som nevnt tidligere er Anyta veldig knyttet til det tamilske miljøet, og forteller at hun i veldig liten grad vært i sosiale situasjoner hvor hun ikke kjenner noen. «Alle stedene så har jeg hatt et enormt sikkerhetsnett.. det er helt sykt hvordan jeg har blitt skjermet fra alt og ingenting.»

Men etter KSJ, forteller hun at det ble lettere å utforske de nye sosiale miljøene som fulgte med studiene hennes. Sammen med at det tamilske var styrket, var mestringen av en slik sosial situasjon noe som hjalp henne.

I likhet med Anya forteller Sara, Amal og Mohammed om lignende opplevelser. Altså at de ikke opplever drastiske endringer med tanke på fordelingen av identiteten, men forteller mer om at de opplever en større form for selvsikkerhet som krysskulturelle. Sara og Amal beskriver dette slik:

*«Man følte seg mer hjemme i sitt sted i Bergen, selv om man ikke er etnisk norsk.
Så jeg følte meg mer norsk på en ikke norsk måte».*

Sar
a

*«Nei ikke mer norsk eller mer Syrisk.. men bare det positive.. men at jeg kjenner
meg selv enda bedre»*

Amal

Det kan med andre ord oppfattes slik at det kanskje ikke handler så mye om hvilken identitet som blir større eller mindre, men at ungdommene blir sikrere i det å inneha flere identiteter. Altså at deltagelsen på mange måter kan styrke balanseferdighetene deres, og gjøre dem tryggere i denne rollen.

I samtale med Mohammed, forteller han også lignende opplevelser, hvor han peker på at identiteten hans ikke var drastisk endret på noen måte, men at den etiopiske siden gjerne ble litt styrket.

*«Det var jo ganske som jeg sa.. en god del innslag som vi tok med fra andre land
og da vi danset og fremførte biter og innslag fra andre land og kulturer, så følte
det litt sånn...da kunne den sirkelen, eller fordelingen i sirkelen bli litt annerledes
da. Helle mer mot den etiopiske og ikke mot den norske da.»*

Mohammed

Videre forteller Mohammed om hvordan han opplevde å bli mer komfortabel i å balansere mellom det etiopiske og det norske. Samtidig som at den etiopiske delen i ham gjerne ble litt sterkere, ble også egenskapene til å balansere mellom det norske og etiopiske bedre.

*«Det handler om ja.. det å være komfortabel og liksom.. føle aksept for det man er
og de meningene man står for ... og den unike og rare og unormale personligheten
man har.. what ever you name it liksom ...»*

Intervjuer: Gjorde KSJ det enklere? ble du mer trygg i den tingen?

A: Ja, så absolutt det gjorde det.. og det var veldig mange da som var veldig åpne og ikke dømmende ... det var ulike folk både kulturelt, meningsmessig, og religiøst og eh ... seksuellorientering .. så det var en veldig sammensatt gruppe hvis vi ser på hele gruppen liksom.. Så det var veldig aksept for det man var og det man mente og det man tilhørte.. og det.. gjorde det lett å være seg selv.

Mohammed

Det kan derfor virke som mange av ungdommene opplever en økt trygghet og kompetanse innenfor det å være krysskulturell, men her må det også presiseres at noen av ungdommene fortalte at KSJ ikke hadde noen særlig påvirkning på dem og deres identitet. Det var gjerne et kjekt prosjekt som de gjerne ville være med på igjen, men at det ikke hadde endret dem eller deres identitet på noen som helst måte. Babak og Emma forteller her om dette.

«Nei.. den er helt lik.. det var ikke noe lifechanging moment. Men det var liksom greit. Det å få nye erfaringer og møte nye mennesker.»

Babak

«Eh.. nei.. det der er så klisje spørsmål.. det har ikke endret meg på noen som helst måte.. men det var gøy og jeg er glad for at jeg var med. Det lærte meg mye om arrangering.. og fant litt ut at det kunne jeg.»

Emma

Igjen viser dette hvor subjektive disse opplevelsene rundt identitet er. Der noen føler seg påvirket, viser andre til det motsatte. Det blir derfor upresist å slå fast at å delta i et prosjekt som kultursommerjobben, vil styrke unge krysskulturelles identitet, evner og egenskaper. Men basert på fortellingene og opplevelsene til noen av informantene kan kultursommerjobben altså være en arena hvor det åpnes for å fremme og videreutvikle mange ulike typer ferdigheter og kompetanseområder og muligens også styrke dem som balansekunstnere. Det er ikke satt at dette er gjeldene for alle, i og med at opplevelsen av dette prosjektet selvsagt er individuelt. Men bare at det kan være gjeldene for noen, er et kjerneelement som i seg selv innebærer stor verdi. Dette er et viktig poeng som jeg ønsker å vende tilbake til senere.

6.3 Å representere sin egen historie

Som nevnt i metodekapittelet, utviklet prosjektets mediegruppe en offentlig podkast, hvor de diskuterte ulike tematikk knyttet til KSJ. I en av podkastepisodene gikk 3 krysskulturelle ungdommer sammen og diskuterte hvorfor det var viktig at ungdom med deres bakgrunn ble representert i kulturlivet. Det de presenterte var et viktig element, som jeg selv ikke hadde vært bevisst på før jeg i senere tid hørte podkasten. Her er et utdrag fra samtalen hvor dette poenget blir fremlagt:

Ungdom 3: Hvorfor er det viktig at minoritetsungdom blir representert i kulturlivet. Eller deltar selv?

Ungdom 1: Jeg synes det er viktig at minoritetsungdom blir representert i alle områder i samfunnet. Ikke bare i kulturlivet, men også andre sammenhenger.. i politikken og i andre samfunnsengasjement. At man har dette mangfoldet inne i bylivet da. Jeg synes det er veldig viktig, spesielt når det kommer til kulturlivet. Så det er veldig viktig at vi.. Bergen er jo en mangfoldig by, så det er viktig at vi også er representert i kulturlivet og får frem dette her mangfoldige med Bergen da.

Ungdom 3: «Hvilke negative sider kommer hvis vi ikke er representert?»

Ungdom 2: «Det er jo det at det allerede er mange stereotyper om alle slags kulturer, men spesielt minoritetskulturer og om ikke vi selv representerer oss selv så kommer jo i hvert fall noen andre til å representere det og da kommer det til å bli liksom ...»

Ungdom 1: «Ikke så autentisk, eller ikke så ekte.»

Ungdom 2: «Ja, og ikke noe fra de selv har liksom opplevd, men kanskje det de ser på nettet og det de ser på media.»

Ungdom 3: Eller det de har lest i historie bøker, fordi at du sier at «history is written by the victors», og det er veldig sånn det er generelt i verden..

(Kulturlab, 2020, 02:25 - 04:00)

Det ungdommene forteller om er betydningen av representasjon. Altså hvor viktig det er å få representere seg selv og fortelle sin egen fortelling om seg selv. Ikke bare i kulturlivet, men også innenfor andre samfunnsområder. For å motarbeide stereotyper og fremheve muligheter fremfor mangler. Videre i podkasten, trekker de også frem at alle samfunnsområder trenger flere «stemmer» og «perspektiver», og at representasjon av krysskulturelle innenfor disse områdene vil være essensielt i et multikulturelt samfunn.

I tillegg til dette, trekker ungdommene frem et nytt poeng mot slutten. Dette poenget omhandler betydningen av rollemodeller, og hvorfor representasjon vil være viktig med tanke på fremtiden. Det å ha eksempler som viser at det er mulig for krysskulturelle å representere seg selv og andre.

Ungdom 2: «Jeg synes det er viktig at unge engasjerer seg, siden det inspirer andre unge til å ... som for eksempel når jeg var liten så hadde ikke jeg noen til å...»

Ungdom 1: «Noen å se opp til».

Ungdom 2: «Ja, eller noen kulturprosjekter og.. jeg så folk gå litt i min kultur siden.. jeg er fra Ghana og musikk og dans er en veldig viktig ting for oss liksom ... så jeg fikk aldri se noen prøve seg litt på min kultur og litt sånn.. Det var liksom bare ett narrativ hele tiden.. såå tenker det er viktig at unge engasjerer seg.»

Ungdom 1: «Ja og det er veldig viktig det du sier ... vi må ikke glemme at vi er veivisere for de som kanskje kommer etter oss ... de som kanskje vil gjøre noe, men ikke tørr, siden det er ingen som har gjort dette før.»

Ungdom 3: «Ja, eller at det er ingen andre som har gjort det kult ...»

(Kulturlab, 2020, 12:25 - 13:20)

Ungdommene forteller altså at når krysskulturelle er representert i samfunnslivet, skapes det rollemodeller som igjen viser andre ung krysskulturelle at representasjon er mulig. Det kan altså sies at man først må bli representert for å deretter kunne fortelle andre at denne representasjonen er mulig. Og det er her at kultursommerjobben og andre lignende prosjekter kan være betydningsfulle.

6.3.1 I samfunnets interesse

«Integrering er et samspill mellom mange parter». Slik starter sitatet fra stortingsmeldingen fra 2016, presentert i kapittel 3. Regjeringen Solberg understreker her at integreringsprosessen krever innsats både fra individ og samfunn for å oppnå resultater, og at deltagelse fra individets side er sentralt (Justis- og Beredskapsdepartementet, 2016). Også nevnt i kapittel 3, er at integreringsbegrepet ofte debatteres i form av hva det vil si å være integrert (Eriksen 2001).

Knut Kjeldstadli trekker frem at integrering handler om å «gi alle muligheten til å kunne delta på alle samfunnsarenaer som de selv måtte ønske.». Samfunnet gjenskapes i samhandlingen

mellom individene, og deltagelse vil gjøre at det skapes relasjoner mellom dem (Kjeldstadli, 2008 s.106). Basert på Kjeldstadli, er det derfor et viktig poeng å tilrettelegge for deltagelse på alle samfunnsområder, både for integrering og samfunnet generelt. Dette kan også gjelde for kultur. Både Eriksen og Krange og Øia, understreker at en prosessuell forståelse av kultur, tilsier at den ikke primært overføres, men som hele tiden oppstår og endres gjennom kommunikasjon, erfaring og gjerne praksis. Kultur må hele tiden skapes og gjenskapes (Krange & Øia, 2005 s.80). Et velfungerende, integrert samfunn er med andre ord knyttet til interaksjon mellom mennesker. Den ønskede representasjonen som ungdommene forteller om, vil ikke bare være i deres interesse, men også samfunnet. For å skape et samfunn for alle, må alle inkluderes i konstruksjonen.

Basert på dette kan KSJ fungere som eksempel på et vellykket integrasjonsprosjekt. Ved å både skape positiv utfoldelse for deltagerne og positive rollemodeller for andre med krysskulturell bakgrunn. Prosjektet skapte også rom for at alle måtte bidra og slik sett fikk bevist at de har ressurser som kan brukes i samfunnet. Man kan derfor argumentere for at slike prosjekter er i samfunnets interesse – at deltagelse fra alle grupper er bra for samfunnet.

6.4 Kultursommerjobb i fremtiden

I siste del av dette kapittelet vil jeg gå inn på kultursommerjobben som et fremtidig kulturprosjekt. Som beskrevet i kapittel 2, var kultursommerjobben i Bergen aldri gjennomført før. Det var først og fremst et pilotprosjekt som skulle testes ut, og var derav ingen sikkerhet for at det ville bli gjennomført igjen. I samtale med prosjekt-utredner Hilde Valestrand, ble det også påpekt hvordan prosjektet i stor grad ble «rushet», i og med at man hadde behov for et kjapt ungdomstilbud til en befolkning preget av nedstenging, grunnet covid-19. Det var derfor ingen garanti for at en videreføring av prosjektet ville finne sted. Dette baserte seg på om prosjektet ville regnes som vellykket eller ikke. Ifølge Valestrand, var planen at ungdommene selv skulle vurdere prosjektet, og at prosjektets resultater skulle bygges på denne tilbakemeldingen. Dette var i hvert fall slik de hadde gjennomført det i Gøteborg, som hun selv ser på som modellen for KSJ i Bergen. I og med at KSJ 2020 på flere områder ble «rushet», var dette en av delene som falt vekk. Men i etterkant av prosjektet ble det utarbeidet en evalueringsrapport av prosjektkoordinator Kristjansdottir, basert på tilbakemeldinger fra deltagere, mentorer og andre involverte.

«Kultursommerjobb har vist seg å være svært viktig for ungdommene. Det var et enormt engasjement fra de og det kom fort et utrolig sterkt sammenhold mellom alle 48 ansatte. På tross av en veldig kort rekrutteringstid og ansettelsesprosess

tok alle ungdommene jobben utrolig seriøst og jobbet konsentrert med sin gruppe.»

«Arbeidsinnsatsen og seriøsiteten var generelt høyere enn først antatt at den kom til å bli.»

Rakel Kristjansdottir, Evalueringsrapport Kultursommerjobb i Bergen 2020

Her må nevnes at denne interne rapporten er upublisert, og ble tilsendt til meg av prosjektleder Dalland.

Oppsummert ble Kultursommerjobben i Bergen 2020 sett på som vellykket, hvor de prosjektansvarlige i tillegg ga uttrykk for et underliggende ønske om at prosjektet skulle bygges videre på. Høsten 2020 var det fortsatt ingen garanti for videreføring av prosjektet, men i fra samtale med prosjektkoordinator Bringsvor, var dette noe de arbeidet med å få til. Og i starten av 2021 ble det klart at kultursommerjobben 2021 offisielt skulle arrangeres igjen. Det ville bli færre stillinger, hvor det denne gangen ville være 31 plasser i motsetning til 50, som det hadde vært året før. Tross bare 31 plasser, hadde over 300 ungdommer søkt KSJ 2021 innen fristen i mars (Kårbø, 2021). Noe som viser til at KSJ er en ettertraktet mulighet for mange unge.

Inntrykket av KSJ som et vellykket kulturprosjekt, bærer likhetstrekk med KSJ i Oslo og Gøteborg. På tross av at prosjektene bare startet som et engangstilfelle, har det utviklet seg videre til å bli et årlig arrangement i begge byer. Som nevnt i kapittel 2, viser det også tendenser til å spre seg videre, Tine Rakstad fortalte at flere bydeler i Oslo viste stor interesse for å teste ut konseptet. Det kan med andre ord se ut som at kulturprosjektet vil spre seg videre og gjerne bli en kjent aktivitet i norske byer i fremtiden.

Det må også i denne sammenhengen nevnes at dokumentasjon på prosjektets resultater, hviler mye på samtaler, emailutvekslinger, og tilsendte rapporter, men at dette gjerne er en konsekvens av at prosjektet er i en startfase. Det blir derfor problematisk for meg å konkludere med prosjektet som 100% vellykket, i og med det på mange områder kunne blitt gjennomført bedre. Alt i alt er likevel inntrykket fra ledelsen at KSJ var vellykket.

«Vi såg på prosjektet som ein suksess, og eg jobbar for å få fast finansiering til tiltaket.»

Eileen Sund Dalland, Leder i Team aktivitet - Kulturetaten

Til slutt må det nevnes at Kultursommerjobben i Bergen til dags dato ikke har fast finansiering som gjør at prosjektet årlig vil bli arrangert i Bergens gater. Men som Dalland sier, er dette noe som arbeides med. Så KSJ har store muligheter for å bli et årlig ungdomstilbud i fremtiden.

6.5 Oppsummering

I dette kapitlet har jeg forsøkt å svare på det andre forskningsspørsmålet, ved å kaste lys over ungdommenes erfaringer og opplevelser av å delta på kultursommerjobben som krysskulturelle. Hva var den endelige opplevelsen disse ungdommene satt igjen med, da 3 uker med arbeid var over? I likhet med ungdommenes skildring av egen identitet, var denne opplevelsen også særdeles subjektiv. Her opplevde noen ungdommer seg endret av prosjektet, mens noen ikke følte seg påvirket i det hele tatt. Men det var noen underliggende likhetstrekk som flere av ungdommene fortalte om. De kan ikke kategoriseres som gjeldene for samtlige, men som fremhevet av flere. Oppsummert vil jeg fremheve følgende funn som svar på det andre forskningsspørsmålet:

❖ Mangfold fører til trygghet og utfoldelse.

Flere av ungdommene opplever at mangfoldet i KSJ skapte trygghet og rom for å utfolde kulturelle særtrekk. Det ble med andre ord en arena hvor flere av dem kunne utforske flere sider av identiteten sin, og i tillegg knytte positive opplevelser til det å være krysskulturelle balansekunstnere.

Positive følelser knyttet til identitet, er her et nøkkelelement.

❖ Prosjektet er en kompetansearena for kompetanseutvikling.

Kultursommerjobben ble også en form for kompetansearena, hvor flere former for kompetanse kunne utforskes og utvikles. Alt fra spesifikk arbeidskompetanse, til brobygging og andre tilpasningsferdigheter.

Positive følelser knyttet til mestring er her et nøkkelelement.

❖ Styrket identitet – bedre balansekunstnere.

Flere av ungdommene forteller at deltagelsen i KSJ styrket den krysskulturelle identiteten deres. Ungdommenes identitetsfordeling (med tanke på diagrammet), mellom det norske og «annen» kultur er i seg selv ikke endret, men sikkerheten i denne balansegangen er økt. Som Anya påpeker i kapittel 5, fikk identiteten «*en ganske mye mørkere farge*».

❖ Fremtidig KSJ vil tilrettelegge for representasjon, rollemodeller og ressurser.

Flere av ungdommene forteller at de er opptatt av å få representere seg selv i kulturlivet og på andre samfunnsområder. Representasjon skaper også rollemodeller, noe unge krysskrysskulturelle har behov for.

Kultursommerjobben i Bergen ble regnet som en suksess av kommunen, og det jobbes for å få prosjektet inn som et årlig ungdomstilbud.

Oppsummert, kan et kommunalt prosjekt som kultursommerjobben bety mye for krysskulturell ungdom. Hvis prosjektet er en arena hvor trygghet og kompetanseutvikling finner sted, innebærer dette i seg selv en stor samfunnsverdi. Om flere krysskulturelle, som ungdommene presentert i denne studien, opplever lignende opplevelser gjennom fremtidige prosjekter som bygge på samme konsept, vil det over tid kunne påvirke utallige mennesker.

7. Hvorfor balansere? – Studiens konklusjon

Til studiens siste kapittel har jeg valgt den spørrende tittelen «Hvorfor balansere?». Er denne balansekunsten som ungdommene bedriver, noe som skal stimuleres og utvikles? Og har samfunnet nytte av slike balansekunstnere? Her vil jeg forsøke å summere opp studiens to forskningsspørsmål, hvor jeg vektlegger hva krysskulturell ungdom og deres kompetanse kan bety for samfunnet, og hvorfor det er viktig å tilrettelegge for en utvikling av en slik kompetanse.

7.1 Krysskulturell identitet og Kultursommerjobb

I kapittel 5 og 6 har jeg forsøkt å svare på to spørsmål. Hvordan opplever krysskulturell ungdom egen identitet? Og kan et prosjekt som kultursommerjobben fremheve krysskulturell kompetanse og styrke krysskulturell identitet? Som nevnt i oppsummeringen, sitter jeg igjen med en rekke ulike funn. Her vil jeg koke det ned til to sentrale poeng.

1. Unge krysskulturelle er unike på flere områder. Som balansekunstnere mellom flere kulturer, har de tilgang på en unik kompetanse som medbringer ulike sosiale og praktiske verktøy. Disse kan være nyttig for dem i fremtiden med tanke på karriere og andre muligheter.
2. Kultursommerjobben er et eksempel på en arena som tilrettelegger for utvikling og fremheving av både krysskulturell identitet og krysskulturell kompetanse. Det skaper både positive representasjon og rollemodeller for andre krysskulturelle.

Basert på disse to poengene vil jeg forsøke å svare på den overordnede problemstillingen;

Hvordan kan krysskulturell ungdom være en ressurs for samfunnet?

7.2 Identitet i det moderne samfunn

Dagens samfunn krever mye av oss som individer. I konstruksjonen av en identitet, hviler mye på enkeltmennesket i å finne sin plass. Ifølge Durkheims analyse av samfunnsendringer og Giddens fremheving dagens samfunn, kreves det en ny «livspolitik», hvor identitetskonstruksjonen hverken har en oppskrift eller en fasit (Krange & Øia, 2005). Sosialt forankrede verdier og tradisjoner som gjerne ga en pekepinn på hvordan denne konstruksjonen skulle foregå, er ikke lengre like håndfaste som de var. Et mer «refleksivt» samfunn, sammen med en mer avansert teknologisk verden som endrer seg raskere enn noen gang, vil kreve mye av individet. Sammen med globalisering, hvor verden knyttes tettere og tettere sammen, knyttes identiteter gjerne mer til fenomener og relasjoner langt ut over det

lokale. Identitet er i høyere grad blitt frakoblet klasse, familie, eller klan, og kanskje derfor også mindre knyttet til det lokale samfunnet.

Denne formen for hurtig utvikling, og raske endringsprosesser kan også skape vanskeligheter for mer sårbare grupper. Innledningsvis fortalte jeg om min studie av maasaifolket i Tanzania, og hvordan samfunnsutviklingen presset dem vekk ifra sine mer tradisjonelle liv og derav også identifiseringen som maasai. De er kanskje bare en av mange etniske grupper som ikke klarer å holde tritt med samfunnets utvikling, hvor de ikke passer inn i et moderne, urbanisert samfunn, og det blir mindre rom for konstruksjon og vedlikehold av deres etniske identitet. Hylland Eriksen påpeker at den etniske identiteten, regnes som en påtvunget identitet som i liten grad kan påvirkes og endres (Eriksen 2001). Men i en verden hvor endringene skjer raskt, blir evnen til å tilpasse seg gjerne viktigere enn evnen til å vedlikeholde.

Om tempoet i de teknologiske fremskrittene og samfunnsutviklingen fortsetter å øke, vil gjerne de fremtidige generasjonene måtte håndtere en enda mer utfordrende identitetssituasjon enn den vi har i dag. Det er fullt mulig at disse utfordringene vil gjelde alle mennesker i samfunnet. Maasaifolkets identitetshåndtering kan med andre ord være relevant for både minoritet og majoritet. Evnen til å håndtere endring og tilpasse seg samfunnsutviklingen, vil dermed bli en kompetanse alle har bruk for.

7.3 Endringskompetanse

I denne studien har jeg flere ganger fremhevet begrepet krysskulturell kompetanse. I faglitteraturen bruker Salole hovedsakelig begrepet «flerkulturell kompetanse» som peker mot de unike ferdighetene som unge krysskulturelle har. I denne studien velger jeg som sagt å bruke begrepet «krysskulturell kompetanse». Dette begrunner jeg med Hylland Eriksens problematisering av ordet «flerkulturell» tidligere i oppgaven. Denne kompetansen omhandler i bunn og grunn unge krysskulturelle og deres evner til å balansere mellom, og å tilpasse seg ulike kulturer.

Evnen til å tilpasse seg, handler om å håndtere endring. En sentral del av den krysskulturelle kompetansen vil jeg derfor beskrive som en form for endringskompetanse. Begrepet endringskompetanse er gjerne noe man forbinder med forskning på bedrifter og organisasjoner, hvor det ses på som et synonym til tilpasningsdyktighet.

«Endringskompetanse, også kalt tilpasningskompetanse, er evnen til å kunne omstille seg etter nye og gjerne uventede omstendigheter og nye omgivelser og kunne håndtere disse.»(Klemsdal, 2008 s.12).

Selv om dette begrepet gjerne knyttes opp mot annen tematikk, vil jeg argumentere for at endringskompetanse kan knyttes opp til krysskulturell kompetanse, og derfor også ungdommene som denne studien omhandler. Dette er en ferdighet som jeg ikke har funnet eksempler på innen faglitteraturen, men som jeg selv velger å knytte inn, basert på studiens funn. Å forholde seg til endring, er en del av fortellingene til Sara, Emma, Anya, Amal, Babak, Daniel og Mohammed. Det er dette de gjør når de balanserer på kryss og tvers av de ulike kulturene. De forholder seg intuitivt til endrende situasjoner, hvor de selv må ta de riktige valgene basert på situasjon og øyeblikk.

Mitt inntrykk og min konklusjon, er at disse 7 ungdommene bare er noen av mange krysskulturelle som innehar denne kompetansen. I møte med en verden i rask endring som krever mer og mer av individet, er det mulig at denne gruppen mennesker kan gi verdifulle bidrag på et kollektivt plan, og at denne kompetansen kan bli en viktig ressurs for samfunnet.

For å understreke dette, vil jeg gjenta et sitat av Mohammed fra kapittel 5.

«Fordelene da, med å ha krysskulturell bakgrunn er at man ser ting på forskjellige måter, og man er fleksibel, og har lært seg å være fleksibel, og tilpasse seg nye situasjoner og nye forventninger og nye kulturer og sånt.. og det gjør jo en veldig sterk da.. det gjør jo en til å bli veldig psykisk sterk.. for det krever mye.. det er ikke bare bare.. det krever mot og få til å balansere dette her, siden det ikke er bare bare.. Det gjør jo noe med denne personen da ... og det er det jeg tror.»

Mohammed

7.4 Mulighetene ligger i utfordringene

En av utfordringene som krysskulturelle står ovenfor, er mangelen på anerkjennelse av krysskulturell identitet som fenomen. Den mer tradisjonelle måten å betegne identitet, er å være enten det ene eller det andre. Prieur påpeker dette i sin studie fra 2004, hvor hun viser til hybridkultur, bindestreksidentitet og kulturelle intermezzoer og en rekke andre nye betegnelser på dem som ikke passer inn i denne spesifikke måten å se identitet på (Prieur, 2004). Jeg falt selv i denne fellen da jeg arbeidet med denne studien. Da jeg så på identitetsdiagrammene som ungdommene utarbeidet, var jeg svært opptatt av å se på hva de tilhørte. For eksempel hvor mye «norsk» de var i forhold til «chilensk». Feilen i dette er at man går glipp av helheten, og forstår dem ikke som krysskulturelle. Salole påpeker dette i sin beskrivelse av krysskulturell ungdom. De er ikke en av delene eller deler av, men de er selve

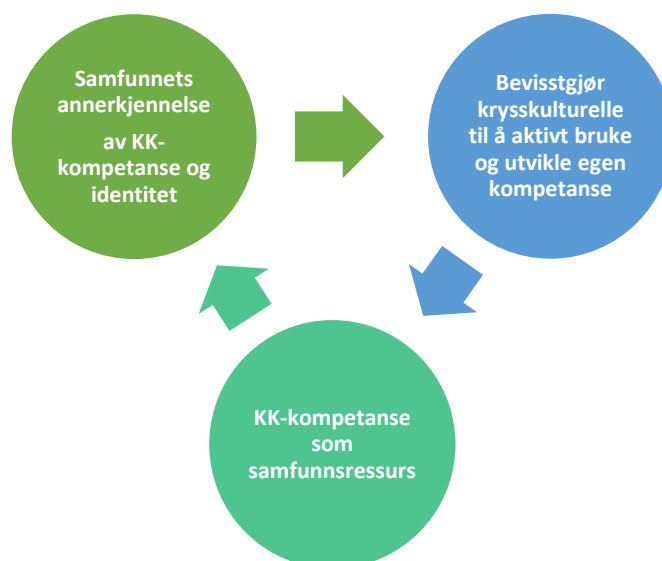
blandingen (Salole, 2018). De er krysskulturelle, og må derfor også anerkjennes som dette. Ved å først anerkjenne denne blandingen som en identitet, kan man skape forutsetningene som er nødvendige for å forløse ressursene som ligger i disse ungdommenes erfaringer og identitetsopplevelse. Først da kan de bli ressurser for samfunnet.

Men hvordan signaliserer man til de krysskulturelle at deres identitet er relevant og at deres erfaringer er verdifulle? Funnene jeg satt igjen med fra kultursommerjobben, tilsier at det i stor grad handler om å knytte mestring til identitet. Igjennom et arrangement som KSJ fremheves ungdommenes unike kompetanse som en ressurs, hvor det skapes mestringsfølelser knyttet til dette. Denne mestringen vil da skape bevisstgjøring og utvikling av krysskulturell kompetanse og identitet.

Jeg vil her argumentere for at forutsetningene for å realisere unge krysskulturelles potensiale som samfunnsressurs, hviler på 3 punkter (se figur under).

1. Samfunnets anerkjennelse av krysskulturell identitet både som fenomen og som viktig og unik kompetanse
2. Påfølgende bevissthet hos krysskulturelle om mulighetene som ligger i denne kompetansen, noe som stimulerer til aktiv bruk og utvikling (Her er KSJ et eksempel på en arena hvor dette finner sted).
3. Bruken og utviklingen av kompetansen skaper samfunnsressursen, som igjen kan føre til samfunnets anerkjennelse (tilbake til punkt 1.).

Figur 12: Krysskulturell ungdom som samfunnsressurs

Denne studien tilsier at ungdommene relativt sett er bevisst på egne muligheter som krysskulturelle, men at det handler om at disse mulighetene også blir en del av den kollektive fortellingen. At samfunnet griper ressursene som ligger tilgjengelig. Hvis disse syv ungdommenes individuelle fortellingene i stedet blir en kollektiv fortelling, som ungdommene ikke bare kan hente fra seg selv, men også fra omverden, vil man i større grad kunne forløse disse ressursene som ligger i den krysskulturelle identiteten.

7.5 Veivisere for fremtiden

Nylig viste en studie publisert i Scientific Reports (Pliatsikas et al., 2021), at krysskulturelle barn og unges daglige bruk av to eller flere språk, bremser de fremtidige kognitive aldringsprosessene i hjernen, og at de på lang sikt vil dra nytte av dette. Dette er kanskje bare et av mange eksempler på fordeler og egenskaper hos denne nye generasjonen av krysskulturell ungdom. Mulighetene er her mange, og det handler om å ruste disse menneskene slik at de kan bidra til å bringe både seg selv og samfunnet inn i morgendagens verden. I et tidligere sitat fra Salole, beskriver hun unge krysskulturelle som mulighetenes barn:

«De kan bli gode veivisere i vanskelige tider

Lill Salole (Salole, 2018 s.32)

I dette kapittelet ble spesielt unge krysskulturelles evne til å håndtere endring, fremhevet. Men som vist i både kapittel 5 og 6, forteller ungdommene om flere andre ferdigheter som de knytter til egen identitet. **Sosiale ferdigheter, psykiske og mental styrke og generell fleksibilitet** er bare noen eksempler.

Innledningsvis startet jeg med å vise til historikeren Yuval Noah Harari. Jeg vil her ta med hele sitatet for å understreke to poeng. Fremtidens utfordringer, og hvilke egenskaper som kan bli nødvendige for å tilpasse seg denne fremtiden.

*Nobody knows how the world would look like in 2050, except that it will be very different from today. So the most important things to emphasize in education are things like **emotional intelligence** and **mental stability**, because the one thing that they will need for sure is the ability **to reinvent themselves** repeatedly throughout their lives.*

*It's really first time in history that we don't really know what particular skills to teach young people, because we just don't know in what kind of world they will be living. But we do know they will have to **reinvent themselves**.*

*And especially if you think about something like the job market, maybe the **greatest problem** they will face will be **psychological**. Because at least beyond a certain age, it's very, very difficult for people to reinvent themselves. So we kind of need to **build identities**.*

*I mean, if previously — if traditionally people built **identities like stone houses** with very deep foundations, now it makes more sense to **build identities like tents** that you can fold and move elsewhere. Because we don't know where you will have to move, but you will have to move.*

Prof. Yuval Noah Harari

(Pangambam, 2019)

Unge krysskulturelle kan inneha nettopp den kompetansen Harari peker på.

Inspirert av både Lill Salole og Yuval Noah Harari, konstruerer jeg et nytt utsagn basert på en kombinasjon av begge;

«Unge krysskulturelle kan bli veivisere i en verden i rask endring.»

Jeg oppfordrer til videre forskning på dette området, basert på inntrykket av de utallige mulighetene og ressursene som kan ligge gjemt i disse unge menneskene.

Litteraturliste:

Bergen Kommune. (2015). *Kulturstrategier for Bergen kommune*

2015-2025. Byrådsavdeling for kultur, næring, idrett og kirke Retrieved from

<https://www.bergen.kommune.no/omkommunen/planer-i-kommunen/informasjon-om-enkeltplaner/byradsavd-for-kultur-mangfold-og-likestilling/kulturstrategi-for-2015-2025-for-bergen>

Bergen kommune. (2017). *950-årsjubileum - arrangement og finansiering*. (18). Bergen

Kommune Retrieved from <https://www.bergen.kommune.no/politikere-utvalg/api/fil/443535/Framstilling-950-arsjubileum-arrangement-og-finansiering>

Bergen Kommune. (2019, 25.06). Om jubileet. Retrieved from

<https://www.bergen.kommune.no/hvaskjer/tema/bergen-950-ar/om-jubileet>

Byrådet, B. K. (2020). *Tiltakspakke for kultur, idrett og frivillighet*. (20). Retrieved from

<https://www.bergen.kommune.no/politikere-utvalg/api/fil/2922058/Framstilling-Lokal-tiltakspakke-under-koronakrisen-2020-Forslag-til-tiltak-for-kultur-idrett-og-frivillighet>

Chrisoffersen, L., & Johannessen, A. (2012). *Forskningsmetode for lærerutdanningen* (1 ed.).

Oslo: Abstrakt forlag.

Eriksen. (2011). Etnisitet. *H1-Senteret - Senter for studier av Holocaust og*

livssynsminoriteter, 2(2). Retrieved from

<https://www.hlsenteret.no/kunnskapsbasen/livssyn/etnisitet/etnisitet.html>

Eriksen, T. H. (2001). *Flerkulturell Forståelse* (2. utg. ed.). Oslo: Universitetsforl.

Eriksen, T. H. (2010). *Små steder - Store spørsmål, Innføring i Sosialantropologi* (3 ed.).

Oslo: Universitetsforlaget.

Fahlgren, M. (2012, 21.02.2012). Ideer for kulturelle sommerjobber er velkomne. *Vårt*

Gøteborg. Retrieved from <https://vartgotteborg.se/kultur-o-fritid/ideer-om-kultursommarjobb-valkomnas/#>

Forskningsetikkloven. (2017). *Lov om organisering av forskningsetisk arbeid*

(forskningsetikkloven). (23). Retrieved from

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2017-04-28-23/>

Framsikt. (2019). *Handlings- og økonomiplan 2020-2023* (69). Retrieved from

https://pub.framsikt.net/2020/bergen/bm-2020-hop_20-23_kortversjon/#/generic/orgstructuremain/12a/?scrollto=grid0&search=950

- Framsikt. (2020). *12A-Kultur. Utvikling og utfordringer* (07 Nye engangstiltak). Retrieved from https://pub.framsikt.net/2020/bergen/mr-202004-1_tertialrapport_2020/#/budsa/mainmenu/12a
- Grönblad, F. (2016, 21.03.16). Hög tid att söka kultursommarjobb. *Vårt göteborg*. Retrieved from <https://vartgoteborg.se/kultur-o-fritid/hog-tid-att-soka-kultursommarjobb/>
- Grønmo, S. (2016). *Samfunnsvitenskapelige metoder* (2. utg. ed.). Bergen: Fagbokforl.
- Gneriussen, W. (2020). Modernitet og modernitetskritikk i Émile Durkheims sosiologi. *Norsk sosiologisk tidsskrift*, 4(4), 211-224. doi:10.18261/issn.2535-2512-2020-04-03 ER
- Halvorsen, K. (2008). *Å Forsche på Samfunnet - En Innføring i Samfunnsvitenskapelig Metode* (5 ed.). Oslo: Cappelen Akademiske Forlag.
- Hofstede, G., Hofstede, G. J., & Minkov, M. (2010). *Cultures and Organizations: Software of the Mind, Third Edition : Software for the Mind*: McGraw-Hill Education.
- Hofstede, G., Hofstede, G. J., Minkov, M., & Trier, M. (2010). *Kulturer og organisationer : overlevelse i en grænseoverskridende verden* (3. udg. ed.). København: Handelshøjskolens Forlag.
- Johannessen, A., Tufte, P. A., & Christoffersen, L. (2010). *Introduksjon til Samfunnsvitenskapelig Metode* (4 ed.). Oslo: Abstrakt forlag AS.
- Justis- og Beredskapsdepartementet. (2016). *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. (30). Retrieved from <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-30-20152016/id2499847/>
- Kahrs, C. (2020, 18.01.2020). Byen mellom de sju fjell fyller 950 år. *Klar Tale*. Retrieved from <https://www.klartale.no/norge/byen-mellom-de-sju-fjell-fyller-950-ar-1.1649262>
- Kjeldstadli, K. (2008). *Sammensatte Samfunn - Innvandring og Inkludering*. Oslo: Pax Forlag AS.
- Klemsdal, L. (2008). *Den intuitive organisasjonen*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Krange, O., & Øia, T. (2005). *Den nye moderniteten : ungdom, individualisering, identitet og mening*. Oslo: Cappelen akademisk forl.
- Kulturlab, Kultursommerjobb Bergen 2020. (2020). Episode 3 - Hvorfor er det viktig at ungdommer med minoritetsbakgrunn engasjerer seg i kultur, kunst og samfunn? [Podcast].
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). *Det kvalitative forskningsintervju* (2. utg. ed.). Oslo: Gyldendal akademisk.

- Kårbø, B. (2021). Rekordmange ungdommer søkte Kultursommerjobb. Retrieved from <https://www.bergen.kommune.no/hvaskjer/kultur-og-idrett/rekordmange-ungdommer-sokte-kultursommerjobb>
- Layne, L. O. (2020). Stuart Halls stemme. *Agora*, 37(3-04), 462-473. Retrieved from http://www.idunn.no/agora/2020/03-04/stuart_halls_stemme
- Lim, H.-j. (2011). The life history interview: researching the dynamic identities of ethnic minority women in Britain. *Department of Social and Policy Sciences, University Of Bath*, 4, 21. Retrieved from <http://eprints.bournemouth.ac.uk/21578/1/vol-4-issue-1---joo.pdf>
- Løvseth, M. (2006). Blond, norsk og annerledes? . *En studie av etnisk norske ungdommer i mindretall på en Oslo-skole* (1), 118. Retrieved from <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/15580/annerledes.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Mathisen, T. (2020). «Vi er med hverandre fordi vi er utlendinger»: Om (re)produksjonen av kategoriene «utlending» og «norsk» i skolen. *Nordisk tidsskrift for ungdomsforskning*, 1(2), 124-141. doi:10.18261/issn.2535-8162-2020-02-03
- Midtbøen, A. H., & Rogstad, J. C. (2012). Diskrimineringens omfang og årsaker. Etniske minoriteters tilgang til norsk arbeidsliv. Retrieved from <https://samfunnsforskning.brage.unit.no/samfunnsforskning-xmlui/handle/11250/177445>
- Myhre, M., & Kårbø, B. (2020, 30.06.2020). Over 200 ungdommer søkte kultursommerjobb! Retrieved from <https://www.bergen.kommune.no/hvaskjer/kultur-og-idrett/over-200-ungdommer-sokte-kultursommerjobb>
- Møen, A. (2009). Langs den tredje vegen – Eit gjensyn med Anthony Giddens sitt sosiologiske politiske manifest. *Sosiologisk tidsskrift*, 17(2), 143-158
- ER. Retrieved from <http://www.idunn.no/st/2009/02/art03>
- Nielsen, T. H. (2018). Anthony Giddens. Retrieved from https://snl.no/Anthony_Giddens
- Pangambam, S. (2019). Yuval Noah Harari: “21 Lessons for the 21st Century” - Talks at Google. Paper presented at the Talks at Google, California. <https://singjupost.com/yuval-noah-harari-21-lessons-for-the-21st-century-talks-at-google-transcript/?singlepage=1>
- Pollock, D. C., & Van Reken, R. E. (2009). *Third Culture Kids, Growing Up Among Worlds*. Boston Nicholas Brealey Publishing.

Prieur, A. (2004). *Balansekunstere*

Betydningen av innvandrerbakgrunn i Norge. Oslo: Pax Forlag AS.

Regjeringen. (2020). *Omfattende tiltak for å bekjempe koronaviruset*. (38/20). Retrieved from <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/nye-tiltak/id2693327/>

Salole, L. (2018). *Identitet og tilhørighet : om ressurser og dilemmaer i en krysskulturell oppvekst* (2. utg. ed.). Oslo: Gyldendal akademisk.

Tetzchner, S. v. (2020). Identitet. 21. Retrieved from <https://snl.no/identitet>

Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse- En innføring i kvalitativ metode* (4 ed.). Bergen: Fagbokforlaget.

Theien, I., Skilbrei, M.-L., Sørensen, A., Elstad, J. I., & Walle, T. M. (2005). Bokanmeldelser. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 46(2), 237-256

ER. Retrieved from <http://www.idunn.no/tfs/2005/02/bokanmeldelser>

Wæhle, E. (2009). emisk perspektiv. (5). Retrieved from https://snl.no/emisk_perspektiv

Aarre, T., Børhaug, K., & Christophersen, J. (2014). *Introduksjon til Samfunnskunnskap Fagstoff og didaktikk*. Oslo: Det Norske Samlaget.

Aase, T. H., & Fossåskaret, E. (2014). *Skapte Virkeligheter- Om produksjon og tolkning av kvalitative data* (2 ed.). Oslo: Universitetsforlaget